

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Poradna včera, dnes a zítra aneb Specifika práce Poradny
pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

Autor: Eva Martínková

Vedoucí práce: Mgr. Radek Gális

Datum odevzdání: 11. 5. 2009

Poradna včera, dnes a zítra aneb Specifika práce Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích

Poradna pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích vznikla jako projekt Diecézní charity České Budějovice a v současné době funguje již patnáctým rokem. Ve své práci se zabývám vývojem této poradny – zaměřuji se na to, jak se v jednotlivých letech měnila její činnost, klientela, využívané a poskytované služby.

Cílem práce je monitorovat vývoj projektu Poradny pro uprchlíky a migranty se zaměřením na činnost bývalých i současných pracovníků a s ohledem na jeho specifika. Jedním ze specifíků Poradny pro uprchlíky a migranty v ČB je fakt, že měla za dobu svého fungování šestnáct zaměstnanců a patnáct z nich v ní pracovalo po roce 2000. K uskutečnění cíle byl realizován kvalitativní výzkum metodou dotazování. Zvolila jsem techniku částečně řízených rozhovorů.

Činnost Poradny pro uprchlíky a migranty v ČB se v prvních letech výrazně rozvíjela. Vývoj v této fázi ovlivnil i fakt, že existovala podpora zahraniční charitativní organizace a první poradkyně pro uprchlíky se této nové problematice dlouhodobě a cíleně věnovala. Došlo k vytvoření rámce poskytovaných služeb, který je dodnes prakticky stejný – avšak vzhledem k proměně klientely se mění charakter problémů, míra využití jednotlivých služeb, stejně jako nároky na pracovníky. V souvislosti se značným střídáním zaměstnanců se činnost specificky vyvíjela. Ovlivňoval ji osobní přístup pracovníků, pracovní tým i celková situace.

Vzhledem ke složitosti a komplexnosti řešené problematiky by bylo přínosné vyvarovat se v dalších letech nadměrné fluktuace zaměstnanců. V případě personálních změn by mělo být umožněno kvalitní a řádné předání práce. Jako potřebné se mi jeví vytváření podpůrného zázemí v rámci organizace.

Consulting yesterday, today and tomorrow or else Work Specifics of the Centre for Refugees and Migrants in České Budějovice

The Centre for Refugees and Migrants in České Budějovice has been established within the České Budějovice Diocesan Charity project and currently it has been in operation for fifteen years. My work deals with development of this Centre – I have been focused on how its activities, clients, used and provided services developed during the individual years of its existence.

The objective of my work is to monitor development of the Centre for Refugees and Migrants Centre project, focused on activities of former and current staff, considering specifics of the Centre. One of the specifics of the Centre for Refugees and Migrants in České Budějovice is the fact that during its operation there were sixteen employees in total and from that fifteen of them worked there after 2000. In order to achieve my objective I applied a qualitative research by questioning method. I have chosen technique of semi-moderated interviews.

Activities of the Centre for Refugees and Migrants in České Budějovice developed significantly during the first years of its existence. Development of this period has been influenced by the fact that it was supported by a foreign charity organization and the first consultant for refugees has been involved in these issues on long term basis. Service framework has been established and remained almost the same until today – however considering change in type of clients, characters of problems varies as well as scope of utilization of individual services and demands on the staff. In relation to high employee fluctuation activities developed in a specific way. There were affected by personal attitude of employees, the work team and overall circumstances.

Considering complexity of the discussed issues it would be beneficial to prevent high employee turnover in the following years. In case of personell changes due and quality work hand over should be assured. In addition I find beneficial development of supporting background within the organization.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Poradna včera, dnes a zítra aneb Specifika práce Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, eventuálně v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích.....

podpis studenta

Poděkování:

Ráda bych poděkovala bývalým a současným pracovníkům a pracovnícím Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za ochotu uskutečnit rozhovory a ředitelce Diecézní charity České Budějovice za poskytnuté materiály. Vedoucímu mé bakalářské práce, Mgr. Radku Gálisovi, děkuji za úvod do problematiky a zajímavé podněty k tomuto tématu.

Obsah:

1. SOUČASNÝ STAV	9
<i>1.1 Vymezení pojmů</i>	9
<i>1.2 Vývoj počtu cizinců v ČR</i>	10
<i>1.3 Vývoj počtu žadatelů o mezinárodní ochranu a azylantů</i>	13
<i>1.4 Charita Česká republika</i>	15
<i>1.5 Počátky pomoci Diecézní charity České Budějovice cizincům a uprchlíkům ...</i>	20
<i>1.6 Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB v devadesátých letech</i>	21
<i>1.6.1 Rok 1994</i>	21
<i>1.6.2 Rok 1995</i>	23
<i>1.6.3 Rok 1996</i>	25
<i>1.6.4 Rok 1997</i>	26
<i>1.6.5 Rok 1998</i>	28
<i>1.6.6 Rok 1999</i>	29
<i>1.7 Vývoj Poradny pro uprchlíky a migranty DCH ČB od roku 2000</i>	30
<i>1.7.1 Rok 2000</i>	30
<i>1.7.2 Rok 2001</i>	31
<i>1.7.3 Rok 2002</i>	33
<i>1.7.4 Rok 2003</i>	34
<i>1.7.5 Rok 2004</i>	37
<i>1.7.6 Rok 2005</i>	37
<i>1.7.7 Rok 2006</i>	39
<i>1.7.8 Rok 2007</i>	41
<i>1.8 Multikulturní centrum (dále „MKC“)</i>	43
<i>1.9 Projekt „Šance na českém trhu práce“</i>	44
2. CÍL PRÁCE	46
<i>2.1 Výzkumné otázky</i>	46
3. METODIKA	47
<i>3.1 Operacionalizace pojmů</i>	47
<i>3.2 Použité metody</i>	47

3.3 Charakteristika souboru	48
4. VÝSLEDKY	49
5. DISKUZE	112
5.1 Fluktuace pracovníků.....	112
5.1.1 Personální zajištění Poradny.....	114
5.2 Začátky pracovníků v Poradně.....	114
5.3 Hlavní činnosti Poradny.....	115
5.3.1 Poskytované služby.....	116
5.3.2 Práce s veřejností	117
5.3.3 Humanitární pomoc zahraničí	118
5.4 Klientela Poradny.....	118
5.5 Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty	119
5.6 Vznik nových projektů	121
5.6.1 Humanitární sklady	121
5.6.2 Multikulturní centrum (MKC)	122
5.6.3 Šance na českém trhu práce	123
5.7 Důvod odchodu	124
6. ZÁVĚR	126
6.1 Dílčí závěry	126
6.2 Hypotézy	127
6.3 Nástin doporučení.....	127
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	128
8. KLÍČOVÁ SLOVA.....	136
9. PŘÍLOHY	137

ÚVOD

Poradna pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích (dále „Poradna“) vznikla jako projekt Diecézní charity České Budějovice v roce 1994. V té době byla problematika uprchlictví a imigrace v České republice nová; neznámý byl také způsob, jak řešit problémy přicházejících cizinců. Za patnáct let fungování Poradny se situace značně proměnila. Tyto změny se promítly jednak do spektra klientů, jednak do samotné práce Poradny, projevíly se i ve vývoji její činnosti.

Vybrala jsem si téma „Poradna včera, dnes a zítra aneb Specifika práce Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích“, protože mě zajímá, jakým způsobem se českobudějovická Poradna rok od roku vyvíjela. Snažím se zaznamenat zejména posun v hlavních činnostech Poradny, změnu poskytovaných i využívaných služby, stejně jako klientely.

V Poradně se od počátku jejího fungování vystřídalo mnoho pracovníků, zejména v posledních letech. Fluktuace pracovníků je zajímavým specifikem českobudějovické Poradny. Výzkumný záměr práce spočívá v zaměření se na konkrétní činnost bývalých i současných pracovníků v době jejich působení v Poradně. Část rozhovoru se týká okolností nástupu a u bývalých pracovníků případných důvodů odchodu; zjišťuji také jejich pohled na vývoj Poradny.

Práce ilustrativně popisuje historii tohoto projektu a dá se využít jako informační zdroj, například pro budoucí pracovníky Poradny a také pro veřejnost zajímající se o charitní projekty. Vzhledem k zaměření na sociální práci s cizinci může být zajímavou pro sociální pracovníky s touto cílovou skupinou, i pro ty, kteří se problematikou uprchlictví a migrace zabývají v jiném kontextu.

1. SOUČASNÝ STAV

V této kapitole se zabývám vývojem počtu cizinců, žadatelů o mezinárodní ochranu a azylantů v České republice. Okrajově jsou nastíněny i určité okolnosti, které tento vývoj ovlivňovaly. Dále se zaměřuji na činnost Charity ČR ve vztahu k problematice cizinců, potažmo přímo na činnost diecézních charit v této oblasti. Poté popisuji jednotlivé roky fungování projektu „Poradna pro uprchlíky a migranty“ pod Diecézní charitou České Budějovice, od počátku do současnosti. Zmiňuji také projekt „Multikulturální centrum“, jehož iniciátory byli bývalí pracovníci Poradny a který do konce roku 2008 fungoval právě pod Poradnou, a další realizovaný projekt, „Šance na českém trhu práce“.

1.1 Vymezení pojmů

Ráda bych v krátkosti objasnila pojmy z názvu mé práce – uprchlík, migrant – a další v této práci používaná označení, jako je žadatel o mezinárodní ochranu, azylant a cizinec.

Migrant je dle Slovníku sociální práce člověk, který se přesouvá na jiné místo s úmyslem trvale nebo dlouhodobě se tam usadit. Ve světě je za migranta považován ten, kdo překročí hranice a zůstává v jiné zemi déle než rok; za určitých okolností může být uprchlíkem.¹

Jak dále uvádí Matoušek, **uprchlík** je z hlediska mezinárodního práva osoba nacházející se mimo svou vlast, nechráněný jedinec vyžadující zvláštní ochranu, který opustil svou zemi obvykle za mimořádných okolností a buď nemůže, anebo se nechce do ní vrátit. Postavení uprchlíka lze přiznat cizincům, kteří mají ve státě, jehož jsou občany, odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo kvůli politickému přesvědčení – v souladu s Ženevskou konvencí z roku 1951. Zjevně neodůvodněnou žádostí o azyl je podle londýnské rezoluce EU žádost odůvodněná ekonomicky nebo podložená nepravdivými

¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd., přeprac. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0 (váz.)

údaji. Uprchlík legálně pobývajícím na území ČR je buď **azylantem** (držitelem statusu uprchlíka), nebo **žadatelem o mezinárodní ochranu** (osoba žádající o postavení azylanta v jiném státě). Odmítnutí žadatelé se v ČR stávají cizinci a vztahují se na ně předpisy o pobytu cizinců.²

Cizince definuje Matoušek jako člověka pocházejícího z jiné země nebo příslušného k jiné kultuře. Podle českých zákonů (zde zákon č. 325/1999 sb., o azylu – viz výše – a zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců) se cizinci legálně pobývajícím na území ČR dělí na cizince s povoleným pobytem a uprchlíky, kteří zažádali o status uprchlíka nebo již tento status mají. Cizincem je podle těchto norem každý, kdo z hlediska platného práva není občanem ČR; za cizince je proto považován i člověk, který není příslušníkem žádného státu (je např. bezdomovcem ve smyslu českého práva). Cizince může pobývat na území ČR jen tehdy, má-li platný pas opatřený vízem, pokud mezinárodní smlouva nestanoví jinak. Zdržovat se v ČR může buď krátkodobě – do 180 dní – na základě udělení víza, nebo dlouhodobě – do jednoho roku – na základě povolení, které může být opakovaně prodlouženo o jeden rok.³

1.2 Vývoj počtu cizinců v ČR⁴

V devadesátých letech celkový počet legálně usazených cizinců postupně vzrůstal. Za pět let, mezi roky 1994 a 1999, se více než zdvojnásobil a dosahoval zhruba 230 000 pobývajících cizinců. V roce 2000 v důsledku legislativních změn počet cizinců v ČR poklesl téměř o 30 000 osob – 1. ledna vstoupil v platnost zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, v původní podobě, kterým byl značně zpřísněn vstupní a pobytový režim většiny cizinců v ČR. Mírný nárůst počtu usazených cizinců měla za následek až další novela tohoto zákona, platná od 1. července 2001, která zmírnila některá jeho ustanovení. Po vstupu ČR do EU (r. 2004) došlo k rozšíření kategorií pobytu, kromě trvalých pobytů a víz nad 90 dnů jsou rozlišovány i pobyty

² MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd., přeprac. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0 (váz.)

³ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd., přeprac. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0 (váz.)

⁴ Viz příloha č. 1

dlouhodobé (navazují na víza nad 90 dnů) a přechodné pobyty pro občany EU a jejich rodinné příslušníky.⁵

Počet cizinců od roku 2001 nadále vzrůstá. Ke konci roku 2006 bylo na území České republiky evidováno celkem 321 456 cizinců (včetně cizinců s vízem nad 90 dní; bez azylantů) a k 31. 12. 2007 to bylo již 392 315 cizinců.⁶ K témuž datu bylo v České republice evidováno 2030 azylantů.⁷ V Jihočeském kraji bylo na konci roku 2007 hlášeno 15 185 cizinců, z čehož bylo 20 azylantů a 3 osoby tzv. na dočasnou ochranu.⁸

Dle dat Českého statistického úřadu byl v roce 2007 přírůstek obyvatelstva v důsledku stěhování 83 945 lidí, což je nejvíce od roku 1947.⁹ Jedná se o absolutní počet – migrační saldo (rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých) u občanů ČR nabylo lehce záporných hodnot, naopak u cizinců v důsledku kladného migračního salda došlo k přírůstku, jehož hodnota v roce 2007 dosáhla 84 087.¹⁰ Konkrétně v Jihočeském kraji přibylo 2 297 cizinců – to je po Zlínském kraji druhý nejnižší přírůstek v rámci celé ČR.¹¹

Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR navíc v roce 2007 zaznamenalo 7 549 případů nelegální migrace cizinců. 2 837 z nich překročilo nedovoleným způsobem státní hranici a u 4 712 osob bylo zjištěno porušování pobytového režimu (nelegální pobyt).¹²

⁵ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR – Popis aktuálního vývoje* [online]. 29. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-popis_aktualniho_vyvoje>.

⁶ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů.. R02 Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2007 (31.12.)* [online]. 5. 10. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.

⁷ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR Cizinci včetně azylantů. R 01 Vývoj počtu cizinců v ČR; 1999 – 2007* [online]. 22. 5. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.

⁸ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR Cizinci včetně azylantů. B18 Cizinci podle kraje a účelu pobytu* [online]. 22. 5. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.

⁹ ZEMAN, Kryštof. *Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785 - 2007, absolutní údaje. Obyvatelstvo – roční časové řady* [online]. 4. 6. 2008 [cit. 2009-02-04]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/70205e505233c01cc12570820040b7e7/\\$FILE/oby01.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/70205e505233c01cc12570820040b7e7/$FILE/oby01.xls)>.

¹⁰ Český statistický úřad. *1118-08 Život cizinců v ČR 2008. Příloha 5: Vnitřní a zahraniční migrace ČR 1995-2007* [online]. 13. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1118-08>>.

¹¹ Český statistický úřad. *1118-08 Život cizinců v ČR 2008. Příloha 11: Zahraniční migrace cizinců v krajích ČR v letech 2003 - 2007* [online]. 13. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1118-08>>.

¹² Český statistický úřad. *Nelegální migrace* [online]. 12. 12. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nelegalni_migrace>.

Údaje k 31. 12. 2008 vypovídaly o celkovém počtu 438 301 cizinec v České republice (bez azylantů). Cizinců s trvalým pobytem bylo 172 927.¹³ Jihočeský kraj na konci roku 2008 evidoval 16 573 cizinců, z čehož v Českých Budějovicích aktuálně pobývalo 4 936 z nich (v tomto počtu nejsou zahrnuti azylanti, jejich počet v kraji je znám nejnoveji k 31. 12. 2007 – viz výše).¹⁴

Podle nejnovejších statistik Služby cizinecké policie bylo k 31. 1. 2009 na území ČR celkem již 441 705 cizinců s povoleným pobytem a trvalý pobyt mělo 173 807 z nich, tedy bezmála 40 %. K témuž datu je v Jihočeském kraji hlášeno 16 575 cizinců, z toho 4960 v Českých Budějovicích.¹⁵

Česká republika stále patří k zemím s relativně nízkým počtem cizinců – osoby s jiným než českým státním občanstvím (včetně azylantů) tvoří přibližně 4,2 % obyvatelstva ČR. Oproti předchozímu roku se ale jedná téměř o jednocentní nárůst (3,3 % ke konci roku 2007).¹⁶

Co se týče nejčastějších státních občanství cizinců, již od roku 1994 střídavě dominují příslušníci čtyř států – Slovenska, Ukrajiny, Polska a Vietnamu. Od roku 1998 dosahují nejméně pětiprocentního podílu na celkovém počtu cizinců také občané Ruska. V roce 1994 byla nejpočetnější polská menšina (19 % z celkového počtu cizinců), ale od té doby její podíl stále klesá – 5 % ke konci roku 2007; naopak je to u menšiny vietnamské – její podíl na celkovém počtu cizinců roste a podle údajů k 31. 12. 2007 tvořili státní příslušníci Vietnamu 13 % všech cizinců. Nejpočetnější menšinu po roce 1994 tvořili několik let slovenští státní příslušníci, od roku 1998 však začalo přibývat občanů Ukrajiny a s výjimkou roku 2003, kdy Slováci tvořili 28 % všech cizinců a Ukrajinci o 2 % méně, je nejčastější státní příslušnictví cizinců k Ukrajině – k 31. 12. 2007 tvořili třetinu všech cizinců.¹⁷

¹³ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR* [online]. 29. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>.

¹⁴ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů. T02 Cizinci podle kraje, okresu a typu pobytu* [online]. 29. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001>.

¹⁵ Policie České republiky – Služba cizinecké policie. *Cizinci s povoleným pobytem na území ČR* [online]. 13. 2. 2009 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/soubor/tudu-01-2009-pdf.aspx>>.

¹⁶ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR Cizinci včetně azylantů. R01 Vývoj počtu cizinců v ČR; 1999 – 2007* [online]. 22. 5. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.

¹⁷ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů. G12 Top 10 st. občanství v letech 1994 - 2007 (31.12.)* [online]. 5. 10. 2007 [cit. 2009-02-11]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001>.

Podle údajů k 31. 12. 2008 (viz také příloha č. 1), občané Ukrajiny představovali 30 % všech cizinců v ČR vyjma azylantů (konkrétně 131 965 osob), 17 % občané Slovenska (76 034 osob), po nich následovala státní občanství Vietnamu (14 %, 60 258 osob), Ruska (6 %, 27 178 osob) a Polska (5 %, 21 710 osob). Desítku nejčastějších občanství doplňují Německo, Moldavsko, Mongolsko, Bulharsko a Spojené státy.¹⁸

1.3 Vývoj počtu žadatelů o mezinárodní ochranu a azylantů¹⁹

Celkový počet žadatelů o mezinárodní ochranu od roku 1993 do září roku 2008 dosáhl 82 859²⁰ – azyl byl udělen 2 339 z nich, tedy necelým třem procentům. Nejvíce azylů od roku 1993 (250 azylů) bylo uděleno v roce 2005 (251 azylů) a 2006 (268 azylů).²¹

V devadesátých letech početní vývoj žadatelů o mezinárodní ochranu vykazoval vzestupnou tendenci. Nejvyšší počet podaných žádostí byl zaznamenán v roce 2001 – 18 094 podaných žádostí – a v roce 2003, kdy bylo podáno 11 400 žádostí o mezinárodní ochranu.²² V následujícím roce 2002 ale došlo v souvislosti s novelou zákona o azylu k výraznému snížení počtu žadatelů. K opětovnému nárůstu počtu žádostí o udělení mezinárodní ochrany v roce 2003 došlo v důsledku početné migrační vlny občanů Ruské federace-Čechenska. Migrační vlna těchto občanů dominovala situaci v oblasti azylu až do dubna 2004.²³

V letech 1993 – 2007 žádali o mezinárodní ochranu zejména občané Ukrajiny, Ruska, Afghánistánu, Bulharska, Moldavska, dále Vietnamu, Rumunska, Indie, Slovenska a Arménie. Avšak největší procentuální úspěšnost vzhledem k počtu

¹⁸ Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů. *T03 Cizinci podle typu pobytu a pohlaví – top 25 státních občanství* [online]. 5. 10. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001>.

¹⁹ Viz příloha č. 2 a příloha č. 3

²⁰ Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R01 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle st. občanství; 1993-2007 (k 31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azy>.

²¹ Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R02 Azyl udělen: počet rozhodnutí podle st. občanství; 1993-2007 (31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azy>.

²² Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R01 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle st. občanství; 1993-2007 (k 31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azy>.

²³ Ministerstvo vnitra ČR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2007* [online]. 17. 9. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-migraci-za-rok-2007-pdf.aspx>>.

podaných žádostí (podmínkou bylo více než 100 podaných žádostí za dané období) byla zaznamenána u žadatelů z Bosny a Hercegoviny, Súdánu, Kuby, Konžské demokratické republiky a Ghany. Dále bylo procentuálně nejvíce azylů uděleno žadatelům z Ázerbajdžánu, Íránu, Somálska, Běloruska a Kazachstánu. Žadatelé z Vietnamu byli úspěšní zejména mezi lety 1993 – 1999, kdy byl azyl udělen téměř 70 % z nich – jejich počet však po roce 2000 výrazně stoupl a azyl mezi lety 2000 – 2007 dostaly pouhé 0,3 % z nich. U žadatelů z Indie a Slovenska byla navzdory poměrně vysokému počtu podaných žádostí (4 149 - Indie, 3925 - Slovensko) úspěšnost téměř či zcela nulová – 2 získané azyly pro občany Indie, žádný pro občany Slovenské republiky. Početně nejvíce azylantů, kterým byl azyl udělen mezi roky 1993 a 2007, má státní občanství Ruska (329), Běloruska (292), Afghánistánu (241), Arménie (195) a Rumunska (100).²⁴

V roce 2007 Česká republika evidovala celkem 1 878 nových žádostí o mezinárodní ochranu - pokračoval trend poklesu počtu žádostí, který započal po vstupu České republiky do Evropské unie v květnu roku 2004. Ve srovnání s ostatními členskými zeměmi se ČR z hlediska celkového počtu žadatelů zařadila v roce 2007 na sedmnácté místo v Evropské unii (dle údajů Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky).²⁵

Ministerstvo vnitra v roce 2007 udělilo azyl celkem 191 osobám. 43 % z celkového počtu azylů bylo uděleno za účelem sloučení rodiny, 31 % z důvodů pronásledování vymezených v Úmluvě o právním postavení uprchlíků (tzv. Ženevské konvenci) a zbývajících 26 % z humanitárních důvodů. Nejvyšší počet azylů získali stejně jako v předcházejícím roce státní příslušníci Běloruska (32) a Ruské federace (31). Mezi další čtenější státní příslušnosti žadatelů, kterým byl azyl v České republice v daném období udělen, patří Ukrajina (19) a Irák (17). Celkem však MV ČR v roce 2007 udělilo

²⁴ Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové řady. R05 Úspěšnost žadatelů o mezinárodní ochranu podle státních občanství; 1993-2007 [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azy>.

²⁵ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2007 [online]. 17. 9. 2008 [cit. 2009-02-09] Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-migraci-za-rok-2007-pdf.aspx>>.

ochranu cizincům v 382 případech (191 cizincům formou doplňkové ochrany) - jedná se o nejvyšší počet v historii České republiky.²⁶

Od počátku roku 2008 do září bylo Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR zahájeno řízení o udělení mezinárodní ochrany v 1280 případech.²⁷ Nejvíce žadatelů mělo státní občanství Ukrajiny, následovali žadatelé z Turecka, Mongolska, Vietnamu, Ruska, a dále z Běloruska, Kazachstánu, Kyrgyzstánu a Gruzie.²⁸ Do 31. 12. 2008 byl azyl udělen 160 úspěšným žadatelům, k tomuto dni byl tedy celkový počet platných azylů 2110.²⁹ Z toho nejvíce azylantů (20 %) mělo státní občanství Ruska (zahrnuti jsou i některé země bývalého Sovětského svazu), dále Běloruska, Afghánistánu, Rumunska a Iráku.³⁰ Platnou doplňkovou ochranu k 31. 12. 2008 měli cizí státní příslušníci 283 případech.³¹

1.4 Charita Česká republika³²

Po roce 1989 došlo k obnově charitní činnosti – zestátnění v poválečném období znamenalo konec charitní veřejné sociální i zdravotní práce – teprve po změně režimu se církvi otevřely nové možnosti a Česká katolická charita byla obnovena.³³ V roce 1990 se vrátila do pravomoci katolické církve, respektive České biskupské konference. Hlavními ohnisky aktivity v regionech byly tzv. Výbory křesťanské pomoci, které prošly zkušeností s pomocí Arménii v roce 1988 a v roce 1990 splynuly s Českou katolickou charitou. Velkou devizou tohoto období bylo porevoluční nadšení lidí,

²⁶ Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R01 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle st. občanství; 1993-2007 (k 31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyly>.

²⁷ Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R01 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle st. občanství; 1993-2007 (k 31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyly>.

²⁸ Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *T12 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle státního občanství a kontinentu - září 2008* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyly>.

²⁹ Ministerstvo vnitra ČR. Mezinárodní ochrana – Statistika. *Přehled – azyl (prosinec 2008)* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-14]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-983545.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>>.

³⁰ Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *T17 Aktuálně platné azily - 10 nejčastějších státních občanství; září 2008* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyly>.

³¹ Ministerstvo vnitra ČR. Mezinárodní ochrana – Statistika. *Přehled – doplňková ochrana (2008)* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-14]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-983545.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>>.

³² Do roku 1999 Česká katolická charita, pak transformace na Sdružení Česká katolická charita a od 1. 1. 2007 Charita Česká republika.

³³ Charita Česká republika. *Výroční zpráva Sdružení Česká katolická charita za rok 2006*. Nučice: Gemmapress, léto 2007.

ochota a elán pomáhat potřebným. Mnozí lidé našli v sociální oblasti vlastní seberealizaci – nerozhodovalo tolik vzdělání jako nadšení, případně organizační schopnosti jednotlivců. Činnost Charity byla v té době postavena především na dobrovolných pracovnících.³⁴

V devadesátých letech se také začala rozbíhat pomoc do zahraničí. V roce 1990 nebylo pro zaneprázdněnost možné konkrétní akce realizovat, ale začalo se s přípravami, například s pomocí do Rumunska, která se uskutečnila v roce 1991. Charita se výrazněji začala zaměřovat i na pomoc cizincům a uprchlíkům, kteří v té době přicházeli zejména v souvislosti s konflikty na Balkáně – situace v bývalé Jugoslávii (1991) byla silným impulsem pro pomoc do zahraničí. Pracovníci Charity a dobrovolníci reagovali s velkým nasazením. Vypravovali pomoc dětem v Bosně, zařizovali lékařskou péči raněným z války, zapojili se do mnohostranné pomoci uprchlíkům.³⁵

V letech 1991 – 1993 také proběhla hromadná státem organizovaná humanitární akce, kdy do České republiky přesídlilo 1812 osob z Ukrajiny a Běloruska – na základě žádosti těchto etnických Čechů, sovětských občanů českého původu vláda v roce 1990 souhlasila s možným přesídlením zpět do vlasti z oblasti postižené následky černobylské havárie (pro tuto vlnu reemigrantů se vžilo označení „černobylští“ Češi). Přesídlencům bylo zajištěno bydlení a zaměstnání, včetně povolení k trvalému pobytu; na základě novely zákona o státním občanství z roku 1995 měli také možnost získat české občanství. Tato rozsáhlá humanitární akce však zůstala ojedinělou, přesto – anebo právě proto – že vyvolala zájem o přesídlení i u relativně stabilních krajanských komunit.³⁶

Tuto situaci do jisté míry odrážel i počet žadatelů o mezinárodní ochranu z Rumunska (1080 z celkových 1602 žádostí v roce 1990; 656 v roce 1991), poměrně značný počet bulharských žadatelů (v roce 1993 polovina všech žadatelů) a obecně

³⁴ KOPŘIVA, Jaroslav, HAVRDOVÁ, Zuzana, HORÁKOVÁ, Drahoslava. *Deset let práce a směřování České katolické charity* [online]. 8. 10. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nLanguageID=1&nArticleID=311>>.

³⁵ KOPŘIVA, Jaroslav, HAVRDOVÁ, Zuzana, HORÁKOVÁ, Drahoslava. *Deset let práce a směřování České katolické charity* [online]. 8. 10. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nLanguageID=1&nArticleID=311>>.

³⁶ JANSKÁ, Eva, DRBOHLAV, Dušan. Reemigrace volyňských a „černobylských“ Čechů. In *Menšiny a migrace v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Tatjana Šišková (ed.). 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

převažující evropský původ žadatelů o mezinárodní ochranu v prvních pěti letech po „sametové revoluci“. Žadatelé z asijských zemí přichází v té době zejména z Arménie (více než 1000 žadatelů mezi roky 1992 a 1994)³⁷, kde v devadesátých letech probíhala válka se sousedním Ázerbájdžánem (karabašský konflikt).

Existující síť charitních organizací v Evropě se stala významnou oporou pro obnovenou charitní organizaci v České republice. Činnost pomohla rychle nastartovat zejména pomoc od sesterských charit ze sousedního Německa a Rakouska. Během roku 1991 začaly vznikat první diecézní charity, jako samostatné právní subjekty s vlastním financováním, odděleným od ústředí.³⁸

Charita ČR je v současné době největší nevládní organizací v České republice.³⁹ Jednou z oblastí, ve které Charita naplňuje své poslání, je pomoc cizincům na území České republiky, kteří se ocitli v obtížné životní situaci – cizincům i uprchlíkům, které z jejich původní vlasti vyhnaly válečný konflikt, pronásledování či chudoba. Této oblasti pomoci se systematicky věnuje již od roku 1994.⁴⁰ V roce 1995 se Česká katolická charita zapojila do mezinárodní sítě charit jako rovnoprávný člen Caritas Europa a Caritas Internationalis.⁴¹

Humanitární pomoc se v devadesátých letech stává nedílnou součástí práce Charity ČR. Díky neustálému zkvalitňování činnosti roste kredit u rozhodujících orgánů v této oblasti – Ministerstva zahraničních věcí ČR a Ministerstva vnitra ČR. V Kosovu a v Čečensku pracovali mezi roky 1998 a 2000 náročné charitní mise. Charita provozovala v průběhu kosovského konfliktu v ČR humanitární středisko pro 300 kosovských uprchlíků.⁴²

V roce 1998 začala Charita ve spolupráci s pohraniční policií zakládat první humanitární sklady na státní hranici – bylo to v době, kdy v rámci projektu s UNHCR

³⁷ Ministerstvo vnitra ČR. *Počet žadatelů o mezinárodní ochranu podle roků zahájení řízení červenec 1990 – prosinec 2008* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor2008-2008-2008-14-pdf.aspx>>.

³⁸ KOPŘIVA, Jaroslav, HAVRDOVÁ, Zuzana, HORÁKOVÁ, Drahoslava. *Deset let práce a směřování České katolické charity* [online]. 8. 10. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nLanguageID=1&nArticleID=311>>.

³⁹ Charita Česká republika. *Výroční zpráva Sdružení Česká katolická charita za rok 2006*. Nučice: Gemmapress, léto 2007.

⁴⁰ Charita Česká republika. *Pomoc cizincům v nouzi na území ČR* [online]. 13. 9. 2007 [cit. 2009-02-13] Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1191&nDepartmentID=183&nLanguageID=1>>.

⁴¹ KOPŘIVA, Jaroslav, HAVRDOVÁ, Zuzana, HORÁKOVÁ, Drahoslava. *Deset let práce a směřování České katolické charity* [online]. 8. 10. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nLanguageID=1&nArticleID=311>>.

⁴² KOPŘIVA, Jaroslav, HAVRDOVÁ, Zuzana, HORÁKOVÁ, Drahoslava. *Deset let práce a směřování České katolické charity* [online]. 8. 10. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nLanguageID=1&nArticleID=311>>.

(Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky; v ČR sídlí v Praze) prováděla monitorování pohybu nelegálních běženců přes státní hranice (v oblasti severních Čech a po celé délce česko-slovenské hranice). Minisklady nabízejí prvotní pomoc ve formě trvanlivých potravin (včetně instantních náhrad mateřské výživy), zdravotnického materiálu, hygienických potřeb, dek, oblečení i obutí běžencům, které zadrží pohraniční policie, nebo osobám, které jsou navraceny do ČR v rámci readmisních dohod.⁴³

Kromě humanitárních skladů Charita ČR provozuje šatníky v azylových zařízeních. Diecézní charita Litoměřice a Farní charita Česká Lípa ve spolupráci se Správou uprchlických zařízení provozovala ubytovny pro cizince se statutem strpění – tito cizinci prošli neúspěšně azylovou procedurou a čekají na případné rozhodnutí vrchního soudu o návratu do azylové procedury; v ubytovnách je jim poskytováno také sociální a základní právní poradenství. V roce 2004 Charita provozovala 2 ubytovny s kapacitou 80 míst.⁴⁴

V roce 2007 Charita ČR realizovala aktivity ve všech třech typech azylových zařízení (přijímací, pobytová a integrační střediska) i v zařízeních pro zajištění cizinců, dále probíhaly projekty zaměřené na pomoc obětem obchodování s lidmi, projekty v oblasti migrace a rozvojové spolupráce a integrace cizinců do české společnosti, zejména prostřednictvím multikulturních center.⁴⁵

Poradny pro uprchlíky a migranty patří mezi celorepublikové charitní projekty. Na pracovníky v těchto poradnách se mohou kromě žadatelů o azyl obrátit také cizinci, kteří se na území našeho státu setkají s problémy či situacemi, které nejsou schopni sami úspěšně řešit. Těchto poraden je osm a nacházejí se ve všech diecézních městech České republiky, tedy v Praze, Brně, Hradci Králové, Plzni, Litoměřicích, Ostravě, Olomouci a Českých Budějovicích. Realizátory projektu Poradny pro uprchlíky a migranty jsou diecézní charity (DCH Brno, DCH Hradec Králové, DCH Plzeň, DCH Litoměřice, DCH ostravsko-opavská, DCH České Budějovice) a Arcidiecézní charita

⁴³ Charita Česká republika. *Migrace a uprchlictví* [online]. 11. 10. 2004 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1217&nLanguageID=1>>.

⁴⁴ *Charitní služba pomoci* [online]. 1. 9. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <http://web.katolik.cz/feeling/7_12.htm>.

⁴⁵ Charita Česká republika. *Jak Charita pomáhá* [online]. 13. 9. 2007 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1192&nLanguageID=1>>.

Praha.⁴⁶ U Diecézní charity ostravsko-opavské se nejedná o odborné poradenství zaměřené přímo na skupinu cizinců a uprchlíků – tato diecézní charita provozuje Poradenské a informační centrum v Ostravě a Charita sv. Alexandra v Ostravě – Vítkovicích, která dříve realizovala projekt Koordinační a informační centrum pro cizince a azylanty, poskytuje poradenské služby ve Středisku odborného poradenství pro osoby se zdravotním znevýhodněním.⁴⁷ Při Farní charitě Česká Lípa funguje přímo Poradna pro dlouhodobě legálně usazené cizince na území ČR. V každé diecézi působí charitní migrační asistent, který poskytuje základní právní a sociální poradenství a koordinuje migrační problematiku na území diecéze.⁴⁸

Tato síť diecézních migračních koordinátorů začala postupně vznikat s podporou německá charitativní organizace Raphaels-Werk Hamburg. Kromě spolupráce poraden pro uprchlíky a cizince v rámci České katolické charity (většina z nich vznikla právě v roce 1994) byla pomoc uprchlíkům koordinována ve spolupráci s dalšími nestátními i státními subjekty, jako jsou například UNHCR, Ministerstvo vnitra ČR, ambasády, Cizinecká policie ad.⁴⁹

Migrační aktivity v jednotlivých diecézích metodicky koordinuje národní migrační koordinátor v Charitě Česká republika. Poskytuje informační servis, odborné poradenství a řídí „Kolegium pro otázky migrace a uprchlictví“ v rámci CHČR. Také na tomto poli rozvíjí spolupráci se státními institucemi, orgány a českými i zahraničními nevládními organizacemi. Koordinátor je zároveň členem Mezirezortní komise pro tvorbu nové koncepce integrace azylantů, pro přidělování integračních bytů oprávněným osobám a též členem Komise ministra práce a sociálních věcí ČR pro integraci cizinců.⁵⁰

⁴⁶ Cizinci v ČR. *Sdružení Charita Česká republika* [online]. 13. 2. 2008 [cit. 2009-02-14]. Dostupné z: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=364>>.

⁴⁷ Charita sv. Alexandra. *Odborné poradenství* [online]. 30. 1. 2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.charitasvalexandra.cz/odborne-poradenstvi.htm>>.

⁴⁸ Charita Česká republika. *Migrace a uprchlictví* [online]. 11. 10. 2004 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1217&nLanguageID=1>>.

⁴⁹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1997*. České Budějovice, 1998.

⁵⁰ Charita Česká republika. *Koordinace práce s migranty a uprchlíky v rámci CHČR* [online]. 13. 9. 2007 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1202&nLanguageID=1>>.

1.5 Počátky pomoci Diecézní charity České Budějovice cizincům a uprchlíkům

Diecézní charita České Budějovice (dále „DCH ČB“) je účelovým zařízením římskokatolické církve a zároveň členem Charity ČR. Byla založena 1. 12. 1991 dekretem Otce biskupa ThDr. Antonína Lišky – jejím hlavním posláním je pomoc lidem v nouzi bez ohledu na jejich příslušnost k rase, národnosti či náboženství i na kulturní odlišnosti.⁵¹ Jedná se o neziskovou humanitární organizaci, která je významným nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb na území českobudějovické diecéze.⁵²

V oblasti pomoci cizincům a uprchlíkům DCH ČB od roku 1992 zřizovala první krizová lůžka, později Magistrát města ČB zajistil ubytovnu. Krizová lůžka byla zprvu využívána kosovskými Albánci.⁵³ Situace v Kosovu byla taková, že Slobodan Milošević (pozdější srbský prezident) v letech 1988 – 1991 podstatně omezil jeho autonomní postavení a zrušil oblastní samosprávu – protestující Albánci se snažili umlčet hromadným propouštěním ze zaměstnání, uzavíráním škol a odborných institucí, likvidací sdělovacích prostředků užívajících albánštinu, stejně jako tvrdou policejní represí.⁵⁴ Albánské rodině z Kosova byl poskytnut přímý „azyl“ v domě Diecézní charity ČB a pomoc při legalizaci pobytu v ČR. Tito Albánci se předtím dvakrát pokusili o ilegální přechod české hranice s Německem. Přesto, že jim byl Cizineckou policií vysloven zákaz pobytu, odmítli se z důvodu pronásledování vrátit do země původu. Byli nalezeni v zuboženém stavu ve sklepení jednoho panelového domu – DCH ČB jim poté poskytla na dva měsíce střechu nad hlavou a poté, co jim byl zrušen zákaz pobytu v ČR, je dopravila do uprchlického tábora, kde se podrobili azylové proceduře.⁵⁵

⁵¹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2003* [online]. červen 2004 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocní_zpravy/charita03.pdf>.

⁵² SEDLÁK, Robert. *Kdo jsme. Diecézní charita České Budějovice* [online]. [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.charitacb.cz/index.php?id=&site=stranky&element=8>>.

⁵³ Z rozhovoru s ředitelkou Diecézní charity, Mgr. Michaelou Čermákovou. Květen 2008.

⁵⁴ TESAR, Filip. Albánci. In *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Tatjana Šišková, ed. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

⁵⁵ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Situace v českobudějovické diecézi*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

Charita ČR pomáhá také rumunským Čechům, kteří se vrací zpět do Čech, při jejich adaptaci a integraci a podporuje českou menšinu žijící v rumunském Banátu.⁵⁶ Jednou z prvních akcí, do které se DCH ČB zapojila, byl tábor pro české Rumuny, kterého se účastnilo 30 dětí.⁵⁷ Dále bylo poskytnuto útočiště a pomoc s vyřizováním při vyřizování formalit souvisejících s přiznáním dlouhodobého pobytu v ČR rumunské rodině migrující z Německa.⁵⁸

Zpočátku činnosti v této oblasti DCH spolupracovala zejména s Okresním úřadem, později také s Magistrátem města ČB a Policií ČR (konkrétně s Oddělením cizinecké a pohraniční policie).⁵⁹

1.6 Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB v devadesátých letech

V této kapitole popíše činnost Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích od doby vzniku do konce devadesátých let.

1.6.1 Rok 1994

Poradna pro uprchlíky a migranty při DCH ČB (dále „Poradna“) vznikla dne 1. 7. 1994 v rámci projektu „Pomoc lidem na cestách“ v ČR a byla součástí programu technické pomoci církvi ve střední a východní Evropě, který vytvořilo Oddělení služeb migrantům a uprchlíkům Katolické konference U.S.A. Od amerických iniciátorů převzala hlavní břemeno koordinace zahraniční pomoci německá charitativní organizace Raphaels-Werk Hamburg e.V., která začala finančně a metodicky podporovat migrační práci České katolické charity. V Jihočeském regionu se nenacházel ani jeden uprchlický tábor. V březnu roku 1994 bylo Ministerstvem vnitra ČR zřízeno **Humanitární středisko v Krašlovicích u Vodňan**, které sloužilo jako dočasné útočiště běžencům

⁵⁶ *Charitní služba pomoci* [online]. 1. 9. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: http://web.katolik.cz/feeling/7_12.htm.

⁵⁷ Z rozhovoru s ředitelkou Diecézní charity, Mgr. Michaelou Čermákovou. Květen 2008.

⁵⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Situace v českobudějovické diecézi*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

⁵⁹ Z rozhovoru s ředitelkou Diecézní charity, Mgr. Michaelou Čermákovou. Květen 2008.

z Bosny a Hercegoviny.⁶⁰ S tímto střediskem byla navázána spolupráce a dle projektu se DCH podílela na financování zájezdu, uspořádání divadelního představení a humanitární sbírce pro obyvatele (nádobí, kuchyňské potřeby, vybavení domácnosti...) za podpory farních charit. Také se rozbíhala spolupráce se studenty vysokých škol ohledně práce s dětmi v HS Krašlovce.⁶¹

V roce 1994 na DCH ČB pracovalo pět osob – ředitelka, sekretářka, poradce pro uprchlíky, ekonomka a voják na civilní službě. DCH se věnovala pomoci migrantům a uprchlíkům již před oficiálním fungováním Poradny – poradkyně pro uprchlíky informovala o získaných zkušenostech formou rozhovoru v Českobudějovickém rozhlasu. Na základě tohoto vysílání pak přicházeli na DCH další klienti. Jak je uvedeno ve zprávě o situaci v českobudějovické diecézi, většina klientů se nezdržovala v Českých Budějovicích, poradkyně za nimi tedy dojížděla do místa jejich bydliště.⁶²

Dle Cizinecké policie byly v té době nejpočetnějšími skupinami cizinců zdržujících se na území Jihočeského kraje Poláci, Rumuni, cizinci z východní Asie, Ukrajiny, ale žili zde i Syřané, Jordánci, Palestinci a Kurdové. Ukrajinci zaujímali první místo ve skupině „načerno“ zaměstnávaných cizinců (bez povolení k pobytu i povolení Úřadu práce). Cizinecká policie a Úřad práce nabídly poradkyni pro uprchlíky možnost shlédnout pracoviště, kde jsou tito pracovníci zaměstnáváni. Jejím záměrem bylo poučit cizince o jejich právech a povinnostech, které jim zaměstnavatelé úmyslně nesdělují a těm cizincům, kteří by chtěli svůj pobyt zlegalizovat, pomáhat s vyřizováním formalit na úřadech.⁶³ Při poradenství i sociální práci byla poradkyně s úřady práce i úřadovkami Cizinecké policie v úzkém kontaktu. Dle možností se zapojovala i farní společenství.⁶⁴

V září 1994 se na DCH ČB obrátila Nadace při ČT „Člověk v tísní“, která pomáhala při přesídlování českých krajanů z Kazachstánu. Vyřizování úředních formalit v Kazachstánu bylo zdlouhavé a na území ČR bylo mezitím potřeba zajistit ubytování a zaměstnání. DCH ČB nabídla nadaci možnost využití farních budov, které

⁶⁰ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Situace v českobudějovické diecézi*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

⁶¹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

⁶² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Situace v českobudějovické diecézi*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

⁶³ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Situace v českobudějovické diecézi*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

⁶⁴ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

by krajanům sloužily jako prozatímní domov. Probíhala jednání s nadací i českobudějovickým biskupstvím.⁶⁵

Rok 1994 byl poznávacím obdobím, v němž se pracovníci DCH ČB snažili zmapovat diecézi, její možnosti (ve vztahu k problematice cizinců a uprchlíků), stav a pohyb cizinců. Došlo tak k navázání spolupráce se státními i nestátními organizacemi, které se určitým způsobem podílely na životě uprchlíků a migrantů u nás – ze státních institucí a organizací: okresní a městské úřady v diecézi, úřady práce, VZP, Ministerstvo vnitra ČR, Ředitelství Cizinecké policie ČR, okresní úřadovny CP, státní zastupitelství a ambasády, později také Nemocnice ČB aj.; z nestátních organizací: Raphaels-Werk Německo, UNHCR, Helsinský výbor, OPU, Nadace při ČT „Člověk v tísní“, Nadace Tolerance, SOZE Brno, farní a oblastní charity, farní společenství, Českobudějovické biskupství, Český červený kříž a další.⁶⁶

1.6.2 Rok 1995

Činnost Poradny se zakládala zejména na pomoci poradenské – sociální i právní (doprovod na úřady, pomoc při vyplňování formulářů, orientace v uprchlické a cizinecké legislativě a zákonech o sociálním zabezpečení...) a pomoci materiální (potravin, oblečení, nábytek).⁶⁷ Dalším těžištěm činnosti byla spolupráce s jediným zařízením MV ČR v českobudějovické diecézi, s Humanitárním střediskem v Krašlovicích u Vodňan. Zde bylo zprostředkováno divadelní představení herce V. Marčíka pro děti i dospělé, realizovány pravidelné návštěvy studentů Teologické, Zdravotně sociální a Pedagogické fakulty s programem pro děti (připravené kulturní a sportovní akce) a uskutečněn týdenní letní tábor, kterého se účastnily také děti ze střediska Doksy a Stráž pod Ralskem. DCH ČB zajišťovala Humanitárnímu středisku Krašlovice i hmotnou pomoc – uspořádala opět sbírku věcí do domácnosti, protože

⁶⁵ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky*. Rok 1994 – 1995. ČB, 1995.

⁶⁶ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1995*. ČB, leden 1996.

⁶⁷ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1995*. ČB, leden 1996.

se do střediska nastěhovalo dalších 20 běženců ze zrušeného HS Zbýšov u Brna.⁶⁸ V rámci Měsíce Bosny a Hercegoviny (září 1995), pořádaného Nadací při ČT „Člověk v tísní“, pracovníci DCH ČB zorganizovali benefiční představení divadla Drak z Hradce Králové přímo v prostorách HS Krašovice. V prosinci byla uspořádána výstava kreseb dětí z koncentračního tábora Terezín a z válečné Bosny – ve spolupráci s Úřadem města, Nadací Tolerance a Nizozemským velvyslanectvím.⁶⁹

Nepřítomnost uprchlického tábora v Jihočeském kraji se odrážela i do složení skupin cizinců, kteří navštěvovali Poradnu. O každém klientovi byl veden zvláštní záznam, ve kterém se uváděl obsah rozhovoru, pomoci; každá návštěva byla registrována. Na území Jihočeského kraje žilo v té době v soukromí cca 30 uprchlíků s již přiznaným statutem uprchlíka. V průběhu roku pobývalo v Krašovicích u Vodňan 90 uprchlíků ex offo neboli s přiznaným dočasným útočištěm. Počet cizinců s dlouhodobým pobytem se oproti roku 1994 téměř zdvojnásobil. Poradna pomáhala cizincům zejména při hledání zaměstnání a ubytování a při vyřizování formalit na úřadech. Jedné Slovence byl poskytnut „azyl“ přímo v domě DCH, zajištěn převoz na Slovensko a pomoc při hledání vhodného ústavu sociální péče (z důvodu mentálního postižení) na území Slovenska.⁷⁰ Tato klientka byla zároveň jednou z těch, kteří si nezažádali o české občanství a dostali se tak do svízelných situací. Počet klientů s tímto problémem se navýšil.⁷¹

Poradkyně se během roku účastnila seminářů a aktivit, včetně týdenní stáže v poradně Raphaels-Werk v Brémách, a sedmi pracovních setkání – tzv. Kolegií pro migraci a uprchlictví – v rámci České katolické charity.⁷² Zúčastnila se také předání humanitárních zásilek na Zakarpatské Ukrajině. Spolupráce fungovala s farními charitami – pomoc při integraci; s rozhlasem, tiskem (Českobudějovické listy, deník Práce, diecézní časopis Setkání a Informace, vydávané DCH), Úřadem práce ČB

⁶⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích.* ČB, červenec 1995.

⁶⁹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1995.* ČB, leden 1996.

⁷⁰ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích.* ČB, červenec 1995.

⁷¹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1995.* ČB, leden 1996.

⁷² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1995.* ČB, leden 1996.

a Cizineckou policií ČB a Český Krumlov.⁷³ Poradkyně pro uprchlíky informovala o činnosti Poradny také studenty Teologické a Zdravotně sociální fakulty formou přednášek, resp. neformálních setkání.⁷⁴

1.6.3 Rok 1996

V roce 1996 se na pomoc Poradny pro uprchlíky a migranty obrátilo celkem 37 klientů, z toho 5 uprchlíků (4 z Rumunska, 1 osoba s dočasným útočištěm z Bosny a Hercegoviny), v ostatních případech se jednalo o cizince s dlouhodobým či trvalým pobytem. Těžištěm práce s klienty byla opět poradenská sociální a právní pomoc, včetně pokračující spolupráce s Humanitárním střediskem Krašlovice u Vodňan, a také pomoc materiální (věcná a finanční) – například poskytování půjček na překlenutí finanční tísně, pomoc při vybavení domácnosti či poskytnutí oblečení a obuvi z charitních šatníků apod.⁷⁵ Cizinci s dlouhodobým pobytem měli problémy například s prodloužením pobytu, se změnou zaměstnání, s platbami nemocenského a zdravotního pojištění apod. Osobám s již přiznaným statutem uprchlíka Poradna pomáhala s jejich zapojením do vládního integračního programu, v jehož rámci jsou poskytovány finanční prostředky na integraci uprchlíků.⁷⁶

V HS Krašlovice probíhaly do září 1996 návštěvy studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity s připraveným programem pro děti. Pro ně a pro děti z HS Doksy a Stráž pod Ralskem uspořádala DCH další dva tábory. Jeden proběhl v zimě na Diecézním centru mládeže Ktiš a další v létě na faře v Pěkné u Volar. V létě 1996 se obyvatelé HS rozhodli, že využijí nabídku vhodného ubytování a zaměstnání, kterou jim poskytl starosta obce Lušči Palanka a vrátí se zpět domů do Bosny. DCH ČB

⁷³ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích*. ČB, červenec 1995.

⁷⁴ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1995*. ČB, leden 1996.

⁷⁵ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1996*. České Budějovice, 1997.

⁷⁶ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1996*. ČB, únor 1997.

tak v září 1996 pomáhala při materiálním „dovybavování“ uprchlíků, kteří se po třech letech života v České republice vraceli zpět do své vlasti.⁷⁷

Poradkyně se účastnila řady stáží, seminářů a pracovních setkání, v Čechách, Německu i Polsku. Opět absolvovala více než týdenní stáž v poradně Raphaels-Werk v Brémách. Pokračovala práce s veřejností, tiskem a médií (např. Rádio Praha) a spolupráce s výše uvedenými státními i nestátními organizacemi. Z pocíťované důležitosti práce s dárce a veřejností a s tím spojenou propagací vzešla myšlenka vytisknutí propagačního letáčku Poradny pro uprchlíky a migranty.⁷⁸

1.6.4 Rok 1997

Počátkem roku byla Poradna informována o nelehkých podmínkách života bosenských uprchlíků z bývalého HS Krašlovice, kteří se přestěhovali zpět do Bosny – o nemožnosti pracovního uplatnění, docházení zásob z ČR a nedostatku finančních prostředků k obživě. Bylo proto plánováno uskutečnění humanitární zásilky a její předání přímo na místě.⁷⁹

V roce 1997 počet klientů Poradny pro uprchlíky a migranty stoupl. Konkrétně se jednalo o 47 osob - mezi nimi opět převládaly cizinci s dlouhodobým nebo trvalým pobytem na území ČR (Bulharsko, Chorvatsko, Kanada, Makedonie, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Ukrajina), dále služeb Poradny využívali žadatelé o přiznání postavení uprchlíka (Irák, Jugoslávie, Moldávie, Rumunsko), uprchlíci s již přiznaným statutem (Rumunsko) a osoby z Bosny a Hercegoviny, kterým byl dříve přiznán status dočasného útočiště a po ukončení jeho platnosti v září 1997 musely změnit formu pobytu. Početnou skupinou cizinců byli také Slováci nebo lidé, kteří si v danou dobu nepožádali o občanství ČR a stali se tak bezdomovci, resp. lidmi bez občanství ČR.⁸⁰

⁷⁷ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1996*. ČB, únor 1997.

⁷⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1996*. ČB, únor 1997.

⁷⁹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1996*. ČB, únor 1997.

⁸⁰ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1997*. České Budějovice, 1998.

Poradna fungovala jako součást sítě charitních poraden, ať v rámci poradenství zaměřeného přímo na tuto sociální skupinu či na lokální úrovni v rámci středisek při charitách v Jihočeském kraji. Při individuálním kontaktu s klientem pracovnice usilovala o využití všech schopností a dovedností klienta, které by přispívaly k jeho začlenění do společnosti. V případě potřeby byla pro klienty využívající různých forem poradenství také zajištěna návazná komplexní odborná pomoc prostřednictvím dobrovolných spolupracovníků z řad lékařů–psychiatrů, právníků, psychologů a duchovních.⁸¹

Činnost Poradny v oblasti poradenské a materiální pomoci se týkala stejných okruhů jako v předchozím roce, ale v rámci Poradny navíc v říjnu 1997 proběhl ozdravný pobyt „černobylských“ dětí. Českobudějovickou diecézi – díky společné přípravě a finanční pomoci Diecézní charity Linz v Rakousku – navštívilo 35 dětí z oblastí postižených černobylskou havárií, Běloruska a Ukrajiny. Děti pobývaly v hostitelských rodinách při Městské charitě ČB, Farní charitě Tábor a Vincenském společenství v Borovanech.⁸²

Pracovnice se účastnila pracovního setkání národnostních poradců a týdenní stáže v Hamburgu. Nadále probíhala pracovní setkání v rámci ČKCH; spolupráce s farními charitami, tiskem a médii, státními i nestátními organizacemi. Na základě zkušenosti s poskytováním poradenství a zejména materiální pomoci žadatelům o status uprchlíka, kteří vyhledali služby Poradny samostatně nebo na doporučení Cizinecké policie bylo plánováno vybudování miniskladů s trvanlivými potravinami, šatstvem a obuví na velkých hraničních přechodech, kde se předpokládá větší frekvence cizinců, zvláště těch, kteří jsou z různých důvodů zadržováni a delší dobu vyslýcháni.⁸³

V červnu 1997 projekt „Helping People in the Move“ organizace Raphaels-Werk skončil.⁸⁴

⁸¹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1997*. České Budějovice, 1998.

⁸² Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1997*. České Budějovice, 1998.

⁸³ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1997*. ČB, únor 1998.

⁸⁴ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Sklady humanitární pomoci v českobudějovické diecézi*. Projekt diecézní charity České Budějovice.

1.6.5 Rok 1998

V březnu roku 1998 proběhla diecézní sbírka na uprchlíky. Také se začalo s realizací projektu humanitárních skladů na odděleních cizinecké a pohraniční policie českobudějovické diecéze – v prosinci byl zřízen první sklad na přechodu Dolní Dvořiště na česko-rakouské hranici. Na rok 1999 byla plánována realizace dalších dvou skladů (okr. Český Krumlov, Prachatice). Vzhledem k tomu, že uskutečnění projektu předcházela řada oficiálních jednání – na Správě Jihočeského kraje, Službě cizinecké a pohraniční policie v ČB, na okresních ředitelstvích cizinecké a pohraniční policie v Jihočeském kraji – poradkyně pro uprchlíky tak mohla informovat o dalších aktivitách Poradny.⁸⁵

V roce 1998 se na Poradnu pro uprchlíky a migranty obrátilo 72 klientů (a 38 ostatních lidí v nouzi), jejichž skladba se podobala předchozím letům: cizinci s dlouhodobým a trvalým pobytem, žadatelé o status uprchlíka, uprchlíci s již přiznaným statutem. Příliš se nezměnil ani výčet nejčastějších domovských zemí – Rumunsko, Slovensko, Makedonie, Rusko, Arménie, Bosna a Hercegovina, Jugoslávie (Kosovo), Ukrajina, nově Angola.⁸⁶ Počátkem devadesátých let byli žadatelé z Angoly prvními Afričany, kteří ve větším počtu (kolem 100 lidí v roce 1990 i 1991) žádali v České republice o mezinárodní ochranu a část z nich azyl získala - přibližně 12 % (tj. 32 azylantů) z celkového počtu cca 260 žadatelů v letech 1990 – 1996.⁸⁷ V roce 1998 zároveň došlo oproti předchozímu roku ke zdvojnásobení celkového počtu žadatelů z Afriky (zejména nárůst žadatelů z Alžírsko, Nigérie, částečně i Ghany)⁸⁸ – tento fakt se v pozdějších letech promítlo i do národnostního složení klientů Poraden pro uprchlíky a migranty.

Poradkyně pro uprchlíky zodpovídala také za distribuci humanitární pomoci. V roce 1998 se DCH ČB zapojila do pomoci Bulharsku ve formě poskytnutí finančních

⁸⁵ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1998*. ČB, leden 1999.

⁸⁶ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1998*. České Budějovice, 1999.

⁸⁷ Ministerstvo vnitra ČR. *Azyl udělen – počet rozhodnutí obou instancí v jednotlivých letech 1990 – prosinec 2008* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor2008-2008-2008-09-pdf.aspx>>.

⁸⁸ Ministerstvo vnitra ČR. *Počet žadatelů o mezinárodní ochranu podle roků zahájení řízení červenec 1990 – prosinec 2008* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor2008-2008-2008-14-pdf.aspx>>.

prostředků na roční plat členice nadace Oazis. Činnost nadace a její působení viděla poradkyně při návštěvě Bulharska v dubnu roku 1998. Zástupcům nadace byla ze strany DCH ČB přislíbena humanitární pomoc jako ošacení a potřeby do domácnosti – uskutečnění tohoto záměru bylo plánováno na rok 1999.⁸⁹

1.6.6 Rok 1999

Na začátku ledna DCH ČB poskytla humanitární pomoc lidem postiženým povodněmi v Zakarpatské Rusi. V rámci Poradny se DCH ČB podílela i na humanitární pomoci Kosovu, Turecku a Ukrajině.

Během roku 1999 byly vybudovány další malé humanitární sklady na Oddělení cizinecké a pohraniční policie u českých hranic – kromě Dolního Dvořiště ještě na hraničních přechodech Strážný a Nová Bystřice.⁹⁰ Sklady měly sloužit především zranitelným osobám (matkám s dětmi, starým a nemocným lidem), které byly vráceny v rámci readmisních dohod či zadrženy z důvodu ilegálního přechodu státní hranice.⁹¹

Na léto 1999 Poradna ve spolupráci s Okresním úřadem ČB připravovala letní tábor pro kosovské děti z Humanitárního střediska Bruntál – k jeho uskutečnění však nedošlo z důvodu návratu rodin zpět do vlasti.⁹²

Poradenství, nadále stěžejní činnost Poradny, bylo poskytováno uprchlíkům a migrantům nejen z Českých Budějovic, ale i v českobudějovické diecézi, v případě, že se cizinci obrátili na farní charity či společenství nebo na charitní zařízení. V rámci poradenské činnosti kromě již zmiňovaných oblastí Poradna pomáhala v případě potřeby i s důstojným odchodem z ČR nebo při začlenění do uprchlického programu U.S.A. Co se týče materiální pomoci, bylo možné poskytnout ji také v souvislosti

⁸⁹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1998*. ČB, leden 1999.

⁹⁰ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1998*. ČB, leden 1999.

⁹¹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1998*. České Budějovice, 1999.

⁹² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1999*. ČB, leden 2000.

se základním vybavením bytu jakožto součást pomoci při integraci. Na Poradnu se v tomto roce obrátilo 75 klientů.⁹³

Spolupráce se státními i nestátními organizacemi se rozšiřovala, z nestátních se nově jednalo například o organizace ADRA ČB, Arkáda Písek (kontaktní centrum), psychologické poradny, Österreichische Caritaszentrale Wien. Dobré vztahy měla Poradna zejména s Úřadem práce ČB, Všeobecnou zdravotní pojišťovnou v ČB a Okresní správou sociálního zabezpečení ČB.⁹⁴

1.7 Vývoj Poradny pro uprchlíky a migranty DCH ČB od roku 2000

V této kapitole se zaměřím na další vývoj Poradny – zmíním změny, ke kterým došlo po roce 2000 a případné nově vzniklé aktivity.

1.7.1 Rok 2000

K 1. 1. 2000 došlo k základním změnám legislativy týkající se azylu a pobytu cizinců na území ČR. Na tento rok plánovala Poradna přednášky o uprchlické problematice, směřované k farním charitám, k charitním projektům v diecézi (např. azylovým domům pro muže či pro matky s dětmi v tísní) i ke školám. Již počátkem ledna proběhla přednáška na Zdravotně sociální fakultě v ČB. Úkolem Poradny bylo i nadále ve spolupráci s médii informovat ostatní veřejnost o své práci.⁹⁵

V té době poklesl počet registrovaných cizinců v Jihočeském kraji z 10 000 (v roce 1999) na 8 000 registrovaných cizinců. Na Poradnu se během roku obrátilo 62 osob. Většinou se jednalo o sociálně právní poradenství doplněné materiální pomocí. Častý

⁹³ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1999*. ČB, leden 2000.

⁹⁴ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1999*. ČB, leden 2000.

⁹⁵ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1999*. ČB, leden 2000.

byl také telefonický kontakt, patrně z důvodu zachování naprosté anonymity či obtížné dostupnosti Poradny ze vzdálenějších částí diecéze. Jednalo se cca o 30 klientů.⁹⁶

Pokračoval provoz tří humanitárních skladů – v Nové Bystřici, Dolním Dvoříšti a Strážném. Protože zásobování z ČB bylo velmi nákladné, od dalšího roku pracovníci Poradny zamýšleli předání jejich provozu jednotlivým farním charitám.⁹⁷

Pracovníci uspořádali projekt „Z jednoho světa“. Ve spolupráci s Nadací Člověk v tísni při ČT uskutečnili přehlídku dokumentárních filmů spojenou s besedami o uprchlících a porušování lidských práv. Součástí projektu byla výtvarná soutěž pro děti na téma „Kde domov můj“, které se zúčastnily děti ze škol a z uprchlických táborů v ČR a Jugoslávii. Třetí částí byla výstava fotografií Michala Novotného, fotografa Lidových novin, s názvem „Nešťastná planeta“, v maringotce na českobudějovickém náměstí.⁹⁸

Došlo k prohloubení spolupráce s médii – fungovala s místními redakcemi deníků Českobudějovické listy, Mladá fronta DNES, s čtrnáctidenníkem Setkání, Katolickým týdeníkem a celostátními deníky Zemské noviny a Slovo. Příspěvky o akci „Z jednoho světa“ byly zveřejněny v rozhlasu i televizi Nova.⁹⁹

1.7.2 Rok 2001

Složení klientů, kteří využívali služeb Poradny pro uprchlíky a migranty, bylo podobné jejich skladbě z konce devadesátých let. Z hlediska kontinentů stále převažovala Evropa a Asie (Slovensko, Ukrajina, Bosna a Hercegovina, Bělorusko, Moldávie, Rusko, Arménie), ale klientelu již zčásti tvořili také občané Nigérie a Angoly. V roce 2001 se na pracovníky Poradny obrátilo 71 klientů.¹⁰⁰

⁹⁶ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2000*. ČB, leden 2001.

⁹⁷ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2000*. ČB, leden 2001.

⁹⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2000*. ČB, leden 2001.

⁹⁹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2000*. ČB, leden 2001.

¹⁰⁰ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2001*. České Budějovice, 2002.

V několika případech museli pracovníci Poradny řešit problémy s ubytováním. Pokud šlo o ženy nebo ženy s dětmi, Poradna spolupracovala s Poradnou EVA pro ženy a dívky v nouzi; muže bylo možné jednorázově ubytovat v azylovém domě pro muže. Zvlášť akutní se jevila absence krizových lůžek pro podobné případy.¹⁰¹

Pokračoval chod tří malých humanitárních skladů. Pracovníci Cizinecké a pohraniční policie se skladům nebránili, dodávali však, že jsou skoro nevyužité (cca 20 – 30 klientů ročně). DCH ČB se v rámci Poradny podílela také na humanitární pomoci zahraničí. Pracovník Poradny působil osm měsíců v misi Sdružení České katolické charity v Ingušsku a Čečensku.¹⁰² Zakládal denní stacionáře pro sirotky do pěti let v Grozném a spolupodílel se na zásobování menších uprchlických táborů. Dále pokračovala pomoc obyvatelům Bulharska a Ukrajiny; pracovník Poradny se podílel i na zprostředkování humanitární zásilky do Afghánistánu, Srbska a Gruzie.¹⁰³

Prostřednictvím druhého pracovníka Poradny se uskutečnil projekt ve spolupráci s Nadací Člověk v tísni při ČT, hnutím DUHA a občanským sdružením Soužití 21 – třídní festival dokumentárních filmů o uprchlících a porušování lidských práv ve světě „Jeden svět“, který proběhl v dubnu 2001; na podzim se pak uskutečnily „Ozvěny Jednoho světa“. Po promítání filmů následovaly besedy. Kromě filmů se uskutečnila i fotografická výstava, dokumentující život uprchlíků v Čečensku a Kosovu. Součástí projektu byla opět výtvarná soutěž pro děti, tentokrát na téma „Prázdniny v pralese“ – zúčastnily se jí děti ze škol, z uprchlických táborů v ČR a v Čečensku. Spolupráce s médii byla rozšířena o Rádio Faktor a TV GIMI.^{104, 105}

V červnu 2001 vznikl při Okresním úřadě České Budějovice Poradní sbor pro otázky integrace cizinců, jehož členem byl i pracovník Poradny. Sbor měl monitorovat situaci uprchlíků v daném regionu a přispívat k lepší spolupráci mezi jednotlivými organizacemi, které s uprchlíky a migranty přicházely do styku. Koncem

¹⁰¹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2001*. ČB, leden 2002.

¹⁰² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2001*. ČB, leden 2002.

¹⁰³ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2001*. České Budějovice, 2002.

¹⁰⁴ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2001*. ČB, leden 2002.

¹⁰⁵ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2001*. České Budějovice, 2002.

roku 2001 pracovníci Poradny začali připravovat projekt multikulturního centra v ČB pro příslušníky národnostních menšin a pro českou veřejnost.¹⁰⁶

1.7.3 Rok 2002

Počátkem roku se Poradna přestěhovala do prostor nacházejících se v sousedství objektu DCH ČB, snáze dostupných pro klienty a vyhovujících práci Poradny.¹⁰⁷ Koncem roku se Poradna opět přesunula do vchodového traktu budovy DCH ČB. V druhé polovině roku také došlo k personálním změnám a Poradna byla pokryta jedním pracovním úvazkem. Nové pracovníci bylo umožněno v rámci studijní stáže navštívit pobytové středisko Kostelec nad Orlicí a záchytné zařízení Balková u Plzně – pracovnice navštívila i Poradny pro migranty při DCH Hradec Králové a DCH Plzeň.¹⁰⁸

V průběhu roku využilo služeb Poradny 64 klientů; nejvíce klienti ze Slovenska, převážně se jednalo o materiální pomoc – přijížděli za účelem práce, ale po příjezdu se jim pracovní příležitost nepodařila uskutečnit. V červnu vytvořila Poradna pro uprchlíky a migranty společně s Poradnou EVA a Občanskou poradnou „Poradenské centrum“ při Diecézní charitě, jehož hlavním cílem měla být komplexní služba občanovi, který se ocitl v nouzi. V listopadu se zástupci DCH zúčastnili v Českých Budějovicích Kulatého stolu, jehož tématem bylo „Postavení cizinců žijících v České republice“. Účastníci využili formu dialogu mezi státní a místní správou, regionálními neziskovými organizacemi a samotnými cizinci dlouhodobě žijícími v českobudějovickém regionu. Pracovník Poradny byl členem Poradního sboru pro integraci cizinců pod Okresním úřadem ČB.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2001*. ČB, leden 2002.

¹⁰⁷ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2001*. ČB, leden 2002.

¹⁰⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2002. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2003.

¹⁰⁹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2002. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2003.

Nadále pokračoval provoz příhraničních humanitárních skladů – v Dolním Dvořišti, Strážném, Českých Velenicích a nově na Oddělení cizinecké a pohraniční policie v Českých Budějovicích.¹¹⁰

V rámci osvětové činnosti byly distribuovány informační letáky Poradenského centra, poskytovány rozhovory pro média, a využity další způsoby informování široké veřejnosti (např. webové stránky). Uskutečnil se další ročník přehlídky dokumentárních filmů „Jeden svět“; v rámci festivalu proběhly dopolední bloky pro střední školy s besedami o práci Charity v Čechách. Součástí byla opět fotografická výstava v maríngotce na náměstí Přemysla Otakara II., jejímž tématem byly fotografie z Afghánistánu. Dětská výtvarná soutěž se tento rok konala na téma „Rybičko zlatá, přeju si“ – účastnily se děti ze základních škol v ČB, děti z azylových zařízení MV a dorazily i obrázky dětí z Čechenska. Akci podpořil Magistrát ČB, Armáda ČR a Hestia. V červnu byla zahájena putovní fotografická výstava pracovníků Charity z Čechenska a Kosova.¹¹¹

1.7.4 Rok 2003

V průběhu roku byla plánována realizace projektu Multikulturního centra (dále „MKC“) v Českých Budějovicích. V prostorách Poradny mělo dojít k vybudování knihovny s cizojazyčnou literaturou a přístupem na internet zejména pro cizince, ale i pro širokou veřejnost.¹¹²

Vzhledem k nárůstu počtu klientů i realizaci dalších projektů došlo v průběhu roku k pokrytí Poradny dvěma pracovními úvazky. V roce 2003 se na Poradnu obrátilo 125 klientů, tedy přibližně jednou tolik než v předchozím roce. Nárůst počtu klientů byl dán vyšším povědomím o existenci Poradny, lepší informovaností o jejím fungování,

¹¹⁰ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2002. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2003.

¹¹¹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2002. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2003.

¹¹² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2002. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2003.

dobrou jazykovou vybaveností vedoucí Poradny a v neposlední řadě i činností MKC.¹¹³ Počet kontaktů byl celkem 262, z čehož 63 v rámci humanitárních skladů na hraničních přechodech. Poradna řešila i problémy ilegálně pobývajících cizinců, ocitajících se z různých důvodů v obtížné životní situaci, kterou nedokázali v cizí zemi, bez pomoci rodiny nijak řešit.^{114, 115}

Pro zkvalitnění právního poradenství byla v tomto roce uzavřena smlouva s JUDr. Beátou Zemkovou, právníkem projektu, jako odborníkem, který bude k dispozici na telefonu. Této služby bylo několikrát využito, také k osobní asistenci při jednání na Ministerstvu vnitra.¹¹⁶ Tento právník-specialista byl kompetentní k poskytování právních služeb v oblastech práv a povinností cílové skupiny odpovídající klientele Poradny.¹¹⁷

Jako nezanedbatelná pomoc pracovníků Poradny se projevilo zprostředkování telefonického kontaktu se zastupitelskými úřady země původu klienta, které se v některých případech nacházejí pouze v zahraničí. Oproti předchozímu roku se změnil charakter materiální pomoci, nebyla již nejčastějším typem pomoci – z hlediska četnosti byla využívána až jako třetí v pořadí a ve velké většině v souvislosti s právním a sociálně právním poradenstvím. Pracovnice také ve značné míře poskytovaly praktické životní poradenství, nesouvisející s legislativou týkající se cizinců, které mělo přímou souvislost se sociálním postavením, které v České republice cizinec zaujímá. Nemalou oblastí poradenské činnosti bylo dále předávání informací z oblasti sociálního a zdravotního pojištění a dávek státní sociální podpory.¹¹⁸

Příhraniční humanitární minisklady byly provozovány u hraničních přechodů Strážný, Dolní Dvořiště, České Velenice a na Oddělení cizinecké a pohraniční policie v Českých Budějovicích. Vzhledem k personálním změnám v Poradně pracovníce

¹¹³ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

¹¹⁴ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2003*. České Budějovice, červen 2004.

¹¹⁵ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

¹¹⁶ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

¹¹⁷ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

¹¹⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

společně s koordinátorem projektů navštívili všechna jmenovaná místa; došlo k obnovení spolupráce. Každý sklad pracovnice jednou či dvakrát do roka navštívily. Na všech pracovištích byla zdůrazněna možnost využití Poradny při zajištění nezletilých cizinců, matek s dětmi apod. Ve skladech byly také viditelně vyvěšeny srozumitelné vícejazyčné informační nabídky služeb Poradny včetně kontaktů.^{119, 120}

Velká část osvětové činnosti byla vykonávána v rámci akcí MKC. Ve spolupráci s občanským sdružením Soužití 21 uspořádala Poradna Koncert ke dni lidských práv, který upozornil na životní podmínky lidí žijících ve válečných zónách, a další společnou aktivitou byla výstava fotografií o životě Čechů v rumunském Banátu.¹²¹

Vedoucí Poradny se pravidelně účastnila vzdělávacích seminářů pro neziskový sektor na téma obchodování s lidmi. Tyto semináře pořádalo Sdružení Česká katolická charita (SČKCH) pro migrační asistenty se zástupci Cizinecké policie, Ministerstvem vnitra, Správy uprchlických zařízení (SUZ) MV ČR a International Organization for Migration (IOM). Dále se účastnila semináře pořádaného ve spolupráci s UNHCR. Pracovnice Poradny v rámci vzdělávání navštívila záchytné zařízení Velké Přílepy u Prahy a Balková u Plzně a také příslušné Poradny pro migranty. Aktivně se účastnila Kolegií pro migraci a uprchlictví (v rámci SČKCH) a také setkání komunitního plánování pořádaného Magistrátem města ČB. Poradna v tomto roce umožňovala studijní praxi studentům Teologické fakulty Jihočeské univerzity.¹²²

V roce 2003 vznikla hlubší spolupráce v oblasti humanitární pomoci Bělorusku – DCH ČB navázala kontakt s Diecézní charitou Pinsk (jedna z nejvíce postižených diecézí při havárii atomové elektrárny v Černobyli). Pomoc probíhala v materiální oblasti i v sociálních projektech. Připravovaly se výměnné praxe pracovníků obou charit a projekt pobytu dětí ze sociálně slabých rodin v českobudějovické diecézi.¹²³

¹¹⁹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

¹²⁰ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

¹²¹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

¹²² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

¹²³ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2003* [online]. Červen 2004 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita03.pdf>.

1.7.5 Rok 2004

V roce 2004 se na Poradnu obrátilo 143 klientů, celkový počet kontaktů se však dosáhl čísla 262. V souvislosti se stěžejní – a také nejvíce poskytovanou – službou sociálně právního poradenství, Poradna u náročnějších případů nadále využívala služeb externího právníka.¹²⁴ Charakter materiální pomoci se oproti roku 2003 ještě více změnil – začala být využívána pouze sporadicky, v případech akutní nouze. Co se týče osvětové činnosti, Poradna distribuovala aktualizovaný informační leták. Pokračovala práce s veřejností i médii; pracovnice se také podílely na přednáškové činnosti ve školách. Oproti loňskému roku došlo navíc k umožnění praxe dalším studentům, kromě stávající Teologické fakulty i z fakulty Zdravotně sociální.¹²⁵

Diecézní charita České Budějovice nadále provozovala čtyři humanitární sklady.¹²⁶

V lednu 2004 dovezli pracovníci českobudějovické DCH Diecézní charitě Pinsk oděvy, obuv, hygienické potřeby a potraviny, které byly rozdány potřebným (tamní obyvatelé, obzvláště na venkově, často žijí na hranici chudoby). V květnu přijely z DCH Pinsk dvě sociální pracovnice v rámci pracovní stáže; bylo plánováno rovněž uskutečnění projektu „Adopce na dálku“ následující rok. Stejný projekt Diecézní středisko již podporovalo v Ugandě, Indii, Litvě a Lotyšsku. V červenci zorganizovala DCH ČB čtrnáctidenní ozdravný pobyt pro 8 dětí ze sociálně slabých rodin z Běloruska.¹²⁷

1.7.6 Rok 2005

DCH ČB získala v rámci „Programu podpory sociálních služeb na místní a regionální úrovni“ dotaci od Ministerstva práce a sociálních věcí, která byla využita

¹²⁴ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

¹²⁵ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2004. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2005.

¹²⁶ Charita Česká republika. *Migrace a uprchlictví* [online]. 11. 10. 2004 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1217&nLanguageID=1>>.

¹²⁷ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

na projekt Poradny.¹²⁸ V roce 2005 se na Poradnu obrátilo 150 klientů (stále převažovali klienti z evropských států, nejvíce z Ukrajiny a Slovenska).¹²⁹

Poradna v rámci spolupráce s Cizineckou a pohraniční policií ČR zajišťovala opatrovnictví nezletilým cizincům, zadrženým na státních hranicích. V souvislosti s tím se v roce 2005 ještě více prohloubila spolupráce s Cizineckou policií v Českých Budějovicích. Poradna nadále zajišťovala provoz humanitárních miniskladů (ČB, Strážný, Dolní Dvořiště, České Velenice) – ty byly v průběhu roku dvakrát navštíveny a doplněny a stejně jako v předchozím roce byla na všech pracovištích zdůrazněna možnost využití Poradny při zajištění nezletilých cizinců, matek s dětmi apod. Těchto služeb bylo využito Cizineckou policií ČB.¹³⁰

V tomto roce pokračovala osvětová i přednášková činnost; Poradna byla také představena na festivalu „Jeden svět“ pořádaném Nadací Člověk v tísni při ČT. Ve spolupráci s občanským sdružením Soužití 21 došlo k uspořádání přednášek s názvem „Svět pod jednou střechou“. Stále byla realizována úzká spolupráce s MKC.¹³¹

V rámci dalšího vzdělávání se pracovnice Poradny zúčastnily seminářů, besed a školení vztahujících se k problematice uprchlíků, migrantů a cizinců v ČR. Aktivně se dále podílely na komunitním plánování. V prvních měsících roku 2005 Poradna umožnila praxi belgického studenta, který se zajímal o sociálně právní systém ČR v oblasti migrace.¹³²

Odbornou praxi v Poradně absolvovali také studenti Zdravotně sociální fakulty (Poradna se stala klinickým pracovištěm této fakulty) a Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Vyšší odborné školy sociální v Prachaticích a Vyšší odborné školy Caritas v Olomouci (poslední jmenovaná do roku 2006). I přes personální změny v průběhu roku byl v Poradně zachován počet dvou plných úvazků –

¹²⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2005. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2006.

¹²⁹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2005* [online]. Srpen 2006 [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocní_zpravy/charita05.pdf>.

¹³⁰ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2005. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2006.

¹³¹ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2005. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2006.

¹³² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2005. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2006.

pracovníci z důvodu dostatečného pokrytí potřeby čerpání služby oceňovali tento způsob personálního zajištění Poradny.¹³³

Co se týče humanitární pomoci Bělorusku, stěžejním úkolem v roce 2005 byla příprava, zahájení a propagace zmíněného projektu „Adopce na dálku“ – finanční podporu od „adoptivních rodičů“ získalo prvních 12 dětí z chudých, neúplných rodin převážně z venkova Pinské diecéze.¹³⁴

1.7.7 Rok 2006

V tomto roce se na Poradnu obrátilo 136 klientů. Mezi klienty výrazně převažovali cizinci s dlouhodobým pobytem; žadatelů o azyl, kteří využili služeb Poradny, bylo pět. V souvislosti se změnou legislativy bylo třem z těchto žadatelů poskytnuto poradenství reagující na změnu zákona – tito klienti splňovali podmínky k žádosti o trvalý pobyt. Charakter služeb se ve své podstatě neměnil, pouze došlo ke změnám v zařazení jednotlivých služeb v důsledku nového zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který však nabyl účinnosti až 1. ledna 2007. Stěžejní službou Poradny zůstává poradenství, které v sobě zahrnuje pomoc při prosazování práv a zájmů, krizovou intervenci a zprostředkování duchovní promluvy. Služby byly k dispozici v průběhu celého roku, bezplatně, 4 dny v týdnu dle přijímacích hodin nebo po domluvě dle potřeb a možností jednotlivých klientů. Nadále byla poskytována také přímá materiální a finanční pomoc. Při tvoření pracovního týmu byl kladen důraz na to, aby pracovníci splňovali požadavky na odbornou způsobilost (dle zákona o sociálních službách), jakožto předpoklad k poskytování kvalitní sociální služby.^{135, 136}

Prohloubila se spolupráce s Nemocnicí České Budějovice, která se na Poradnu obracela se žádostmi o pomoc se zprostředkováním tlumočnicka v případech hospitalizace cizinců, například z vietnamského, ukrajinského či ruského jazyka;

¹³³ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

¹³⁴ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2005* [online]. Srpen 2006 [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita05.pdf>.

¹³⁵ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2006*. České Budějovice, červen 2007.

¹³⁶ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Poradna pro uprchlíky a migranty při DCH České Budějovice (zpráva o projektu)*.

Poradna se v průběhu roku zabývala konkrétní případy hospitalizovaných cizinců. I v tomto roce Poradna poskytovala službu opatrovnictví při zadržení nezletilého cizince na hranicích – pracovnice Poradny se účastnila jednání mezi klientem a Cizineckou policií a hájila zájmy klienta. S Cizineckou policií Poradna spolupracovala také při zajišťování skladů humanitární pomoci.¹³⁷ K čtyřem skladům humanitární pomoci (v Českých Budějovicích a na hraničních přechodech Strážný, Dolní Dvořiště, České Velenice) přibyl pátý – v Nových Hradech.¹³⁸

V roce 2006 realizovalo migrační oddělení Charity ČR projekt spolufinancovaný z Evropského uprchlického fondu s názvem „Vzdělávání pracovníků charity poskytující právní poradenství ohroženým skupinám žadatelů o přiznání mezinárodní ochrany“. Cílem tohoto projektu bylo zajistit pracovníkům charity ucelené školení v oblasti legislativy, která se týká těchto skupin žadatelů o mezinárodní ochranu na území ČR. Vzdělávací projekt byl realizován formou dvoudenních právních seminářů. Účastníci školení (průměrně 2 až 3 z každé diecéze) měli možnost seznámit se s odpovídajícími českými právními předpisy (paragrafy související s cílovou skupinou) a jejich novelami, s právními normami EU, Mezinárodními úmluvami a dalšími dokumenty. Výstupem z každého semináře byl elektronický Manuál, který byl rozeslán pracovníkům, kteří poskytují právní poradenství v jednotlivých charitních poradnách pro cizince a uprchlíky.¹³⁹

Projekt „Adopce na dálku“ na pomoc dětí z běloruského Pinska se úspěšně rozšířil a v roce 2006 do něj bylo zařazeno 25 dětí. V červenci téhož roku českobudějovická diecéze zorganizovala pro devět těchto dětí desetidenní ozdravný pobyt v jižních Čechách, který byl zároveň spojen se setkáním s „adoptivními rodiči“ – dárci.¹⁴⁰

¹³⁷ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti Poradny pro uprchlíky a migranty v období od 1. ledna 2006 do poloviny listopadu*. ČB, listopad 2006.

¹³⁸ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2005* [online]. Srpen 2006 [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita05.pdf>.

¹³⁹ Charita Česká republika. *Koordinace práce s migranty a uprchlíky v rámci CHČR* [online]. 13. 9. 2007 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1202&nLanguageID=1>>.

¹⁴⁰ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2006*. České Budějovice, červen 2007.

Hlavní podíl na financování Poradny měly v tomto roce dotace z MPSV (270 100 Kč) a dotace Úřadu práce České Budějovice (180 910 Kč). Třetí největší zdroj financí představoval výtěžek ze sbírky na uprchlíky – vybralo se téměř 160 000 Kč.¹⁴¹

1.7.8 Rok 2007

Dle zákona o sociálních službách, který 1. ledna 2007 nabyl účinnosti, je Poradna nízkoprahovým zařízením poskytujícím sociální poradenství (služba ve smyslu § 37 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) všem cizincům – bez omezení věku, národnosti či pobytového režimu – kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci.¹⁴²

V tomto roce se na Poradnu obrátilo 153 uživatelů. Nejvíce uživatelů bylo z Ukrajiny (80), 36 ze Slovenska, 10 z České republiky, 3 uživatelé z Ruska, 2 z Polska a Kazachstánu a dále se jednalo o cizince z Bulharska, Afghánistánu, Turecka, Uzbekistánu, Holandska, Nepálu, Mongolska, Vietnamu, USA, Namíbie, Thajska, Bosny, Arménie. Nejpočetnější část uživatelů služby obvykle tvořili cizinci dlouhodobě usazení, kteří nejčastěji využívali služeb poradenství, zejména v oblasti sociálního zabezpečení.¹⁴³

Služby Poradny mohl uživatel využívat bezplatně, 5 dnů v týdnu od 8 do 12 hodin a od 13 do 16 hodin po celý rok.¹⁴⁴ Při akutním problému se pracovníci uživateli věnovali i mimo přijímací hodiny Poradny; k dispozici byla pomoc na mobilním telefonu v případě nouze. V rámci cílené materiální pomoci byl zachován provoz 5 humanitárních miniskladů.¹⁴⁵

Poradna opětovně spolupracovala se školskými i zdravotnickými zařízeními, místní samosprávou, se státními organizacemi i dalšími nestátními neziskovými organizacemi,

¹⁴¹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2006*. České Budějovice, červen 2007.

¹⁴² Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

¹⁴³ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva Poradny pro uprchlíky a migranty při DCH České Budějovice za rok 2007* [online]. 21. 4. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Poradna_pro_uprchliky/vz-uprchlici-2007.doc>.

¹⁴⁴ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

¹⁴⁵ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva Poradny pro uprchlíky a migranty při DCH České Budějovice za rok 2007* [online]. 21. 4. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Poradna_pro_uprchliky/vz-uprchlici-2007.doc>.

kteře poskytují sociální služby.¹⁴⁶ V rámci Sdružení Česká katolická charita byla aktivní zejména spolupráce s migračními asistenty z ostatních diecází.¹⁴⁷

Činnost Poradny pro uprchlíky a migranty byla v roce 2007 znovu spolufinancována státním rozpočtem ČR (poskytovatelem dotace bylo MPSV ČR), dále Statutárním městem České Budějovice a z vlastních zdrojů (sbírky, dary).¹⁴⁸ Sbírka na uprchlíky byla však v tomto roce biskupem zrušena.¹⁴⁹

Náklady Poradny v roce 2007 dosáhly částky 682 000 Kč. Největší položku – 402 000 Kč – představovaly mzdové náklady. Výše dotace z ministerstva (MPSV ČR) činila 514 000 Kč, dotace obce 25 000 Kč, výnosy do srovnatelné výše s náklady doplnily tuzemské dary (124 000 Kč) a ostatní výnosy.¹⁵⁰

Ozdravný pobyt deseti dětí z Běloruska se uskutečnil i v roce 2007. Nově v českobudějovické diecézi vzniklo Humanitární a rozvojové středisko (implementace pomocí projektu Cordeid). Projekt Adopce na dálku pro běloruské děti zaznamenal v průběhu roku 2007 výrazný vzestup – díky vzniku pracovní pozice asistenta zmíněného střediska se podařilo najít „adoptivní rodiče“ pro dalších 51 dětí, takže celkem bylo k 31. 12. 2007 finančně podporováno 76 dětí. K propagaci a podpoře projektu byly uspořádány v závěru roku besedy a prezentace ve farnostech, charitách a knihovnách v celé diecézi. Pracovníci Diecézní charity ČB navštívili Pinskou charitu v Bělorusku a v říjnu DCH ČB připravila odbornou stáž pro dvě tamní sociální pracovnice. Finančně byl podpořen nový projekt – podpora sociálních center v sedmi městech v diecézi Pinsk – jehož hlavním cílem je ekonomické a sociální poradenství včetně materiální pomoci starým, nemocným, invalidním občanům a vícečetným rodinám, které žijí na venkově převážně pod hranicí chudoby.¹⁵¹

¹⁴⁶ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

¹⁴⁷ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva Poradny pro uprchlíky a migranty při DCH České Budějovice za rok 2007* [online]. 21. 4. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Poradna_pro_uprchliky/vz-uprchlici-2007.doc>.

¹⁴⁸ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

¹⁴⁹ Z rozhovoru s ředitelkou Diecézní charity, Mgr. Michaelou Čermákovou. Březen 2009.

¹⁵⁰ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

¹⁵¹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

1.8 Multikulturní centrum (dále „MKC“)

Jedná se o projekt, který se rozběhl během druhé poloviny roku 2003. V přípravné fázi byl učiněn monitoring zájmu klientů, sháněny odpovídající prostory a proběhlo první neoficiální setkání. Na pozici koordinátora projektu se vystříдалo několik pracovníků.¹⁵² Projekt MKC, nabízejícího kulturně společenské akce, které mají souvislost s integrací klientů do společnosti a organizujícího vzdělávací programy pro cizince (zejména jazykové kurzy češtiny), značně souvisel se snahou pozitivně formovat názory a postoje většinové společnosti.¹⁵³

Projekt postupně vznikal a samovolně se utvářel z blíže nezajištěných potřeb původní klientely Poradny pro uprchlíky a migranty, byl reakcí na nedostatečné zabezpečení komplexní péče o souhrnnou cílovou skupinu uprchlíků a cizinců.¹⁵⁴ Tato přirozená forma vzniku a především utváření obsahu služeb v přímé spolupráci s cílovou skupinou mu umožnila stát se živým a funkčním projektem. Skupina Multikulturního centra byla určitou dobu stejná jako u Poradny, mezi klienty převažovali cizinci dlouhodobě usazení, ale přesto je klientela charakteristická výraznou dynamikou a fluktuací klientů, přičemž rapidně se mění jak celkový počet, tak i vnitřní složení skupiny.¹⁵⁵ Při MKC pracovali jako dobrovolníci studenti Teologické fakulty Jihočeské univerzity.¹⁵⁶

Obsah projektu se týkal realizace přednášek, besed, diskuzí, výstav, koncertů a jiných aktivit, které umožňují vzdělávání, vzájemné setkávání, výměnu zkušeností, podporují zachování vlastní identity a zároveň pomáhají při integraci. MKC spolupracovalo s organizacemi zabývajícími se tématy migrace a integrace cizinců, mělo na starost propagaci a popularizaci problematiky i činnosti zainteresovaných organizací. Z nabízených služeb byla dlouhodobě osvědčenou výuka češtiny pro cizince

¹⁵² Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

¹⁵³ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2003*. České Budějovice, červen 2004.

¹⁵⁴ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

¹⁵⁵ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.

¹⁵⁶ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2005. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2006.

(jednou týdně ve večerních hodinách), dále multikulturní setkání s různorodou tematikou a programem, poznávací zájezdy, sportovní odpoledne, k dispozici byla cizojazyčná knihovna a bezplatný internet.¹⁵⁷ Klienti MKC mohli využívat i televizní přijímač a video; dále bylo možné poskytnout bezplatné právní a sociálně právní poradenství. Nejhojněji klienti navštěvovaly osvětové přednášky s lektorem–odborníkem, zejména právnických oborů. Činnost MKC byla vykazována na odbor Ministerstva vnitra.¹⁵⁸

MKC pomáhá při tlumočení pro migranty, kteří se ocitnou v nemocnici a podílelo se i na organizaci volnočasových aktivit pro běloruské děti během jejich kulturně-ozdravného pobytu. V červenci 2007 se tento pobyt uskutečnil již potřetí.¹⁵⁹

1.9 Projekt „Šance na českém trhu práce“

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR) v roce 2007 v Programu podpory integrace cizinců podpořilo projekt s názvem „Šance na českém trhu práce“, jehož realizátorem byla DCH ČB. Záměrem bylo usnadnit cizincům vstup na trh práce získáním a osvojením potřebných aktivit, které klientovi pomohou při hledání a získávání zaměstnání, za současné aktivizace a posilování klientova sebevědomí, sebedůvěry a soběstačnosti.¹⁶⁰ Na projekt byla přidělena dotace ve výši 91 200 Kč.¹⁶¹

Projekt realizovala přímo Poradna. Konkrétním cílem bylo naučit uživatele základní práci na PC, zpracování profesního strukturovaného životopisu, příp. zpracování motivačního dopisu. Tohoto projektu se v roce 2007 zúčastnilo 10 uživatelů a lze jej hodnotit jako úspěšný, protože se navzdory minimálním zkušenostem většiny uživatelů podařilo všechny naučit základním dovednostem práce

¹⁵⁷ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2005* [online]. Srpen 2006 [cit. 2009-02-26]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita05.pdf>.

¹⁵⁸ Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.

¹⁵⁹ Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

¹⁶⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Cizinci v ČR* [online]. 27. 9. 2007 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=439>>.

¹⁶¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Výsledky dotačního řízení pro rok 2007* [online]. 12. 4. 2007 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/3961/vysledky_2007.xls>.

na PC. DCH ČB chtěla kvůli velké úspěšnosti a velkému zájmu ze strany uživatelů v tomto projektu pokračovat i v roce 2008.¹⁶²

Z výsledků dotačního řízení pro rok 2008 vyplývá, že MPSV ČR projekt opět podpořilo – Diecézní charitě ČB na realizaci „Šance na českém trhu práce II“ pro rok 2008 přidělilo dotaci v přibližně stejné výši jako pro rok 2007 – 91 000 Kč.¹⁶³

Základní tezí projektu zůstalo seznámit klienty s prací na PC a s jednotlivými počítačovými programy (Word, Excel, PowerPoint, Internet, Outlook). Další aktivity byly zaměřeny na zpracování profesního strukturovaného životopisu, motivačního dopisu, přípravu na pracovní pohovor a správně vedený telefonický rozhovor, kterým cizinec reaguje na nabídku práce. Projekt se věnoval i administrativním záležitostem, které souvisí s nástupem do nového zaměstnání, s evidencí uchazeče o zaměstnání na Úřadu práce atd. Další aktivity v rámci projektu spočívaly ve formě doprovodu do organizace potencionálního zaměstnavatele, na Úřad práce, do personální agentury nebo do nového zaměstnání. Nezbytnou součástí projektu tvořily aktivity směřující k prohloubení znalosti českého jazyka. Záměrem bylo s každým klientem vést vstupní rozhovor, prostřednictvím toho zjistit klientovu situaci a vytvořit s klientem individuální plán v souladu s jeho cíly a potřebami; poté sepsat dohodu o poskytování služby.¹⁶⁴

¹⁶² Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita07.pdf>.

¹⁶³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Výsledky dotačního řízení pro rok 2008* [online]. 15. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/5618>>.

¹⁶⁴ Poradna pro uprchlíky. *Šance na českém trhu práce 2* [online]. [cit. 2009-02-13]. Dostupné z: <<http://www.charitacb.cz/index.php?id=&site=stranky&kategorie=9&element=60>>.

2. CÍL PRÁCE

Hlavním cílem práce je monitorovat vývoj Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích (dále „Poradny“) od doby jejího vzniku po současnost, tedy od roku 1994 dodnes. Jako dílčí cíl jsem si stanovila zjistit, jak se v průběhu let vyvíjela a měnila práce Poradny v jednotlivých oblastech její činnosti. Tento vývoj bych ráda zachytila také z pohledu pracovníků Poradny. Dalším dílčím cílem je zaměřit se na činnost pracovníků a zjistit, jak se měnila práce Poradny jejich působením. Předpokládám, že na základě provedeného výzkumu budou vytvořeny dvě až tři hypotézy.

2.1 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky, které jsem pro naplnění cíle použila, se týkaly několika částí zkoumané problematiky:

1. počátek činnosti pracovníka v Poradně
2. hlavní náplň práce s rozčleněním na poskytované služby, práci s veřejností a humanitární pomoc zahraničí
3. klientela a nejčastěji využívané služby
4. spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty
5. vývoj dosavadních činností Poradny, příp. vznik nových
6. důvod odchodu pracovníka z Poradny

Pracovní list s rozepsanými stěžejními otázkami rozhovoru příkládám v příloze (viz příloha č. 4).

3. METODIKA

3.1 *Operacionalizace pojmů*

Jak vyplývá z názvu práce „Poradna včera, dnes a zítra aneb Specifika práce Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích“, zaměřuji se na vývoj této konkrétní charitní poradny, s ohledem na specifika v její činnosti. Dle Slovníku cizích slov lze definovat specifikum jako zvláštnost, příznačnost, jedinečnost či jedinečnou vlastnost.¹⁶⁵ V teoretické ani výzkumné části neporovnávám vývoj českobudějovické Poradny s žádnou další charitní Poradnou pro uprchlíky a migranty, specifika činnosti Poradny tedy monitoruji v jednotlivých letech, v souvislosti s činností pracovníků.

3.2 *Použité metody*

K popisu daného problému byl proveden kvalitativní výzkum, při kterém jsem použila metodu dotazování. Zvolila jsem techniku částečně řízených rozhovorů. Rozhovory byly se souhlasem pracovníků nahrány jako hlasový záznam do fotoaparátu, uloženy ve formátu WAVE a přepsány. Ze záznamu byl proveden úplný přepis rozhovoru, který jsem poté rozčlenila do jednotlivých částí monitorovaných výzkumem. Kromě volného přepisu nepřímou řečí byly použity i gramaticky upravené úryvky přímé řeči. Dvě pracovnice, které v Poradně pracovaly jako tým téměř po celý rok 2006, se mnou z časových důvodů nemohly uskutečnit přímý rozhovor. Z důvodu kompletního monitorování vývoje Poradny jsem je přesto požádala o poskytnutí potřebných informací. Obě pracovnice byly ochotné prostřednictvím e-mailu vyplnit list s uvedenými stěžejními otázkami; jedné z nich jsem položila další doplňující otázky.

Část pracovníků souhlasila s uveřejněním jména – těmto jsem na žádost zaslala připravenou verzi rozhovoru k autorizaci. Na základě jejich připomínek byly v rozhovorech některé informace upřesněny.

¹⁶⁵ ABZ Slovník cizích slov. *Pojem specifikum* [online]. [2009-03-01]. Dostupné z: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/specifikum>>.

3.3 Charakteristika souboru

Zkoumaný soubor byl vybrán cíleně, jedná se o bývalé a současné pracovníky Poradny. Tvoří jej 13 respondentů – 2 současné pracovnice Poradny a 11 bývalých pracovníků Poradny – 7 žen a 4 muži. Vzhledem k těm, kdo si nepřáli být jmenováni, uvádím všechny pracovníky s číslem odpovídajícím pořadí, v jakém do Poradny nastoupili.

Z celkového počtu 16 zaměstnanců, kteří se v Poradně od roku 1994 vystřídali, na dva z nich nemá DCH ČB žádný návazný kontakt (**pracovník č. 5, pracovnice č. 8**) a jedna **pracovnice (č. 13)** se mnou rozhovor neuskutečnila. Tito pracovníci nejsou v kapitole „Výsledky“ zahrnuti; o pracovníci č. 13 je pouze uvedena zmínka (vyznačená kurzívou) v rozhovorech s pracovníkem č. 11, pracovnicí č. 14 a pracovnicí č. 15.

Délka pracovního poměru jednotlivých zaměstnanců Poradny je velice různorodá, pohybuje se zhruba od 4 měsíců po 7 let; konkrétně je zaznamenána v úvodu každého rozhovoru.

4. VÝSLEDKY

Pracovnice č. 1

První poradkyně pro uprchlíky Diecézní charity ČB nastoupila na DCH v roce 1993 jako sociální pracovnice, byla jednou z pěti pracovníků DCH. V Poradně pro uprchlíky a migranty pracovala sedm let, což je nejdelší časový úsek ze všech pracovníků, jedná se téměř o polovinu celkové doby fungování projektu.

Začátky v Poradně:

Peníze poskytla Americká biskupská konference, která pověřila německou stranu – organizaci pro uprchlíky a migranty Raphaels-Werk. „S Raphaels-Werkem jsme spolupracovali, pořádali pro nás různá školení, protože tady byla tahle problematika úplně nová a bylo náročné s ní uspět... Především to bylo znát v postojích lidí, takže začátky byly dost těžké, zejména obhájit tuto pozici a nějak obstát. Později bych řekla, že snad Poradna nějaké místo našla, pomohla docela dost lidem.“

Na práci v Poradně pracovnice oceňovala různorodost práce. „Nebyla to taková šablonovitá práce, šlo o práci v terénu i v kanceláři, která byla hodně pestrá.“ Vzhledem k tomu, že v ČR byla problematika cizinců a uprchlíků nová, nebylo příliš známo, jak různé situace řešit. „Bylo potřeba dobře znát zákon o uprchlících a cizinecký zákon... Když nastal nějaký problém, mohla jsem se obrátit na kolegy z ostatních Poraden, se kterými jsme si radili a navzájem pomáhali, měli jsme výborné vztahy.“

Humanitární středisko Krašovice u Vodňan:

„V době, kdy jsme Poradnu otevřeli, bylo u nás hodně uprchlíků, uprchlická vlna lidí z Bosny a Hercegoviny. V Jihočeském kraji bylo jediné zařízení Ministerstva vnitra. V Krašlovicích bylo humanitární středisko pro uprchlíky z Bosny a Hercegoviny, se kterým jsem navázala kontakt. Ze spolupráce posléze vznikl ´miniprojekt´, kdy jsem kontaktovala studenty ze Zdravotně sociální fakulty, z Teologické a Pedagogické fakulty a ti tam pravidelně jezdili a připravovali náplň hlavně pro děti. Vyústěním těchto pravidelných návštěv byl tábor – uskutečnil se jednou v zimě a dvakrát v létě.“

Moc ráda na to vzpomínám, bylo to úžasné a ti lidé byli rádi za kontakt s námi, protože Krašlovce byly docela ´bokem´. S těmi lidmi jsme navázali krásné přátelství. Oni ten pobyt měli limitovaný, když u nich potom skončil konflikt, vrátili se zpátky. Jinak jsem oslovila různé umělce, tak se tam hrálo divadlo, zajišťovali jsme takový kulturní a pedagogický ´servis´, zejména pro děti. Děti, které byly školního věku, chodily do školy a lidé, kteří mohli pracovat, někde pracovali... Bylo tam asi kolem sta lidí a tak dvacet dětí.“

„Potom jako takové poděkování jsem díky téhle spolupráci byli rámci Měsíce Bosny a Hercegoviny pozvaní do Španělského sálu Pražského hradu. Zúčastnil se toho tenkrát také Izetbegović, první prezident Bosny a Hercegoviny, a setkaly se tam mnohé organizace, které s uprchlíky z Bosny pracovaly.“

Kromě pořádání táborů byla práce postavená na spolupráci s lidmi z Bosny a Hercegoviny, kteří žádali o azyl a bydleli na Českobudějovicku v soukromí.

Klientela Poradny:

Spektrum klientů tvořili z velké části Bosňáci, pak – vzhledem k tomu, že se jedná o pohraniční oblast – hodně lidí, kteří šli tzv. „přes zelenou“, byli zajištěni a vráceni zpátky. „Mnoho z nich nemělo cestovní doklady, takže ti lidé byli jako by ´v kleštích´ tady u nás. V podstatě se nemohli dostat ani zpátky domů, když neměli doklad, jejich domovská země je nemohla přijmout. Kolikrát se jednalo i o nezletilce, takže to bylo docela náročné...“ Další skupinou klientů byli dlouhodobě usazení cizinci. „U těch nastal třeba problém, když ztratili práci... Pomáhali jsme jim, v té době to ještě šlo, najít novou práci, aby se nemuseli zpátky vracet do země, pomáhali jsme jim kontaktovat školy kvůli školní docházce dětí... Byla to opravdu taková ta ryzí sociální práce.“

Práce s uprchlíky:

Další skupinou klientů byli lidé se statusem uprchlíka, integrování přes integrační program vlády. „Těmhle lidem jsme byli k dispozici, když například něco potřebovali na úřadech, pokud se ještě neorientovali, sháněli jsme jim třeba i učitele češtiny,

aby se zdokonalovali v jazyce, potom jsme jim pomáhali i s občanstvím a tak. Velkým úspěchem naší Poradny bylo, že jsme tady měli lidi z Bosny, staré rodiče, kteří získali status uprchlíka. Měli tu syna s rodinou, kteří bohužel status uprchlíka nezískali, byli opakovaně odmítnuti, byli tady na tzv. dlouhodobém pobytu – podle staré terminologie – který byl tenkrát na rok. V České republice byli asi pět let, ale nastal problém s trvalým pobytem – ten jejich syn ho tenkrát nemohl dostat a jediným východiskem bylo, že se vrátí domů, což bylo nemožné, protože v podstatě se neměli kam vrátit... Tenkrát mě napadla jediná možnost – rakouská strana měla ještě vypsany tzv. uprchlický program, i pro uprchlíky z Bosny a Hercegoviny, kdy jim vídeňská Charita přes americkou ambasádu zajišťovala trvalý pobyt v Americe, byla možnost je tam integrovat. Hodně jsme tehdy korespondovali a komunikovali s vídeňskou Charitou, která byla určitým partnerem pro americkou ambasádu. A těmhle lidem to vyšlo, v rámci toho uprchlického programu tedy odjeli do Ameriky. Z jedné strany jsem měla radost, že jsme jim mohli pomoci, z druhé strany ale byla velká škoda o tyto lidi přijít, protože to byli kvalitní, úžasní lidé. Měli jednu dceru, která byla premiantka školy, pak v Americe byla taky premiantkou školy, dnes studuje mezinárodní právo, tak jsem si říkala, jaká je škoda, že o takové lidi přicházíme... Bylo s tím hodně práce; bylo to i mediálně zajímavé, spolupracovali jsme s novináři i televizí, byl to velmi poutavý příběh. Pořád jsem s nimi v kontaktu, stali se z nás přátelé, voláme si i jezdí do Čech – nakonec je mi vlastně moc líto, že jsou pryč.“

Krizová lůžka:

„Po konfliktu v bývalé Jugoslávii se předpokládalo, že bude velká vlna cizinců, uprchlíků, tak město zřídilo prostor, kde jsem měli možnost ty lidi krizově ubytovat. Většinou tam byli opravdu krátce, protože se jejich situace musela nějak řešit, nebylo možné to nějak prodlužovat. Když přijela například rodina, tak byla možnost přespat právě na těch krizových lůžkách, nebo jsme rychle sháněli nějakou ubytovnu.“

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

S oddělením Cizinecké policie v Českých Budějovicích byla komplikovaná spolupráce. Pracovnice řešila složitý případ nelegálního pobytu – rodina z Makedonie, otec legálně pracoval v Rakousku a žena se čtyřmi dětmi pobývala nelegálně na českém území, navíc byla ve vysokém stupni těhotenství. „Ta žena měla propadlý pas, Makedonie tady neměla zastoupení, ambasáda byla v Rakousku... Když se to dozvěděla cizinecká policie, chtěli jí deportovat na hranici mezi Českem a Rakouskem..! Zainteresovala jsem do toho Český helsinský výbor i Ředitelství Cizinecké policie, kde uznali, že se to opravdu musí řešit. Díky tomu, že její muž pracoval v Rakousku, mohli zaplatit porod, naštěstí to bylo bez komplikací... Pak jim ambasáda vyřídila jednorázový cestovní doklad, aby mohly zpátky (žena a děti – pozn. autorky práce) a koupila se letenka bez mezipřistání, přímo Praha – Makedonie. ...Nakonec tady mohly zůstat ještě čtrnáct dní od narození dítěte a pak odletěly.“

„Dobře se mi spolupracovalo s Úřadem práce, v té době tam byla vyloženě sekce povolování zaměstnání cizincům, takže s těmi byla výborná spolupráce; potom na Okresním úřadě s pracovníci, která měla na starosti menšiny a tenkrát – ale to už jsem byla skoro na odchodu – vzniklo takové ‘kolegium’ všech zainteresovaných stran, byla tam Cizinecká policie, Úřad práce, různé sociální odbory, my za Poradnu pro uprchlíky a migranty, myslím, že tam byli i zástupci firem, těch velkých zaměstnavatelů... Tohle setkávání podporovalo ministerstvo a cílem bylo komplexně řešit tuhle problematiku.“

Spolupráce s charitními poradci pro uprchlíky a vznik humanitárních skladů:

„Na každé diecézi nebo v kraji byl člověk, který se věnoval téhle problematice; každý kolega se věnoval určitému spektru cizinců – kolega z Hradce Králové pracoval také hodně s uprchlíky z Bosny; kolegyně z Plzně udělala perfektní program pro krajany z Rumunska, kteří byli v Plzeňské diecézi... Severočeši, ti měli hodně humanitárních středisek, uprchlických táborů, pobytových center, takže ti dojížděli přímo do nich; my jsme měli vlastně jen ty Krašovice, které pak zrušili a tady nebylo nic. Měli jsme tzv. Kolegia, zhruba jednou měsíčně, jezdili jsme na porady do Prahy, a dokud byl

projekt pod Raphaels-Werkem, tato setkání také financovali a někdy se účastnili. Pracovní setkání byla i dvoudenní, probírali jsme problematické situace, pracovali na projektech a podobně. Dvakrát jsme byli přímo v poradnách v Německu – takže jsme viděli, jakým způsobem pracují tam, například jak vedou dokumentaci a učili jsme se od nich...“

„Po vzoru mého kolegy, který v Brně zakládal sklady humanitární pomoci, jsem si říkala, že je to skvělé a zkusím to tady – a docela se to ujalo. Pak jsem tam jezdila, postupně se sklady doplňovaly a obnovovaly.“

Humanitární pomoc do zahraničí:

„Humanitární pomoc zahraničí začala až déle; v rámci našeho projektu jsem byla dvakrát v Bulharsku, kde jsme pomáhali s financováním – financovali jsme roční plat paní, která působila jako sociální pracovnice v jednom městě, kde byla složitá situace. Také jsem byla dvakrát v Rumunsku, v českých vesnicích, kam jsme vezli humanitární pomoc a pak dvakrát na Ukrajině. Bylo přínosné vidět, odkud ti lidé pochází, v jakých podmínkách žijí, s čím se potýkají.“

Okolnosti odchodu:

„V Poradně jsem pracovala do roku 1999, pak jsem odešla na mateřskou a už jsem se nevrátila. Chtěla jsem zkusit něco jiného, ale práci v Poradně jsem měla moc ráda a ráda na to vzpomínám... I když mi práce někdy zasahovala do soukromého času, to, co jsem dělala, mě bavilo, takže mi to nevadilo.“

Pracovník č. 2 – Mgr. Radek Gális

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupil v únoru roku 2000, tentýž měsíc byl na pozici vedoucího Poradny přijat další pracovník, Mgr. Štěpán Kavan. Radek Gális pracoval v Poradně dva a půl roku.

Začátky v Poradně:

Radek Gális byl do Poradny přijat na vedlejší pracovní poměr – dvě hodiny vyhrazené pro práci v Poradně, další dvě hodiny pro práci s médii. Radek Gális již předtím pracoval pro DCH ČB jako novinář – tato spolupráce trvá dodnes, ale tenkrát probíhala cíleně, pravidelně, vyvíjela se. V Poradně poskytoval i poradenství, ale celkově se jednalo o různorodou práci – sháněl peníze pro Poradnu, psal granty, komunikoval s klienty. „To bylo takové úskalí té charitní práce, že by se měl člověk soustředit třeba jen na to, pomáhat klientům a dělá tři věci najednou...“ Bylo i otázkou peněz, zda by se dal zaplatit celý úvazek. Na druhou stranu ředitelka DCH ČB respektovala ostatní pracovníkovi povinnosti v rámci jeho hlavního pracovního poměru. Podle názoru Radka Gálise je v Poradně práce pro dva lidi na plný úvazek – „...ale vždycky k tomu ještě bylo něco.“ Radek Gális měl více na starost práci s veřejností, Štěpán Kavan humanitární činnost – k tomu oba pracovali s přicházejícími klienty.

„Když jsem přišel do Poradny, chtěl jsem se něco naučit, ale výhoda byla, že jsem ty uprchlíky znal, dělal jsem s nimi už asi deset let při svojí práci – jezdil jsem do těch zemí, takže jsem s nimi komunikoval, pak jsem začátkem devadesátých let jezdil do uprchlických táborů jako novinář, takže jsem viděl, jak to vypadá v těch táborech, viděl jsem, jak oni přemýšlí, jak je to u nich doma, proč odchází a pak to tady pro mě bylo jednoduché, protože v Budějovicích byla jediná Poradna pro uprchlíky, já jsem chtěl dělat v sociální oblasti k té novinařině, kterou jsem dělal, a Charita pro mě byla jediná možnost, protože je to součást křesťanství, tak jsem chtěl dělat tam... Nabídl jsem prostě Charitě služby a bylo štěstí, že tam akorát bylo volno, odcházela první pracovnice.“

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

„Většinou to byli rusky mluvící lidé, měl jsem štěstí, že jsem ovládal ruštinu, to mi pomáhalo... I jsme kolikrát seděli a přemýšleli nad těmi důvody, které by měli uvést, aby jim to pomohlo v udělování azylu – tenkrát sem přišli Jezidé, to byli trochu jako Kurdové, z Arménie, a začali tvrdit, že u nich je válka a bída, nemají práci a že chtějí azyl – a tady ty důvody nestačily k tomu, aby ten azyl dostali, ale dostali jsme se právě třeba k tomu, že jsou to Jezidé, příslušníci náboženské minority, která je v křesťanské Arménii hodně diskvalifikovaná, tak že by měli požádat o azyl kvůli pronásledování z tohoto důvodu. To je legitimní a ví se o tom, a v podstatě i ty studie to prokazují, že ti Jezidé jsou v Arménii na okraji společnosti... Ale nikdy jsem potom nedostal žádnou zpětnou vazbu.“

Jednalo se spíše o jednorázové návštěvy klientů. „Třeba tihle lidé (výše zmínění Arméni – pozn. autorky práce) přišli a my jsme je pak posílali do Vyšních Lhot, kde tenkrát mohli požádat o azyl, takže jsme jim tady dávali ty úvěrové jízdenky, nebo jsme je nechávali jednu noc přespat v 'azyláku', s tím byla dobrá spolupráce. ...Když pak požádali o azyl, tak si mohli najít i ubytování v soukromí – ale nestalo se nám, že by tady lidi prošli Poradnou, pak požádali o azyl někde na Moravě a pak by čekali na azyl někde v soukromí. Většinou zůstali v táboře.“

Uprchlíky buď např. nasměrovala Cizinecká policie, nebo přišli sami, nebo jim Poradnu někdo doporučil. Dále klientelu tvořili lidé, kteří pobývali v České republice nelegálně. „Nelegálové se k nám dostávali i přes svojí komunitu, kde jim řekli 'zajděte tam, tam vám pomůžou, nebo poradí, tam vám dají jídlo nebo peníze'... Radili jsme jim, že tady musí být legálně – takže oni tady třeba byli rok, tak jsem říkal 'buďte tady legálně', a jediná možnost je požádat o ten azyl, skutečně... Ale nedělám si iluze, to byli Moldavané, Bělorusové, ti sem přišli za prací... I když pořád i uprchlíci z Běloruska, Moldávie chodili – tenkrát třeba po jednom Bělorusovi chtěli potvrzení, že ho policisté zbili na demonstraci, u těch pohovorů opravdu chtěli, aby to měl dokladovatelné...“ Někteří „ilegálové“, např. z Běloruska nebo z Moldávie, se o Poradně dozvěděli od kněze. „Oni si pak tím, že žádali o azyl, nějakým způsobem upravovali ten oficiální

poměr k republice.“ Kromě záležitostí ohledně legalizace pobytu Poradna řešila i případy cizinců, kteří přijeli na turistická víza a chtěli azyl.

„Z uznaných uprchlíků tady už tenkrát byli manželé, kteří dostali azyl z humanitárních důvodů... Ti potřebovali takovou tu pomoc, právě ten doprovod, to si myslím, že by Charita měla dělat a Charita to nedělá – říká, že na to nemá kapacity, ale přitom ´stačí´ mít o člověka víc, který by se tady o ty rodiny staral a nějakým způsobem je doprovázel, pomáhal jim a byl s nimi v kontaktu třeba každý týden... Pořád s nimi komunikovala první pracovnice Poradny, i když už na Charitě nepracovala, navštěvovali se navzájem, hodně jim tenkrát pomohla. Jejich mladí se tenkrát dostali do nějakého programu přes rakouskou charitu a jsou v Americe...“

Co se týče nouzového ubytování nově příchozích klientů, krizová lůžka už neexistovala. Azylový dům pro muže financovalo město, ale byl provozován Charitou. „První, kdo měl nárok na bydlení tam, byli bezdomovci, trvale hlášení v Českých Budějovicích; druzí Jihočeši, další Češi a až na posledním místě cizinci, jako ta nejhorší sorta. Ale tím, že i Poradna pro uprchlíky, i ´azylák´ byly charitní zařízení, tak se šlo vždycky neformálně domluvit... Bylo to neoficiálně, protože oni tam vlastně nesměli být. Krizová lůžka pro cizince tenkrát nebyly...Bylo to jen akutní řešení, pak vesměs odjížděli do těch Vyšních Lhot (příjímací středisko pro žadatele o azyl – pozn. autorky práce).“ Bytová situace klientů z tohoto důvodu většinou nebyla dále řešena. Po zpřísnění zákona o azylu ve smyslu zákazu pracovat první rok azylové procedury Poradna příliš neřešila ani záležitosti ohledně zaměstnání.

Práce s veřejností, propagace problematiky a Poradny:

„O Charitě píšu asi patnáct, dvacet let, o českobudějovické charitě asi od roku 1993, 1994...“ V roce 1993 se Radek Gális účastnil zájezdu pořádaného brněnskou a budějovickou DCH, kdy šest Čechů jelo do Rumunska a krajané z Rumunska, zejména děti, do ČR.

„V roce 2000 tady byl festival Jeden svět, byl to druhý ročník v republice, tady první a byly peníze z Rakouska, protože to tenkrát dávalo peníze na propagaci uprchlické problematiky a humanitárky. Věděl jsem, že Člověk v tísni to chce dělat i v jiných

městech, nejenom Brno, Ostrava, Praha a věděl jsem, že Charita má co nabídnout – má kvalitní lidi, má zkušené a kvalitní zaměstnance, takže není těžké sehnat ty besedující. A právě při tom propagovat práci Charity – ideální varianta. ...Ředitelka s tím byla svolná, ona je v tomhle progresivní, takže jsme do toho šli. Měli jsme to tu tři roky a pak ředitelka řekla, že poslání Charity není dělat festivaly a utnula to. Myslím si, že to byl špatný krok. To je festival, který si už nějakým způsobem vybuodoval jméno, ale věřím tomu, že i někteří diecézní ředitelé nechtěli oficiálně spolupracovat s 'Člověkem v tísní' - protože si řekli 'jsme tu dvě organizace, jedna větší než druhá a teď si navzájem saháme do stejné kapsy pro peníze', což je pravda. Je to špatný pohled, ale je legitimní. ...Naopak já jsem říkal, že je to pro nás výhoda, protože dostaneme ty filmy a my si dodáme naše besedující – takže máme vlastně reklamu zadarmo.“

Humanitární pomoc zahraničí:

Tenkrát fungovalo méně projektů do zahraničí než v současné době. Jednalo se o Bělorusko (ještě ne o projekt „Adopce na dálku“), Bulharsko, Rumunsko (prostřednictvím člověka, který jezdil za krajany do Rumunska). Během humanitární mise Štěpána Kavana v Čečensku a Ingušsku Radek Gális přebíral část jeho úkonů a pracoval v Poradně 6 hodin denně. „To bylo maximum, jinak jsem tam byl vždycky na vedlejšák – nikdy to nebyla moje hlavní činnost, vždycky jsem dělal novinářinu a tohle byl takový koníček.“

Spolupráce s ostatními zainteresovanými subjekty:

Pracovník měl dobré vztahy s dalšími migračními asistenty v Poradnách pro uprchlíky v ostatních diecézích – zejména s pracovníky v Plzni, Litoměřicích, Hradci Králové i v Brně. Dále jako novinář dlouhodobě spolupracoval s Poradnou pro uprchlíky (PPU), kde pracovaly Věra Roubalová a Dana Němcová – bylo možné se na ně obrátit s žádostí o radu v problematice uprchlíků, zejména ohledně legislativy, protože pražská PPU měla svého právníka, kterého DCH v ČB v té době neměla. „Když někdo přišel do Poradny a měl nějaký problém a já jsem nevěděl, protože nejsem právník, tak jsem

vždycky volal, hlavně do Prahy, aby mi poradili, protože oni měli zkušenosti s konkrétními případy.“

V té době v Budějovicích nebyla žádná jiná poradna pro cizince. Z dalších organizací Poradna spolupracovala například se Spolkem přátel slovanských kultur a jazyků, který se angažoval při několika humanitárních cestách s Charitou a ADROU do srbské části Kosovské Mitrovice. Pracovník se aktivně účastnil kolegií a různých akcí o uprchlících, takže si vybudoval určité kontakty, například se Sdružením občanů zabývajících se emigranty (SOZE), které mimochodem první začalo provozovat dům s byty pro uznané žadatele. Kontakty také udržoval s Poradnou pro integraci v Praze.

Multikulturální centrum:

V době, kdy Radek Gális odcházel z Poradny, mělo se začít s realizací projektu „Multikulturální centrum“, na které byly přiděleny dotace – pracovník psal žádost o grant; jednalo se o nápad Diecézní charity v Plzni, kde už projekt fungoval. Podání žádosti podnítilo i vyjádření náměstka ministra vnitra, který se účastnil Kolegia pro migraci a uprchlictví, ohledně příznivého postoje MV k přidělování dotací na tyto projekty. Záměr byl, aby do MKC docházeli i Češi. „Pak se z toho stalo takové ghetto pro Ukrajince.“

Důvod odchodu:

V létě 2002 byl pracovníkovi snížen úvazek na dvě hodiny denně kvůli nedostatku financí. Radek Gális odcházet nechtěl – kdyby mu DCH ČB nabídla více než „čtvrt úvazek“. Situace v Poradně byla taková, že Radek Gális byl na odchodu a Štěpán Kavan dal výpověď. Z pohledu pracovníka se v té chvíli jednalo o chybu managementu vedení. „O návratu později jsem nikdy neuvažoval – už byl pryč ten rozhodný moment, kdy se to ještě dalo zvrátit...“

„Ty tři roky v Poradně byly pro mě dobrá zkušenost, od té doby znám ty lidi z ostatních diecézí, o kterých vím, že jsou dobří. A je zajímavé, že jinde v diecézi se ti lidé nemění – a tady u nás je strašně velký ten kolotoč lidí.“

O vývoji Poradny a uprchlické problematice:

„Čas byl vždycky vyplněný, ale nemůžete jenom sedět a čekat, až ti lidé do Poradny přijdou. Výhoda pracovníka, který dělá s uprchlíky a cizinci, by měla být, aby chodil do terénu... A shánění těch bytů pro uznané uprchlíky – spousta rodin žije v integračních střediscích, už mají azyl, ale nemají kde bydlet; to je přesně ono, to by budějovická charita měla dělat, ale ona to nedělá. Když máme charitní síť po celé republice, tak se stačí domluvit s našimi kolegy z Brna, z východních Čech, a oni nám v těch integračních střediscích vytipují deset rodin, s kterými už x let pracují, ale prostě pro ně nejsou byty ve východních Čechách nebo na Moravě, a když my jim tady seženeme práci a bydlení, tak je to ideální varianta. I s tou prací je to reálné, pořád nějaká práce je. Uznáný žadatel o azyl (azylant – pozn. autorky práce) je člověk, kterému se dostává ochrany českého státu – což devadesát devět procent cizinců není. Takže to jsou vlastně lidé, kteří budou občany a už dneska na ně můžeme čerpat statisíce korun z prostředků státu. Které město dá byt, tak dostane několik set tisíc na hlavu... Krajský úřad o tom ví, že zdejší města jsou xenofobní, kromě Písku a Tábora... Města by měla dávat a nedávají, tam není ze zákona povinnost – kdyby byla kvóta, že každé okresní město musí jednou do roka dát byt pro azylanta, tak je to hračka. Ale protože my jsme hodně xenofobní národ, včetně našich poslanců, je ten zákon takový, jaký je.“

„Tím se musí někdo zabývat, někdo se tomu musí věnovat, někdo právě i v Poradně pro uprchlíky a migranty musí vymýšlet ty nové věci – vždyť je spousta práce, nejenom sedět a čekat.“

„Do uprchlických táborů jsem jezdil, uprchlíky nějak znám a věřím tomu, že většina by třeba ani o ten azyl nepožádala – oni potřebují bydlení, potřebují práci a budoucnost pro děti, a kdyby měli tuhle možnost, kdyby nemuseli čekat, než se pracovní vízum nějakým způsobem vyřídí, kdyby nebyla korupce na těch českých ambasádách, jako je a ví se o ní, tak věřím tomu, že devadesát procent těch lidí, kteří sem přijdou žádat o azyl, by o něj ani nepožádalo. Ale opravdu třeba potom jeden z těch desíti se bojí doma o život, jsou takoví... Ale kdyby sem cizinci přišli a mohli bez problémů pracovat, mohli by sehnat bydlení, třeba na ubytovnách, tak si myslím, že by ten azyl

ani nevyužívali. Ale jde o to, že nemají jinou možnost, tak ho prostě využijí. ...Ono se říká, že nám berou práci – je to pravda, ale za šest tisíc hrubého nikdo dneska dělat nebude... Oni ano.“

„V roce 2000, 2001 tady bylo nějakých osmnáct tisíc žadatelů o azyl a tři čtvrtiny z nich byli ti dělníci, kteří věděli, že když požádají o azyl, můžou za měsíc už pracovat. Čtrnáct dní karanténa a pak mohli dělat, legálně. Pak zpřísnili ten azylový zákon, že rok nesmí člověk pracovat. To je to, že když tady vznikne nějaký nárůst, tak my jsme naučení zpřísnovat zákon – ale tak to není řešení... Naopak mají se trestat ti, kteří ten zákon zneužívají – ale ne, že to takhle budu zpřísnovat a budu tím pak trestat vlastně všechny.“

„Jak jsme měli ty kolegia, tak si tam už tenkrát, před těmi osmi, devíti lety, lidé stěžovali na vyhoření a hodně se to řešilo... Hodně lidí, kteří tam (v charitních Poradnách pro uprchlíky a migranty – pozn. autorky práce) dělali, bylo věřících a berou to, že jim to v té práci pomáhá. Tak si myslím, že vždycky tam byla nějaká snaha tomu člověku pomoci, i když se třeba ví, že to není 'košer'... Takové to, že máte problém, čekáte dítě, neplatíte si tady pojištění, a já vím, že porodnice na Ukrajině jsou špatné, tak ideální varianta pro Vás, abyste rodila tady, a jak to udělat, je, aby se na Vás koukali dobře, tak požádáte o azyl – to jsou třeba ty věci, které by pracovník neměl dělat, k tomuhle by neměl navádět... Ale člověk přijde do Poradny a nechce slyšet, že se s tím nedá nic dělat, on potřebuje poradit – a vy víte, ten zákon znáte, a víte, kde jsou ty mezery... Jedna z možností byla fiktivně se vdát – i to se dá poradit klientkám...“

„Klienti nejsou občané České republiky, to znamená, že ti lidé nemají takové zajištění, zabezpečení... Vy s těmi lidmi děláte a taky je to asi mrzí, když vidí, jak se v Poradně střídají lidé – to je práce, kterou nechce nikdo dělat? ...Třeba to z těch pracovníků, kteří dělali v Poradně, nikdo nevnímá, jestli to jsou klienti druhé kategorie nebo nejsou... Nebo to třeba berou, jakože nejsou, ale prostě papírově a zákony jsou – protože to nejsou občané České republiky.“

„Dobré tady v Poradně je, že se tam dá využít toho, že jste cizinec... To je výhoda toho pracoviště, že počítalo s tím, že tam může jít dělat cizinec, což je dobré.“

„Mě třeba nikdy nenapadlo, že bych si doplňoval sociální vzdělání – nemám na to časovou kapacitu, ale vím, že je to důležité. To je třeba výhoda těch, kdo přijdou do Poradny teď pracovat, že jsou vysokoškolsky vzdělaní na sociální práci... Je to posun. Naopak výhoda té starší generace – jako byla první poradkyně, která tam pracovala před námi, můj kolega, i já – byla, že my jsme se ještě učili povinně rusky.“

Pracovník č. 3 – Mgr. Štěpán Kavan

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupil v únoru roku 2000 na zkrácený pracovní úvazek (30 hodin týdně), k dalšímu pracovníkovi, Mgr. Radku Gálisovi (externista). V únoru 2001 Štěpán Kavan odjel v rámci mise Sdružení České katolické charity na Severním Kavkazu do Inguška a Čečenska, kde působil tři čtvrtě roku. Jako pracovník Poradny byl zaměstnán do konce srpna 2002.

Začátky v Poradně:

Jako nový poradce se musel vše učit; vyhledal si, co bylo potřeba. Předchozí poradkyně mu předala kontakty na spolupracující instituce a organizace. Oceňoval Kolegia pro migraci a uprchlictví na úrovni republiky, pořádaná v Praze, setkání s diecézními partnery a informace o tom, jaké oni mají možnosti, na jakou oblast je zaměřená jejich práce.

„To bylo pro mě opravdu dobré a zajímavé – jezdili jsme se podívat i do zařízení, kde působila Diecézní charita Plzeň, my jsme to tady neměli, tak to pro nás byl zase jiný pohled.“

Humanitární pomoc zahraničí, mise:

Pracovník inklinoval k zahraniční činnosti. „Humanitárka mě lákala, bylo to pole neorané.“ Byl částečně zapojen do vládního projektu „Prevence migrace“ skrze Sdružení Česká katolická charita (dnes Charita Česká republika) – projekt se týkal hlavně Ukrajiny, i Moldavska...

Nejprve se jednalo spíše o krátkodobé projekty, výjezdy s humanitární pomocí. Například díky možnostem v Českých Budějovicích, kde působilo Sdružení přátel slovanských kultur a jazyků, které bylo hodně aktivní, „prosrbsky“ zaměřené, se pracovník účastnil podpory vybombardovaných oblastí, asi dvakrát navštívil srbskou část Kosovské Mitrovice.

„Na základě těchto drobných aktivit – i když dneska už bych zpochybňoval jejich smysl, plnost, v tom měřítku, v jakém jsme je dělali – že se někam vyjelo, něco se tam odvezlo, i když třeba ta Kosovská Mitrovice, ta srbská část, tam to asi smysl mělo... –

jsem pak byl devět měsíců v Ingušsku, v Čečensku – to byla vyloženě humanitární pomoc. Měli jsme tam na starost provoz dětského stacionáře, v podstatě to byla školka, zpočátku to doplňovalo i funkci školy, protože školy po válce nefungovaly – tam byly třeba i desetileté děti, které díky válce nechodily do školy, tak se tam učily číst, psát... Když jsem tam přijel, bylo funkční jedno tohle centrum, rozšířilo se to na čtyři centra, plus se dělala taková ta klasická humanitárka do uprchlických táborů: hygienické záležitosti – antibakteriální mýdla, šampony proti vším – potraviny...“ Nebyl problém věci sehnat tam, případně je odněkud převést. Provoz školek zajišťovali místní lidé, nakupovali na místních trzích. SČKCH dostala mandát Caritas Internationalis, z toho byly zajištěny finanční prostředky. Nejednalo se ani tak o sociální práci ve styku s lidmi, jako spíše o koordinaci – v každé školce byl ředitel a Štěpán Kavan řešil věci s nimi, případně s personálem: kuchař, ostraha, lékař (ten objížděl všechny čtyři zařízení), učitelky, koordinátor pro humanitární pracovníky, který řešil povolení pro jejich vstup – „taková malá fabrika o docela dost zaměstnancích“. Dále probíhal styk s místními autoritami, místními úřady a agenturami OSN – UNHCR, WFP (World Food Program), UNICEF... S nimi fungovala spolupráce ohledně financování místních projektů – jednou z úloh pracovníků mise (Štěpána Kavana spolu s dalším humanitárním pracovníkem) bylo předkládání projektů jednotlivým agenturám.

Práce s veřejností:

Oblast propagace Poradny a práci s veřejností měl na starost spolupracovník Radek Gális, který pracoval jako externista a poradenskou činnost s klienty Poradny vykonával v rámci částečného úvazku.

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

Po návratu z mise Štěpán Kavan pokračoval v činnosti v Poradně, přestože se pořád angažoval v humanitární pomoci zahraničí – ohledně Čečenska už téměř vůbec, spíše v menších projektech, například krátkodobé výjezdy na Ukrajinu.

V Poradně byly řešeny hlavně pobytové záležitosti, klienti využívali také doprovázení na úřady. Nejdřív přišla velká vlna lidí z Balkánu, pak byli mezi klienty Ukrajinci,

několik černochů, Romové – „těch klientů nebylo zas až tolik“. Hlavní oblast práce se týkala pomoci s doklady, s pobytem, „aby se to dalo do pořádku, často tam chodili lidi bez papírů“. Ti byli problematičtí, často měli strach z policie kvůli okamžitému vyhoštění.

Poskytovalo se úvěrové jízdné. Pracovníci sdělovali klientům možnosti ohledně vyřízení žádosti o azyl – nejlépe odjet rovnou do Bálkové (zařízení Ministerstva vnitra – pozn. autorky práce), Poradna případně nějakým způsobem pomohla s cestou, nejčastěji formou úvěrového jízdného.

Klienti žádali po Poradně i pomoc se sháněním práce – tu bylo obtížné sehnat. „Byl to častý požadavek, ale nerealizovatelný – nepamatuji se, že bych byl úspěšný“.

Uznaných uprchlíků v ČB a okolí moc nebylo, navíc se na Poradnu už neobraceli – dle pracovníka měli většinu věcí už vyřešenou. V době působení Štěpána Kavana v Poradně už v Jihočeském kraji nebylo žádné azylové zařízení, nejbližší zařízení MV ČR se nacházelo za Plzní („to bylo jak vězení“), Bálková a pak Zastávka u Brna. „Proto jsem taky hodně dělal tu humanitárku – byla to značná část mojí práce“.

Také se dělaly se výstavy na uprchlická témata a Radek Gális začal pod Charitou s cyklem Jeden svět, ve spolupráci s organizací Člověk v tísni – v Českých Budějovicích tento cyklus zaštiťovala Diecézní charita.

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

Zpočátku byla spolupráce s Cizineckou policií „zadrhlá, vážla komunikace“, pak se uskutečnila schůzka se šéfem, kdy mu Štěpán Kavan vysvětlil postoj a snahy Poradny. „Oni pochopitelně v tomhle nemůžou jít mimo zákon – ani my bychom neměli – ale oni jsou v tom naprosto striktní, nemůžou jinak. U nás přeci jenom ty prostředky, co jsme měli k dispozici, nebyly až tak přísně vázané, takže se cizincům dalo leccos koupit a pomoci“. Nicméně Cizinecká policie byla partnerem Poradny, dojednávaly se záležitosti, které „šly přes ně“.

Dále fungovala spolupráce s Magistrátem města ČB, Krajským úřadem Jihočeského kraje, Azylovým domem pro muže (zařízení Městské charity), Domovem pro matku s dětmi (provozovaný městem, dojednání přes Odbor sociálních věcí). Cizinci primárně

na tyto služby neměli nárok, ale na dočasnou dobu bylo možné jim je poskytnout – byla snaha pomoci jim vyřešit záležitosti s doklady, aby pak mohli oficiálně shánět například ubytování.

Na republikové úrovni se Martin Okáč snažil zapojit společně všechny zainteresované strany (státní i nestátní organizace) – na českobudějovickou Poradnu to mělo minimální dopad, ale v případě potřeby byla možnost poradit se jednak s kolegy z Poraden pro uprchlíky a migranty v ostatních diecézích, jednak s paní Němcovou a Roubalovou (z organizace „Poradna pro uprchlíky“ v Praze), které pracovníkům ochotně vyšli vstříc. „Přistupovaly k tomu jako k pomoci lidem“.

Humanitární sklady:

Podpora humanitárních skladů probíhala v rámci zajímavého programu ve spolupráci s rakouskou charitou (později snad i finanční podpora samotné Poradny). Sklady byly k dispozici na odděleních cizinecké policie – po šesti hodinách ihned byla možnost poskytnout zachyceným osobám stravu. Ve skladech se nacházely například piškoty, sušenky, čaj; ale i oblečení, či hračky pro děti.

Okolnosti odchodu:

Pracovníka k odchodu nevedly ekonomické důvody – vzhledem k podpoře projektu z Rakouska považoval finanční situaci v Poradně za dobrou. Práce byla ukončena z důvodu nesouhlasu s ředitelkou Diecézní charity v ČB – ten byl vyjádřen i jí samotné, své stanovisko Štěpán Kavan napsal také biskupovi a do České biskupské konference, ale vše zůstalo bez odezvy, bez efektu. V době, kdy pracovník působil v Poradně, považoval spolupráci s ředitelkou DCH ČB za obtížnou, měl výhrady k nekonceptnímu jednání ze strany vedení a zasahování do práce s klienty.

„Mrzí mě, že po odchodu jsem měl chuť na charitě pracovat jako dobrovolník – ale tak vzhledem k těm osobním vztahům s ředitelkou se to neuskutečnilo. Celkově ta práce organizace s lidmi, kteří odešli... Myslím si, že by se ti lidé dali využít jako dobrovolníci, a to nejenom v činnosti, kterou dělali.“

O vývoji Poradny i Diecézní charity ČB:

„Zpočátku byla ta práce hodně o důvěře, nadšení, a pak, ostatně je to náboženská organizace, vycházelo se tam i z takových určitých principů. Ti lidé byli vnitřně motivovaní a směřování tímhle směrem – to si myslím, že tam zpočátku hrálo obrovskou roli. A pak, přeci jenom, tam přicházeli i nevěřící lidé, což si nemyslím, že je chyba, myslím si, že to je dokonce i dobře, ale ten duch, taková ta atmosféra se tam tímhle hodně změnila.“

Organizace se vyvíjela sama o sobě, nebyla tam daná pravidla na spoustu věcí... Pak se začala institucionalizovat. „Co byl obecný problém, co je i dneska v sociálních službách, jsou dotace – ta nejistota, člověk pořád tráví spoustu času na psaní projektů, ta nejistota, kolik peněz z toho bude... Jestli Poradna bude fungovat, jestli budou peníze na provoz, jestli budou peníze na platy.. to si pamatuji, že bylo velice nepříjemné. Jestli se nám podaří něco získat z Rakouska, jestli bude něco ze sbírky, jestli bude něco z dotace, jestli se to poskládá...“ Fungovala sbírka na uprchlíky; podávaly se projekty na MPSV. Štěpán Kavan psal projekt „Multikulturní centrum“ – realizaci nestihl. „Tenkrát nikdo nevěděl, co si pod tím pořádně představit, co dělat“. Radek Gális přicházel s mnoha nápady, měl i díky kontaktům z Prahy – na Člověka v tísni i na jiné organizace – specifický rozhled.

Pracovnice č. 4 – Bc. Petra Horská (dříve Chmelařová)

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupila v srpnu roku 2002; střídala se s pracovníky Kavanem a Gálisem. V Poradně pracovala do května 2003, po celou dobu sama.

Okolnosti nástupu:

Petra Horská před nástupem do Poradny pracovala jako sociální pracovníce v Městské charitě České Budějovice. V době povodní byla oslovena ředitelkou DCH ČB, aby se stala povodňovou asistentkou. Nástup proběhl ve velkém stresu kvůli celkové situaci. Nebyl vytvořen povodňový plán, formy pomoci se začaly teprve vyvíjet. V té době se pracovníce dozvěděla, že bude prozatím jedinou povodňovou asistentkou na celý Jihočeský kraj.

„Tady tenkrát nebylo nic. Začaly se sem sjíždět kolegové z Moravy, kteří měli zkušenosti z povodní v roce 1997. Neměla jsem žádné metodické vedení.“

V té době bylo vypsané výběrové řízení na pracovníka Poradny, kam byla pracovníce vybrána. Nástup byl plánován po skončení povodňových aktivit. „Do Poradny jsem nastoupila v srpnu 2002 a na základě depistáže kolegů jsem poskytovala sociální služby cizincům postiženým ničivými povodněmi. Vzhledem k povodňové situaci byly prostory Poradny poskytnuty pro práci povodňových asistentů. Poradna neměla v té době své zázemí.“

Začátky v Poradně, projekt Multikulturního centra:

Předání práce od předchozích kolegů téměř neproběhlo, s výjimkou nějakých informací od Štěpána Kavana. „V Poradně nebyla vedena téměř žádná agenda klientů. V té době mělo vzniknout Multikulturní centrum, na projekt přišly dotace z Ministerstva vnitra a v září 2002 mělo proběhnout vyúčtování. Nedostala jsem téměř žádné podklady, takže jsem začínala ´vařit z vody´. Požádala jsem o pomoc Renatu Tetourovou, která stála u vzniku Poradny i tohoto projektu Multikulturního centra – hodně mi pomohla. Snažila se mi i osvětlit myšlenku Multikulturního centra; mezi tím začali chodit klienti, s kterými jsem se seznamovala a hlavně s jejich problémy. Vesměs to byla práce

s legislativou, takže jsem potřebovala více času k nastudování. Další problém byla také jazyková bariéra – ovládala jsem pouze angličtinu, částečně němčinu a většinou chodili klienti z Východního bloku. Naštěstí jsem měla kontakty z Městské charity na kolegy, kteří uměli rusky. Měla jsem dobré vztahy s azylovým domem pro muže (Dům sv. Pavla – pozn. autorky práce) nebo potom s Poradnou EVA při Diecézní charitě, kde mi pomáhali s ženami-cizinkami v nouzi. Na Poradnu byl vypsán jeden úvazek, takže jsem byla sama s jedním úvazkem na několik projektů. Začal se rozjíždět projekt Multikulturního centra. Měla jsem velký problém s prostorem. Podařilo se mi uspořádat přednášku přímo v prostorách Poradny. „Problémy nastaly i se stěhováním Poradny – původní prostory Poradny „v domečku“ byly poskytnuty povodňovým asistentům. Změny prostor vedly ke zmatení klientů; asi po dvou měsících se podařilo Poradnu přesunout do přízemí budovy DCH v Kanovnické ulici, kde je dodnes.

„Dostala jsem k dispozici finanční prostředky, abych vybavila kancelář. Po vytvoření zázemí jsem mohla začít trošku pracovat. Trvalo to dlouho, než jsem se usadila; největší starost mi dělal právě projekt Multikulturního centra, protože na něj přišly docela velké finanční prostředky a bylo velmi málo času ho zrealizovat – a v brzké době se musel vyúčtovat.“ V tomto směru se projevovala rozdílnost představ pracovníků, kteří se na myšlence Multikulturního centra (MKC) v minulosti podíleli.

Petra Horská dojížděla do Plzně (Poradna pro cizince a uprchlíky pod DCH Plzeň – pozn. autorky práce), kde projekt MKC úspěšně fungoval. „Měli mnohem lepší podmínky – více cizinců a klienti Multikulturního centra byli většinou klienty tamní poradny. Kdežto v Českých Budějovicích byl problém, že cizinci o nás zaprvé nevěděli a za druhé, že ti, kteří k nám přišli, byli jedni z mála, kteří by byli tak sociálně potřební – ti nejpotřebnější lidé k nám prostě nezavítali...“

Pracovnice postupně získávala kontakty na další cizince. „Tenkrát se mi podařilo udělat první setkání Multikulturního centra. Bylo nás tam asi patnáct a klienti sami navrhovali, co by v rámci Multikulturního centra uvítali. Bylo těžké začít – neměli jsme prostory na tenhle projekt. Místo, které jsem si vyhlédla, bylo zrovna v té době zničené povodní.“ Setkání proběhlo v sále sdružení Orel na Lannově třídě.

Klientela Poradny:

Klientelu tvořili hlavně cizinci s dlouhodobým pobytem. Pracovnice také často řešila problematiku Slováků, Ukrajinců, kteří se ocitli v nouzi díky své nelegální práci v ČR. Za dobu působení Petry Horské v Poradně byl mezi klienty mladý uprchlík z Gruzie a probíhal opakovaný kontakt se dvěma uznanými uprchlíky z Bosny, staršími manžely, kteří již delší dobu žili v Čechách a získali povolení k trvalému pobytu.

Využívané služby:

Ohledně materiální pomoci byla snaha spíše dát hmotnou pomoc než finanční hotovost. O úvěrové jízdné byl značný zájem – jízdenky klientům přímo kupovala pracovnice Poradny. Pro klienty bylo také možné zajistit drobný nákup potravin. V Poradně se nacházela malá zásoba trvanlivých potravin, což bylo také často využíváno.

„Na základě darovací smlouvy byli klientům poskytnuty finanční prostředky, které měl klient po vymanění se ze sociální situace vrátit zpět organizaci, ale nestávalo se tak – například za pobyt v azylovém domě. Finanční pomoc byla nejžádanější a naše prostředky omezené. Vždy se muselo zvažovat, zda tuto formu pomoci můžeme poskytnout.“

Spolupráce:

Velmi dobrá spolupráce fungovala s Městskou charitou v rámci jejich poradenských center a s Domem sv. Pavla; dále s Azylovým domem pro ženy s dětmi (ve správě Magistrátu města ČB); s Poradnou EVA. Organizace zaměřené na stejnou cílovou skupinu na Českobudějovicku v té době vznikaly.

Probíhal kontakt s poradci pro uprchlíky z ostatních diecézí, zejména s vedoucí plzeňské charitní Poradny pro cizince a uprchlíky – Petře Horské byla umožněna i návštěva detenčních zařízení (zařízení pro zajištění cizinců, spravované Ministerstvem vnitra – pozn. autorky práce). Konala se Kolegia pro migraci a uprchlictví.

„Nejvíce mi v té době pomohla první pracovnice Poradny (pracovnice č. 1 - pozn. autorky práce) – spíš co se týče zkušeností a pomohla mi dostat se trochu do cizinecké

problematiky. Často jsem spolupracovala s Poradnou EVA, kde jsem měla velmi dobré kolegyně, které mi pomáhaly s problematikou žen-cizinek v nouzi.“

Právní poradenství, legislativa:

Ohledně legislativy byla pracovnice nejvíce v kontaktu s Arcidiecézní charitou Praha – telefonický kontakt na dva právníky, kteří byli charitním poradnám k dispozici.

„Potřebovali bychom svého právního poradce pro Jihočeský kraj, protože, když se řešila nějaká problematika a jednalo se například o vyhoštění, nebyla jsem pak na Cizinecké policii schopná prosadit právo klientů, protože jsem neměla přesné právní argumenty. Viděla jsem to jako velký handicap.“

„Problém byl, když jsme museli oslovit Cizineckou policii a řešit společného klienta... Neziskový sektor jimi byl odsunovaný, jednání ze strany policie bylo často nepříjemné a neochotné.“

Humanitární minisklady:

Pokračovalo udržování kontaktu s příhraničními oblastmi, objížďení miniskladů, které byly umístěny v budovách Cizinecké policie, a doplňování zásob. Poté byly sníženy finanční prostředky na nákup, sklady začaly postupně upadat.

Práce s veřejností:

Na tuto činnost Poradny zbývalo málo času, pracovnice byla po celou dobu sama na několik projektů. „Potřebovala jsem k sobě někoho, i z toho důvodu zástupnosti v případě mé nepřítomnosti. Žádala jsem o přijetí kolegyně či kolegy, bohužel velkou roli v tom hrály finance.“

Multikulturní centrum:

„V rámci Multikulturního centra jsem měla velkou touhu udělat připojení k internetu pro cizince a chtěla jsem tam zbudovat malou knihovničku, alespoň v prostorách Poradny. Tato myšlenka se v době mého působení v Poradně už nerealizovala. V té době jsem hodně spolupracovala s paní I.M., která měla trvalý pobyt v České republice

a vyučovala jazyky. Vznikla myšlenka vyučovat češtinu, nebo zprostředkovávat kurzy. Podařilo se mi sehnat učitele a začaly probíhat kurzy češtiny.“ Později Petra Horská pozorovala i vznik různých „odnoží“ (např. samostatného necharitního Multikulturního centra) – „na stejné téma, s jinými lidmi“...

Velký zájem o MKC projevil farář řeckokatolické církve (otec Vasyl Slyvotsky), objevoval se i další farář (Ruslan Zassiedko). Problém spočíval v záměru dělat MKC hlavně mezi ukrajinskou menšinou, což nebyl hlavní cíl MKC.

Okolnosti odchodu:

Petra Horská po tři čtvrtě roce dala výpověď na vlastní žádost a odešla.

„Práce v Poradně je zajímavá, přesto tam byly i stinné stránky, které jsem nemohla dál akceptovat. Snažila jsem se Poradnu rozjet, což se mi podařilo. Po nějaké době mě ale práce začala vysilovat a z osobních důvodů jsem odešla. Vlastně během toho roku, co jsem odešla já, se vyměnil skoro celý personál poraden v rámci Diecézní charity České Budějovice.“

O vývoji Poradny:

První pracovnice dala poradně formu, nastartovala jí; další dva pracovníci, pan Kavan a pan Gális, trochu jiný směr – humanitární činnost, zaměření na veřejnost.

„Snažila jsem se v Poradně zachovat sociální směr – to se mi podařilo, protože potom Světlana (Svitlana Porche, další pracovnice Poradny – pozn. autorky práce) začala poradenství hodně ´rozjíždět´ a hlavně si myslím, že se potom rozrostla klientela. Ale v době, kdy jsem tam byla já, tak o Poradně asi málokdo věděl a spíš ji všichni využívali skrz rychlou materiální pomoc. Pokud měli cizinci nějaký problém, tak se většinou kontaktovali mezi sebou a většinou si pomáhali sami. Možná měli i nedůvěru – zaprvé jsme byli křesťansky zaměřená organizace, takže oni mohli mít i odstup; většinou se jednalo o klienty s jinou náboženskou vírou. A pak zde panovala velká nedůvěra v organizace a úřední postupy.“

Pozdější pracovníci Poradny byli často čerství absolventi vysokých či vyšších odborných škol (např. Teologické fakulty – obor sociální práce nebo Vyšší odborné školy sociální v Prachaticích); z pohledu pracovnice to pro ně často byla „startovací čára“ k získání prvních zkušeností v sociální oblasti.

„Bylo mi líto, když jsem viděla, že se v Poradně mění personál každý rok. Hned jsem věděla, že to není dobře, protože už jen pro klienta, když tam každý půlrok komunikuje s jiným člověkem, tak to musí být velmi nepříjemné a je narušena důvěra.“

„Pro Poradnu by bylo vhodné zachovat stabilní tým pracovníků, který by v ní dlouhodobě působil.“

Pracovnice č. 6 – Mgr. Svitlana Porche

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupila na jaře roku 2003. Práce jí byla předána. V říjnu téhož roku byla přijata další pracovnice, Mgr. Anna Hejlková. Bylo to poprvé, kdy byli v Poradně zaměstnáni dva lidé na plný úvazek. Svitlana Porche s Annou Hejkovou společně pracovaly více než rok. K začátku roku 2005 odešla paní Hejlková, koncem roku 2005 paní Porche.

Začátky v Poradně:

O možnosti práce v Poradně se dozvěděla přes řeckokatolického faráře, otce Slyvotského (později určitou dobu vedl Multikulturní centrum), protože byla jednou z farnic této církve. Pracovnice nastupovala na dvě pozice – do Poradny pro uprchlíky a migranty a do MKC, se kterým začínala.

„Jsem vděčná paní ředitelce Čermákové – pro mě to byla taková nová kapitola. Když jsem odjížděla z Ukrajiny, tak jsem měla dvě vysoké školy, postgraduální studium a nedokončenou disertační práci, takže jsem odjížděla s tím, že se tu zdržím dost krátkou dobu a vrátím se na Ukrajinu... Nakonec jsem zůstala v Čechách.“

„Nikdy jsem nepotřebovala využít služeb obdobné Poradny jako klientka. Nikdy jsem se sama s takovými závažnými problémy, se kterými se na mě někteří klienti obraceli, nesečkala. V době kdy jsem do ČR přišla, byl zde již delší dobu můj manžel, který mi se vším pomáhal.“

Svitlana Porche nadále spolupracovala s bývalými pracovníci, měla možnost obrátit se na ně o radu. „Práce v Poradně byla pro mě první zkušeností v sociální oblasti, i když jsem předtím vypomáhala jako dobrovolník v různých sociálních službách – ale práce v sociální sféře to byla první. ... Něco jsem věděla z praxe, ale tak dokonale jsem tu legislativu neznala a nebyl čas studovat to, když tady před vámi byl člověk – nic jednoduššího neexistuje, než zvednout telefon a zeptat se kolegy.“

Pracovnice ihned po nástupu jela na školení, pak na Kolegium; byla se také podívat ve všech zařízeních v ostatních diecézích (charitních Poradnách pro uprchlíky a migranty a příslušných azylových zařízeních), aby pronikla do problematiky a seznámila se s fungováním. Ředitelka DCH ČB byla vstřícná v oblasti školení

i vzdělávání – ať už v rámci Charity, nebo v jiných organizacích. „Myslím si, že velká výhoda neziskového sektoru je v tom, že na rozdíl od ziskového, který nabízí finance, tak tady je velká možnost seberozvoje, pokud na to člověk má chuť a zaměstnavatel mu na to dá prostor.“

Multikulturní centrum

První žádost na Ministerstvo vnitra o grant na MKC byla podána v roce 2002, ale dle slov pracovnice vzhledem k tomu, že nastaly povodně, které bylo potřeba řešit, byla celková částka navracena a aktivity se nerozběhly. V roce 2003 byl znovu podán grant, podnikaly se přípravné aktivity, pak na základě přidělené dotace bylo centrum otevřeno, zařizováno a začaly se dělat nějaké akce. MKC sídlilo v budově v Kanovnické ulici, v první místnosti se nacházela Poradna a v druhé právě MKC, kde probíhaly kurzy češtiny a akce menšího rázu. O kurzy češtiny projevíli klienti velký zájem, bylo plánováno i zřízení knihovny, které se později podařilo a také došlo k zakoupení počítače pro účely kurzu – o výuku práce na PC se zajímalo méně cizinců, než se očekávalo. Také byl pronajatý sál v budově „Orel“, kde probíhaly větší akce. MKC mělo na starost různé aktivity.

„Ohledně Multikulturního centra bylo v začátcích velké kolečko nadšenců, jedním z nich byl pozdější nástupce otce V. Slyvotského, otec R. Zassiedko, který po mně poté Multikulturní centrum převzal. Dlouho předtím nám s ním pomáhal. Celá farnost měla velký zájem na tom, aby se to nějakým způsobem vyvíjelo, aby byli účastníky Multikulturního centra.“

S činností MKC pracovnice začínala, využila přidělených finančních prostředků a zpočátku iniciovala všechny nové činnosti – při tom reagovala i na poptávku ze strany klientů. Konaly se přednášky o zemích původu (např. Uzbekistán), břišní tance, křest knihy, výstava obrazů, krojů, tradiční hudba, písně, ochutnávka jídel, výstavy sběratelů. Pořádaly se besedy s Cizineckou policií, Úřadem práce i českou veřejností. Posléze byli sami klienti iniciátory činností. Studenti ze Zambie, kteří v Českých Budějovicích studovali Zdravotně sociální fakultu a byli v Poradně na praxi, uspořádali akce o Zambii, Ugandě a dalších afrických státech. V této oblasti fungovala značná

spolupráce s Magistrátem města ČB, díky tomu bylo možné zapojit se i do velkých českobudějovických akcí.

Klientela Poradny, hlavní činnosti

Poradna se věnovala poradenské činnosti i terénním službám.

Mezi klientelou převažovali cizinci s různými typy pobytu. Klientů měla Poradna v době působení Svitlany Porche vždy dostatek. V té době Poradna také úzce spolupracovala s MKC, fungovala prostupnost pro klienty – v Poradně se dozvídali o existenci MKC a naopak, objevil-li se v MKC někdo, kdo potřeboval služby Poradny, byl na ni odkázán.

Pracovnice se setkávala i s klienty – uprchlíky, jednou z činností byla například pomoc při získání humanitárního azylu. „Tenkrát bylo ještě hodně uprchlíků – nových přicházelo méně, ale tenkrát azylová procedura byla jiná, strašně zdlouhavá a docela dlouho se táhly procedury i jinak u každého člena rodiny. Řadu takových případů jsme řešily, bylo třeba sjednotit tu rodinu... Teď už je to o něčem jiném, už ty časy asi pominuly, kdy tohle se stávalo. Procedura se samozřejmě táhne taky dlouho, ale už se nedává tomu člověku pocit toho, že si tady vytvořil nové zázemí... Podle mě je lepší říci hned 'ne', než udržovat člověka v takovém vakuu, kdy on ztratí kontakty a zázemí v zemi původu a to, co získal tady, v okamžiku jako mýdlová bublina praskne.“

Jedním ze silných příběhů je i případ starších manželů z Bosny a Hercegoviny, kteří jsou klienty Poradny téměř od počátku jejího fungování. V době, kdy v Poradně působila Svitlana Porche, se spolupracovnicí pomáhaly manželům k získání azylového bydlení a posléze občanství. Doposud je s nimi v kontaktu, i když v současné době pracuje jako vedoucí Střediska migrace (původně Poradna pro migranty a uprchlíky) pod Arcidiecézní charitou Praha (ADCH Praha). „Klientela se váže na pracovníka a ve chvíli, kdy se pracovníci střídají, klienti vyhledávali i kontakt na mě – s některými jsme dnes kamarádi nebo se doposud obracejí s žádostí o pomoc. Jednak z toho důvodu, že jsem původem cizinka, tak někdo prostě důvěřuje víc, nebo si lidé mezi sebou navzájem poradí, řeknou si, na koho se obrátit.“ S klienty probíhala a s některými

dosud probíhá dlouhodobá spolupráce – některé záležitosti se táhnou dlouho, někdy se obrací i na ADCH Praha, hlavně z důvodu, že Středisko migrace má právníka.

V době působení paní Porche v českobudějovické Poradně vyhledávali klienti informace ohledně zaměstnání, nostrifikace vzdělání, školek, škol, kurzů jazyka, krátkodobého pozvání příbuzných do ČR, změně druhu pobytu, důchodech (i ze zahraničí); doprovody na úřady. „Ve většině případů i ten klient, který je tady dlouhodobě, se buď nedorozumí nebo se bojí obrátit přímo na státní úřady, takže se obracel na Poradnu, která už potom byla prostředníkem – v kontaktu se ‘sociálkou’, Úřadem práce, s Cizineckou policií a podobně.“

Obě sociální pracovnice, Svitlana Porche (v pozici vedoucí Poradny) i Anna Hejlková (v pozici asistentky projektu), přicházeli do přímého kontaktu s klienty, dále měly práci určitým způsobem rozdělenou. Společně také vytvářely a podávaly projekty – v tomto ohledu spolupracovaly i s pracovníci DCH ČB, která se zabývala přímo projekty.

Zůstával prostor i pro terénní práci. Každý druhý pátek pracovnice navštěvovaly humanitární sklady. Byly také upraveny přijímací hodiny pro klienty – u objednaných klientů bylo možné dojít za nimi na pracoviště nebo domů, schůzka se nemusela odehrávat v Poradně.

Nelegální pobyty:

„To, že je tu člověk nelegálně, vede k vytvoření druhého vakua.“

„Pokud neznáte legislativu a nevíte, že ten člověk, kterému teď pomáháte, má nelegální pobyt – a vy ho nakrmíte, oblečete a staráte se o něj – tak zaděláváte na velký problém. Pomoc z lidské lásky cizinci je občas jako udělat mu medvědí službu. Proto jsme měli schůzky i s faráři, kde jsme jim vysvětlovali, že nejdříve je potřeba podívat se na doklad, nakrmit toho člověka ano, ale nechat ho dlouhodobě se plácet v ilegální situaci, to je špatné. Protože to nemůžete dělat jako s Čechem – ten člověk je tady v úplně jiném pobytovém režimu a to, co se dalo před týdnem ještě řešit, teď už třeba nejde... U těch ilegálů je to různé – pokud je tady ilegální migrant sám, tak buď odjede a nebo bude zatčený. A pak zase odjede... Ale pokud jde o případ, kdy už je cizinec

na území ČR dlouhodobě v ilegalitě a má tu narozené české děti, tudíž má velkou vazbu na Českou republiku, tak to se potom dá nějakým způsobem právně řešit.“

Svitlana Porche uzavřela dohodu s právníkem v pražské Poradně pro migranty a uprchlíky (dnes Středisko migrace) – buď dojížděl nebo ho bylo možné zastihnout na telefonu či e-mailu. Předtím měla snahu najít právníka v Českých Budějovicích nebo okolí, ale buď se neorientovali v azylové proceduře nebo neodváděli příliš kvalitní práci.

„Tím, že jsem cizinka, ve své práci se snažím hned při prvním setkání s klientem neříkat mu, že tomu problému rozumím a že to vše vyřeším. I ze svého osobního pohledu, i z pohledu sociálního pracovníka vím, že pokud ten člověk je v cizině, neuvědomuje si, že řadu bariér musí překonat sám, a že tohle je jen nápověda, jak to řešit... Klienti, za které bylo všechno vyřešeno a kteří se „nechali vodit za ručičku“, nikdy ničeho nedosáhli, a nejsou schopni se odtrhnout od pocitu, že jim bylo ublíženo v zemi původu a je jim ubližováno i v zemi české – to není dobré. Charita má velkou výhodu v tom, že má široké spektrum služeb – a velkou nevýhodu v tom, že je známá jako charita, která udělá úplně všechno.“

Humanitární sklady:

Fungovaly dva humanitární sklady na hraničních přechodech Strážní a Dolní Dvořiště. Pracovnice tam dojížděly a doplňovaly trvanlivé potraviny, hygienické prostředky, ošacení a obuv. Jednalo se o velkém skladu v Nových Hradech v prostorech Cizinecké policie. Situace se však postupem času měnila, sklady nebyly tolik využívány, v době odchodu pracovnice (2005) už spíše zanikaly. „Když jsem nastupovala, byla to charitní akce ve spolupráci s Rakouskou charitou.“ Sklady měly podobu skříně, od níž měla klíče Cizinecká policie, která také zapisovala, komu co vydala. V případě záchytu Cizinecká policie kontaktovala Poradnu. „Klienti vnímají jinak informaci, která je poskytnuta státním orgánem a jinak tu, která jim poskytne nezisková organizace. Zachycení lidé byli většinou neinformovaní, často ani nevěděli, kde se ocitli.“

Humanitární pomoc zahraničí:

Svitlana Porche začínala s projektem „Adopce na dálku“ dětí v Bělorusku. Momentálně na tomto projektu neparticipuje, ale dříve byla v kontaktu s pracovníci, která projekt převzala. Účastnila se jak návštěvy DCH ČB v Bělorusku, tak i vypomáhala při letním pobytu dětí z Běloruska v Českých Budějovicích. DCH ČB dělá adopce v jiném běloruském regionu než ACH Praha. V době pracovního poměru paní Porche v Poradně se formovala humanitární pomoc do zahraničí k vytvoření samostatného odvětví – její zajištění už převážně nespadlo do kompetence Poradny.

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

Fungovala přímá spolupráce s Magistrátem města ČB. Konaly se akce s ostatními charitními poradnami i v rámci celorepublikové sítě. „V Poradně jsem zpočátku byla sama, a když jsem si nevěděla rady, mohla jsem se obrátit i na ostatní migrační asistenty. Vždycky byli vstřícní a pomáhali.“

Činnost Poradny byla úzce propojená s MKC a řeckokatolickou farností. „Farář, když se na něj cizinci obrátili s nějakými právními nebo sociálními dotazy, doporučil Poradnu.“

„Tenkrát v rámci multikulturních center byla spolupráce a zároveň konkurence, protože vznikly v Českých Budějovicích nezávisle na sobě tři multikulturní centra.“

Spolupráce probíhala i s Cizineckou policií – ve smyslu informování klienta o možnosti využít služeb Poradny. Velmi dobrá spolupráce byla s ostatními poradnami v rámci DCH – zejména s Poradnou EVA (i „předání“ klientek)

Okolnosti odchodu:

Z Poradny v ČB pracovnice odešla přímo do Poradny pro migranty a uprchlíky (dnes Středisko migrace) pod ADCH Praha, její odchod souvisel se změnou zaměstnání manžela. Před zaměstnáním v Poradně Svitlana Porche pracovala ve slévárně a po získání orientace v problematice uprchlíků a poradenské činnosti věděla, že může uplatnit své znalosti ve stejné sféře. „...Na ta léta vzpomínám velmi dobře. Myslím, že to pro mě byl i velký kus života.“

O vývoji Poradny:

„Když jsem nastupovala, Poradna EVA na tom byla v podstatě tak, jako je na tom je teď Poradna pro uprchlíky. Časem se Poradna EVA pozvedla, ale Poradna pro uprchlíky, zdá se, zaniká.“ Poradna se účastní Kolegií pro uprchlictví a migraci, ale jinak v síti charitních organizací příliš nespolupracuje. „Poradna je z mého pohledu delší dobu laxní, příliš se nechce sdružovat, ani vstupovat do síťových projektů s ostatními diecézemi v rámci Charity Česká republika.“

„U nových pracovníků bylo často patrné, že do Poradny nastoupili ihned po škole a hledali dál někde něco jiného – tím pádem se nemohli problematice migrace a uprchlictví naplno věnovat. Nabízela jsem po odchodu z Diecézní charity své služby nastupujícím pracovníkům, ale bylo málo těch, kteří se na mě obraceli a měli skutečný zájem o spolupráci. Mým nástupcům jsem také nabízela možnost jezdit do azylových zařízení. Charitní síť je opravdu velmi široká a každá poradna se něčím liší. Hradec Králové dojíždí do pobytového zařízení, stejně jako Brno, kde mají ještě i integrační zařízení. ADCH Praha dojíždí do přijímacího a detenčního zařízení. Takže pokud by si pracovník chtěl udělat obrázek a zorientovat se v problematice, je to velmi jednoduché. Když člověk těchto možností nevyužije, bohužel se to může odrazit na kvalitě služby, kterou poskytuje. To vidím jako problém. ...Když někomu doporučujete žádat o azyl a nevíte, jak vypadají ta azylová zařízení, tak je to o něčem jiném – když klient váhá změnit to, co má a neví, do čeho jde.“

„Vývoj poskytovaných služeb souvisí nejen s tím, jak se mění legislativa v oblasti cizineckého práva, ale i se změnou klientely a s tím, jaké jsou vypsány granty. V době, kdy jsem tam pracovala já, to bylo jasně dané a bylo dobré, že aktivity Poradny a aktivity Multikulturního centra byly oddělené. ...Myslím si, že v současné době Poradna dělá dost takových akcí, které dříve dělalo Multikulturní centrum.“ K současnému oddělení MKC od DCH ČB bývalá pracovníce říká: „Myslím si, že dva subjekty nemohly dělat totéž pod jednou střechou.“ Byla zřízena řeckokatolická charita a MKC přesunuto pod hlavičku této charity.

Pracovnice č. 7 – Mgr. Anna Hejlková

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupila v říjnu roku 2003 jako asistent projektu, k vedoucí Poradny, Mgr. Svitlaně Porche. V Poradně pracovala více než rok – do konce roku 2004, odcházela k lednu 2005.

Začátky v Poradně:

Pracovnice neměla zkušenosti s cílovou skupinou, cíleně kvůli této problematice nenastoupila, ale sháněla místo v sociální oblasti – po mateřské dovolené byla v Evidenci uchazečů o zaměstnání Úřadu práce. Byl to pro ni začátek profesní kariéry; jako nosnou hodnotí spolupráci se Svitlanou Porche.

„Bylo to hození do vody, dostala jsem zákon o azylu a zákon o pobytu cizinců, což tehdy byly dva platné zákony, které se k této problematice vztahovaly a ty jsem přes víkend nastudovala. Přičemž jsem třeba nevěděla, co jsou to víza – předtím jsem vízum nikdy nikam nepotřebovala... Potom mě zasvěcovala Svitlana Porche, případ od případu, čím dál větší podrobnosti. ...My jsme pracovaly ve dvojici, což byla ideální sociální práce. Ona tu práci vedla a já jsem dělala takové to zázemí – taky tím, že jsem se víc vyznala v českém zákonodárství, třeba v dávkách, v tom, co nás učili ve škole, nebo v českém prostředí, ve zdravotnictví nebo ve školství, to jsem dělala já, ale ty cizinecké věci dělala ona, protože to znala a orientovala se v tom. Takže jsem jí dělala administrativu a vyřizování telefonátů.“ Pracovnice také přicházela do kontaktu s klienty; ruštinu ovládala, ukrajinštině rozuměla, ale považuje za výhodu, že v Poradně byl rodilý mluvčí.

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

V době působení Anny Hejlkové v Poradně probíhaly souběžně tři projekty, jejichž chod pracovnice zajišťovaly: Poradna pro uprchlíky a migranty, Multikulturální centrum a Humanitární sklady.

Klientela se rozrostla, klienti se mezi sebou informovali o existenci Poradny. „Hodně dělaly osobní vazby – Svitlana na určité lidi a těch lidí na jejich další známé. Má velký

‘akční rádius’ a ti lidé mají samozřejmě ještě větší. Myslím, že se to mezi komunitou ukrajinsky a rusky mluvící celkem rychle rozšířilo – neformální cestou.“

Mezi klienty se objevovali i žadatelé o azyl, ale větší část již tvořili cizinci s pobytem. Žadatelé o azyl spíše zůstávali v pobytových střediscích, v ČB jich pobývalo jen pár – většinou šlo o účelovou žádost o azyl. Ilegálové byli klienty Poradny čas od času, jednotlivci i skupiny, většinou z kontaktu s Cizineckou policií, když přešli hranice. „Konkrétně z těch hraničních přechodů se pak vyvinula docela dobrá spolupráce, protože oni prostě nevěděli, co s těmi lidmi, tak je předali nám a my jsme pak dělaly, co se dalo.“ Například došlo k zachycení skupiny Čečenců – Cizinecká policie je přivezla do Poradny, kde se cizinci rozhodli, že podají žádost o azyl; Poradna jim poskytla úvěrové jízdenky do přijímacího střediska. Zpětnou vazbu pracovnice často neměly. Ilegálové byli většinou „v pohybu“, málokterí z nich byli usazení v ČB třeba kvůli práci.

Nejčastěji využívanou službou bylo poradenství – klienti hodně chodili s problémy, které se vztahovaly k zákonu o pobytu cizinců (prodlužování víz, sloučení rodiny, záležitosti ohledně zdravotního pojištění...). Ohledně zaměstnání se jednalo spíše nasměrování klientů, než o přímé sjednávání práce.

Záležitosti týkající se zdravotní péče se řešily několikrát na různých úrovních. „Málokdy ti lidé znali podmínky pojištění – bylo to pro ně poměrně složité, poměrně nákladné, museli si ho hradit několik měsíců dopředu, byla to docela značná částka. Často chtěli jen informaci ohledně zdravotního pojištění; několikrát jsme měly případ, že nastal úraz u takhle nepojištěného člověka, takže jsme vyhledávaly, kdo by ho ošetřil, i jsme pomáhaly hradit tohle ošetření. Na to Poradna měla prostředky. Zkoumaly jsme většinou v souvislosti s těhotenstvím, co je pro tu ženu nejlepší, kde porodit...“ V souvislosti se školstvím Poradna sháněla například dostupné mateřské školy.

Žadatelům o azyl Poradna nejčastěji pomáhala s administrativními úkony – s vyplňováním žádostí, dokumentů, odvolání v průběhu dlouhé azylové procedury. Poradna v té době využívala služeb externí právničky, která byla dostupná na telefonu – v rámci smlouvy s Arcidiecézní charitou Praha. Pracovnice také měly kontakt na několik autorizovaných překladatelů, překládajících asi do pěti jazyků (ukrajinština,

ruština, bulharština, rumunština, polština). Materiální pomoc se týkala nákupu potravin (např. pro ilegály), poskytnutí úvěrového jízdného, zajištění přístupu do ošacovacího střediska Červeného kříže.

Nouzově se dal zajistit nocleh v azylovém domě.

Kontakt klientů s Poradnou býval jednorázový i opakovaný, podle jejich situace. „Od poloviny klientů jsme nikdy nedostaly zpětnou vazbu – od poloviny ano, protože třeba přišli víckrát, viděly jsme, že se třeba něco povedlo, nebo naopak nepovedlo, zkrátka jsme s nimi byly opakovaně v kontaktu. Potom se rozkřiklo o tom úvěrovém jízdném, já už jsem byla celkem proti tomu – bylo to hodně peněz a my jsme už potom byly jak zájezdní kancelář. Tam pak byla krize v tom, že oni obešli, co se dalo a všichni je posílali k nám, že my to tam děláme – protože my zase, když někdo neměl kde spát, tak jsme ho posílaly na ‘azylák’. Někdy prostě byla ta motivace taková, aby ten člověk už neobcházel dál...“

Co se týče uznaných uprchlíků, jednalo se o jeden manželský pár – byli už usazení, s Poradnou nadále přicházeli do kontaktu. V době, kdy Anna Hejlková pracovala v Poradně, tito manželé žádali o občanství. Pracovnice Poradny jim pomáhali s napsáním životopisu. „Vůbec nevěděli jak, báli se, že jim to úřad vrátí, že to nebude dost úřední... Pak byli nervózní, jestli to občanství dostanou. Nakonec ho získali – bylo to v době, kdy jsem v Poradně začínala, takže to byl takový první velký úspěch. ...Potom se musel pán každé tři měsíce hlásit na Úřadu práce, i když byl v důchodovém věku – celou dobu mi nebylo jasné proč. Vždycky z toho byl strašně nervózní, nemohli kvůli tomu ani vycestovat za dětmi do Ameriky...“ Tito manželé byli jedinými klienty–uprchlíky. Všem klientům, kteří žádali o azyl, byla žádost zamítnuta.

Humanitární sklady:

„Za nás už nebyly až tak využívané, nicméně jsme je pořád udržovaly. Objížděly jsme je a doplňovaly. I díky tomu nám potom Cizinecká policie i posílala ty lidi, které zachytli.“

Práce s veřejností:

Pracovnice vyvíjely snahu informovat zainteresované. „Snažily jsme se chodit na školu, na Zdravotně sociální fakultu, využívaly jsme, co se kde dalo... V rámci občanské nauky jsme se dostaly i na další školy, třeba na 'učňák', kde jsme s nimi měly besedu.“

Spolupráce s ostatními zainteresovanými subjekty:

„Snažily jsme se i v sociální oblasti – tehdy se pořádaly 'Kulaté stoly', kdy se sešly magistrátní zařízení, všechny sociální zařízení v Budějovicích a rozdělily se podle skupin, kterým se věnují – pro seniory, pro handicapované děti... – my jsme měly menšiny, sociálně vyloučené, cizince. Snažily jsme se prezentovat co nejvíc, aby v tom oboru ta spolupráce fungovala a aby tady o nás lidé věděli. Obracely jsme se i na Cizineckou policii, ale tam se muselo velice opatrně.“

Spolupráce fungovala s Magistrátem města i Krajským úřadem. Také probíhaly diskuze s panem K. z Muzea – záměrem bylo pořádat společenské akce, ale nakonec nebyla navázána žádná velká spolupráce. Z neziskového sektoru v Českých Budějovicích začínalo s činností Multikulturální centrum (vedené I. M.). V rámci ostatních poraden DCH ČB probíhala spolupráce formou konzultací. Konaly se provozní porady v rámci DCH ČB, se supervizemi se začínalo – byly spíše záležitostmi Poradny EVA. „Do naší cizinecké problematiky to tolik světla nepřineslo, ale byla to spíše týmová supervize na komunikaci. Odborná problematika se tam neprobírala. A neuvědomuji si, že by v té době vůbec někdo pořádal školení na toto téma.“ Jednou se pracovnice účastnila konference na Krajském úřadě – bez odborného posunu. Vedoucí Poradny se účastnila Kolegií pro migraci a uprchlictví, Anna Hejlková byla v kontaktu s pracovníky z ostatních charitních Poraden pro uprchlíky a migranty pouze po telefonu. Ředitelka DCH ČB si přála, aby v Poradně vždy zůstávala přítomná jedna pracovnice. Na Arcidiecézní charitě Praha začínal projekt proti obchodování se ženami – snaha zapojit i Poradnu v ČB.

Multikulturní centrum:

Idea MKC vznikla už dříve. „Pak přišly peníze a muselo se něco dělat. Světлана to vzala do svých rukou, ta práce ji, myslím, hodně bavila, a tu ukrajinskou komunitu, kterou ona znala, do toho jako by postrčila. S nimi se pak nabalili další, a když přišli noví klienti do Poradny, tak taky dostali pozvánku, aby přišli do Multikulturního centra, když jsme viděli, že tady jsou, zůstávají. Byla to hodně taková skupina kolem církve, přes otce Vasyla Slyvotského a potom přišel Ruslan Zassiedko, který do toho zase vnesl něco dalšího, jeho žena začala učit češtinu, na kterou začalo docházet docela dost lidí. Byla snaha udělat část akcí pro ty Ukrajince, pro tu skupinu cizinců, aby se poznali, aby poznali Českou republiku a část akcí byla taková, aby Češi, co tady jsou, poznali, že jsou tady cizinci a že jsou to normální lidé. Byly to kulturní akce, výlety, pořádaly se besedy, měli jsme výstavy – z řad cizinců tam bylo hodně malířů, takže udělaly výstavy –, byl tady člověk, který jezdil s humanitární pomocí do světa, do rozvojových zemí, tak ten měl besedu; potom Radek Gális pořádal takové večery, kdy představoval jednotlivé národy, takže byl třeba ukrajinský večer, to bývalo v kavárně Měsíc ve dne a podíleli jsme se i na festivalu 'Jeden svět', kde jsme byli jako spoluorganizátoři... Z lidí v Multikulturním centru se stávali i klienti Poradny – tím, že se sešli, povídali si o tom, najednou se objevily problémy, které bylo třeba řešit. Takže část poradenství se 'odbyla' při setkání Multikulturního centra, ale někdy sami ti lidé přišli i do Poradny...“

Důvod odchodu:

„Věděla jsem, že to není úplně přesně ta práce, kterou bych chtěla dělat. Vždycky jsem chtěla dělat speciální pedagogiku, takže jsem hledala místo v tomhle oboru. A pak se mi naskytlo.“

O vývoji Poradny a jejích specifikách:

„V Budějovicích byla ta situace specifická tím, že tady prostě nebyly skupiny lidí, kteří by nepracovali nebo nějaký uprchlický tábor, který by s sebou nesl nějaké další sociální

problémy... Sem přišli cizinci a ti, co se s námi kontaktovali v Poradně, tak se snažili vydělávat, pracovat, zařadit se – takže vlastně ideální situace.“

„Tehdy byla Poradna jednoznačně výjimečná Svitlanou Porche, protože to bylo ojedinělé, že by tam byl rodilý mluvčí z největší skupiny, která tam vyhledává nějakou pomoc. Navíc byla taková, že dokázala ty lidi něčím získat a dokázala je rozpohybovat, aby i sami začali aktivně něco dělat. Dokázala rozdělovat úkoly, tak, že se všichni zapojili a zaktivizovali, takže to fungovalo.“

O vpravení se do problematiky pracovnice říká: „Ono je to těžké – myslím si, že když se v tom člověk neorientuje, že pro Čecha, pro studenta, pro člověka po škole, je strašně obtížné se do toho dostat. Bez osobní zkušenosti je těžké se do toho ponořit... Pak je těžké adekvátně radit.“ Orientace přijde časem, učením se zkušeností a příkladem.

Pracovnice č. 9 (přepis písemně poskytnutých informací)

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupila v dubnu 2005 na pozici sociální asistentky. Začínala na poloviční úvazek, kdy si dodělávala bakalářské studium sociální práce. U pracovnice se jednalo o první zaměstnání. Pracovala v Poradně rok a půl.

Začátky v Poradně:

„Zařazení do kolektivu si myslím, že probíhalo přirozeně. Kolegyně a kolegové byli vstřícní a začátky bez předchozích zkušeností mi dosti ulehčovali. Do pracovního procesu mne uvedla vedoucí Poradny (Mgr. Svitlana Porche – pozn. autorky práce). Naše spolupůsobení hodnotím jako příjemné, myslím, že jsme si rozuměli; vedoucí měla bohaté zkušenosti, z větší části to bylo způsobeno tím, že byla sama cizinka. Po jejím odchodu (konec listopadu 2005 – pozn. autorky práce) jsem nastoupila na místo vedoucí a na mé místo byla přijata spolužačka z vysoké školy (pracovnice č. 10 – pozn. autorky práce), kdy jsme tvořili tým a vzájemně jsme se doplňovaly a řešily problémové situace.“

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

V Poradně bylo poskytováno základní i specializované poradenství s ohledem na danou problematiku cizinců; bezplatné právní poradenství poskytoval externí právník. Převažovali klienti s dlouhodobým pobytem. *„Nejvíce využívané bylo poradenství, dále pomoc při sepisování listin, s vyplňováním formulářů, pomoc při zprostředkování zaměstnání za využití databáze úřadů práce, nostrifikace důležitých listin – pro tuto službu byli využíváni překladatelé z různých jazyků – nejčastěji ruský, ukrajinský, bulharský... Dále bylo hojně využíváno služby úvěrového jízdného – to bylo vydáváno klientovi, který například ztratil práci a neměl prostředky na to, aby se dostal domů. Tuto ‘jízdenku’ – doklad – od nás předal Českým drahám a na jejím základě byla vydána cestovní jízdenka. Tím se předešlo možnému zneužití peněz.“* Z několika existujících **humanitárních skladů** při hraničních přechodech se pracovnice účastnila zásobování humanitárního skladu v Nových Hradech.

Práce s veřejností:

„Pracovali jsme se středními a základními školami, kdy jsme pořádali přednášky i besedy; také jsme se účastnili festivalu Jeden svět, kde jsme po skončení filmu pořádali besedu se středními školami na téma cizinci.“ Veřejnost se měla možnost o Poradně dozvědět prostřednictvím letáků, výroční zprávy nebo internetových stránek.

Humanitární pomoc zahraničí:

„Probíhala ‘Adopce na dálku’ v Bělorusku, ale tato činnost nebyla součástí Poradny, vykonával ji humanitární pracovník Diecézní charity.“

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

Největší spolupráce byla s ostatními poradnami v ČR v rámci sítě charitních poraden. Při Poradně také fungovalo Multikulturní centrum, které nabízelo výuku českého jazyka pro cizince, výstavy prací cizinců, přednášky, besedy atd.

Důvod odchodu:

Pracovnice oceňovala rozmanitost práce v Poradně, i to, že člověk měl možnost seznámit se nejen s problematikou cizinců, ale jelikož je Poradna při diecézní charitě, měl širší záběr a možnost působit a získávat také jiné informace z oblasti sociální práce. *„Důvod odchodu byl takový, že Poradna je neziskové zařízení, kde není jistota jejího fungování. Existence Poradny je závislá na financování od státu nebo z jiných zdrojů prostřednictvím projektové činnosti. Zaměstnání jsem změnila z toho důvodu, že v zaměstnání v Poradně jsem neviděla jistotu. Spolupráce a vztahy s kolegy z ostatních poraden byli bezproblémové, ale přístup vedení byl problematický, kdy jsem v mnoha ohledech neměla pocit ze strany vedení, že moje práce v Poradně je podpořena.“*

O vývoji Poradny:

„V době mého působení byl připravován projekt s názvem Šance na českém trhu práce, o jeho realizaci nemám bohužel žádné informace, za doby působení jsme ho podali a že byl podpořen jsem se dozvěděla na stránkách MPSV.“

Pracovnice č. 10 (přepis písemně poskytnutých informací)

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupila koncem roku 2005 na pozici sociální asistentky. Bylo to pro ni první zaměstnání. V Poradně pracovala rok.

Začátky v Poradně:

„Pocity ze začátku mé pracovní činnosti v Poradně jsou ambivalentní. Začlenění do pracovního kolektivu bylo bezproblémové, kolegyně byly vstřícné, zejména moje kolegyně v Poradně, vedoucí Poradny (pracovnice č. 9 – pozn. autorky práce). Co se týká přímé práce s klienty, tak to pro mne zpočátku znamenalo určitou zátěž, protože se jednalo o mou první pracovní zkušenost, první práci po ukončení vysoké školy. Stres byl způsoben tím, že jsem si musela v co možná nejkratší lhůtě osvojit všechny dovednosti potřebné pro výkon sociální práce v Poradně včetně veškeré legislativy týkající se oblasti migrantů, uprchlíků. Byla to ovšem jen otázka času a zkušeností – a nemalé podpory vedoucí Poradny.“

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

Mezi klienty převažovali cizinci s dlouhodobým či trvalým pobytem.

„Hlavní pracovní náplň se samozřejmě odrážela v poskytovaných službách.“ Stěžejní a nejvíce využívanou službou bylo poradenství. Dále byla využívána osobní asistence při podávání a sepisování různých žádostí, asistence při kontaktování s příslušnými zastupitelskými úřady, pomoc při hledání zaměstnání nebo ubytování, pomoc při integraci do české společnosti. Dále se jednalo o doprovod klienta na úřady, Cizineckou policii, pojišťovnu, k lékaři... Poskytována byla krizová intervence a materiální pomoc (jídlo, úvěrové jízdné).

Pracovnice měla na starost vedení evidence kontaktů a klientů, zabezpečování základních sociálních agend, zpracování údajů dle standardů MPSV, průběžné hodnocení činnosti Poradny – výroční zprávy a psaní projektů.

Byl zajišťován provoz čtyř **humanitárních skladů** při hraničních přechodech České Velenice, Dolní Dvořiště, Strážný a v Nových Hradech a pracovnice se podílela na zajišťování jejich provozu.

Práce s veřejností:

„Nejčastější forma práce s veřejností, na které jsem se podílela, byly přednášky o činnosti a klientele Poradny a to na školách, s laickou veřejností, kolegy z jiných organizací a podobně.“ Veřejnost byla průběžně informována o činnosti Poradny i prostřednictvím článků v novinách nebo rozhovorem s Českým rozhlasem, většinou v kontextu nějaké události, např. Uprchlíká sbírka, legislativní změny týkající se pobytu cizinců v ČR apod. *„S médii přímo komunikovala vedoucí Poradny, já jsem pomáhala při zpracování podkladů, statistik, které se ve zprávách odrážely.“*

Humanitární pomoc zahraničí:

„Během doby, kdy jsem pracovala v Poradně, fungovala přímá pomoc v Bělorusku, takzvaná „Adopce na dálku“ – tento projekt přímo nespadal pod Poradnu, ale já jsem vedla jeho agendu, administrativu. Bylo to součástí mé pracovní náplně. Při letním pobytu dětí z Běloruska jsem s nimi měla možnost strávit dva dny, jeden den byl určen prohlídce Českých Budějovic a druhý den byl výletní do blízké Hluboké nad Vltavou, do zámku a ZOO. Jiná přímá humanitární pomoc, během doby, kdy jsem byla v Poradně, neprobíhala.“

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

Spolupráce probíhala s řadou státních i nestátních organizací, např. s Magistrátem města ČB, Policií a Cizineckou policií ČR, Krajským úřadem Jihočeského kraje, s pojišťovnami, Nemocnicí České Budějovice...

„Nejvíce jsem spolupracovala s Poradnami pro migranty, které fungovaly pod záštitou charity, v rámci Sdružení české katolické charity (dnes Charity ČR – pozn. autorky práce), zejména s pražskou pobočkou.“

V rámci DCH ČB fungovala úzká spolupráce s **Multikulturním centrem**. *„Většina klientů Poradny byla i klienty Multikulturního centra, bylo to dosti časté. Bylo to na základě našeho upozornění, nabídky, že v případě zájmu o výuku češtiny je možné navštěvovat Multikulturní centrum. Také se stávalo, že klienti dlouhodobě usazení v Čechách, kteří navštěvovaly Multikulturní centrum pro možnost být se svými krajany*

a možnost účastnit se kulturních akcí, mívali nějaký nahodilý problém a přes vedoucího Multikulturního centra pana Zassiedka se dotazovali, zda se na nás mohou obrátit, například s překlady různých dokumentů, ověřováním aktuálnosti různých informací týkající se pobytu a podobně.“

Důvod odchodu:

Pracovnice jako důvod odchodu uvedla absenci sociálního zázemí vyplývající z postavení neziskové organizace – *bude projekt Poradny MPSV v následujícím roce podpořen a v jaké výši? ...budou finanční prostředky na dva pracovní poměry nebo pouze na jeden?*

O vývoji Poradny:

„S kolegyní jsme si všimly, že se mění klientela Poradny, převažují cizinci s dlouhodobým či trvalým pobytem a v důsledku toho, se měnila i poptávka po službách. Klienti–cizinci začínali mít problémy jako čeští klienti – rozvody, výživné... Včetně hledání zaměstnání, které by odpovídalo jejich vzdělání a ve kterém by se realizovali. Například ženy–cizinky často pracují v továrnách nebo jako uklízečky, ale často mají vyšší vzdělání – zdravotní sestry nebo i učitelky a podobně. Po deseti a více letech v České republice chtěly pracovat ve svém oboru. Proto jsme se rozhodly zkusit napsat projekt ‘Šance na českém trhu práce’ zaměřený na získání základních dovedností nutných k úspěšnému vstupu cizince na český trh práce. Projekt byl Ministerstvem práce a sociálních věcí podpořen a vzhledem k tomu, že se realizuje opakovaně, svědčí to o jeho smysluplnosti a využitelnosti.“

Pracovník č. 11 – Mgr. David Urban

Do Poradny nastoupil v prosinci 2006, kdy měla DCH ČB vypsané výběrové řízení na vedoucího pracovníka Poradny. Zhruba o měsíc později nastoupila na částečný úvazek další pracovnice (pracovnice č. 12) na pozici asistentky projektu. David Urban pracoval v Poradně necelý půlrok.

Začátky v Poradně:

Jednalo se o jeho první pracovní zkušenost. Předání práce se uskutečnilo rychle, ve třech dnech – informace o typu klientů, nejčastěji využívaných službách, doprovodu na úřady, úvěrovém jízdném. Pro případ potřeby měl telefonický kontakt na předchozí vedoucí Poradny. Pracovník byl již předtím seznámen s cizineckou a uprchlickou problematikou a související legislativou, zajímal se o ní v rámci studia v Německu – integrace cizinců v Čechách, migrace. Při pozdějším třídění informací a dokumentů v Poradně se prostřednictvím závěrečných zpráv od předchozích pracovníků seznámil s původní ideou Poradny.

Ze strany ředitelky měl umožněno účastnit se seminářů a školení podle vlastního výběru a také možnost sebevzdělávání, i když se jednalo o oblasti nesouvisející s cizineckou problematikou.

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

Za dobu působení tohoto pracovníka v Poradně jeden případ ilegálního pobytu – řešilo se, jak zabránit vyhoštění, ale kontakt byl zprostředkovaný přes partnera, protože se klient bál přijít s kýmkoliv do přímého kontaktu. Tento případ byl diskutován i s Arcidiecézní charitou Praha. Byly učiněny určité kroky, ale pracovníkům chyběla zpětná vazba.

Dále „klasické případy“: problémy se zdravotní pojišťovnou, s pracovní smlouvou (např. zaměstnavatel nevyplácel peníze), otázka důchodového zabezpečení, uznávání vzdělání, doprovod na odbor sociálních věcí pro cizince s trvalým pobytem, otázky občanství (náležitosti žádosti). Poláci a Slováci měli časté jednorázové kontakty a žádosti o úvěrové jízdné.

Komplexní služby Poradna poskytovala v několika případech – např. pomoc se získáním zaměstnání, pak zprostředkování kontaktu na další organizace, zajištění nouzového ubytování (Dům sv. Pavla), kontakt na ubytovny, v závěru i úvěrové jízdné.

„Protože jsme se párkrát taky spálili, bylo někdy těžké rozeznávat, kdo z klientů mluví pravdu a u dalších klientů jsme pak už byli obezřetnější.“

„Z nadpoloviční většiny klienti přicházeli s nějakým konkrétním případem a rovnou se ptali cíleně... Ohledně právního poradenství fungovala jednou v týdnu právnička, bylo možné se objednat, myslím, že tam bývala na hodinu nebo dvě v týdnu. Přímo docházela do Poradny. Byla jak pro Poradnu EVA, tak pro nás a nejspíš i pro Krizové centrum, takže to právní poradenství, myslím, bylo dobře zajištěné. Se sociálním poradenstvím a spoluprací s úřady nebyl problém – i jsem volal, představil jsem se za Poradnu nebo za Diecézní charitu... Myslím si, že Diecézní charita pořád má docela dobrý status, nějaké jméno.“

Došlo ke kontrole a výměně zásob v **humanitárních skladech** v Nových Hradech, Dolním Dvořišti a Českých Velenicích, byla obnovena spolupráce.

Inovace aktivit a činností Poradny:

Od února 2007 byla realizována informační setkání v kavárně „Měsíc ve dne“ k jednotlivým cizím zemím – Arménie, Rusko, Ukrajina a dále podle klientely Poradny – vždy ve spolupráci určitého cizince–klienta. Tato setkání se zaměřovala na tradice, kulturu, zvyky dané země; byla otevřená široké veřejnosti i ostatním klientům. Informační letáky o těchto setkáních se šířily přes dobrovolníky, studenty, byly vyvěšeny na nástěnkách. Prvního setkání se účastnilo asi 40 lidí.

Dále pracovník oslovil školy s nabídkou přednáškové činnosti v rámci prevence xenofobie.

Šance na českém trhu práce:

Tento projekt zpracovaly předchozí pracovnice a v únoru 2007 byl schválen. Pracovníci Poradny začali informovat cizince o této možnosti a hledat ty, kteří by měli zájem zapojit se do tohoto projektu. Zájem ze strany cizinců byl poměrně velký. I přes dotace

přidělené Ministerstvem práce a sociálních věcí bylo potřeba finanční spoluúčasti DCH ČB. David Urban vytvářel související informační brožurky, „manuály“. První se týkal práce v MS Word a psaní strukturovaného životopisu a druhý obsahoval informace o přijímacím pohovoru a obsahu životopisu. Projekt dokončovala další pracovnice Poradny (*pracovnice č. 13*), která nastoupila po Davidu Urbanovi.

Spolupráce v rámci Poradny:

David Urban, coby vedoucí Poradny, měl na starost poradenství během přímého jednání s klienty, jeho spolupracovnice se účastnila hlavně překladů. Její výhodou byla znalost ruštiny. Měla na starost přípravu zmíněných informačních setkání a další asistenční činnosti. K jejím kompetencím patřila i **humanitární pomoc zahraničí** – zejména projekt „Adopce na dálku“ (dětí z Běloruska), v té době se jednalo o jeho rozšíření. V rámci této činnosti byla také zvažována pomoc Afriče.

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

David Urban navštívil Cizineckou policii v Českém Krumlově, Písku, Jindřichově Hradci, Českých Budějovicích (zde spíše neochota spolupracovat), informoval tato oddělení o Poradně a nabídl spolupráci. V Českém Krumlově byla přímo na oddělení policie umístěna i nástěnka s informacemi o Poradně a poskytnuty letáky pro přímé rozdávání cizincům – spolupráce zde fungovala. Neochota Cizinecké policie v Českých Budějovicích spolupracovat vyplývala zřejmě i ze špatných zkušeností s Multikulturním centrem (nikoliv charitním!) vedeným I. M.

Kolegia pro migraci a uprchlictví v rámci Charity ČR byla přínosná pro získání informací, dále existovala možnost exkurzí do poraden pro uprchlíky a migranty v ostatních diecézích.

Ruský klub: pracovník měl k aktivitám Ruského klubu určité výhrady z důvodů stížností klientů Poradny, například ohledně zdravotního pojištění.

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU): pracovník Poradny se účastnil jejich konference.

Multikulturní centrum (MKC):

Fungovalo pod Poradnou, činnost zajišťoval pan Ruslan Zassiedko (farář řeckokatolické církve – pozn. autorky práce). Aktivita MKC byly především v jeho kompetenci. Projevil zájem o informativní přednášky pro cizince týkající se například pojištění, legislativy – nedošlo k tomu, David Urban odcházel. „Spolupráce s Multikulturním centrem byla třeba i v tom, že Ruslan znal problematiku cizinců a dával kontakt na mě a já jsem s nimi třeba pak řešil otázku s cizineckou policií nebo možnost poskytnutí mimořádné půjčky. Nebo dobíhal i projekt 'Nákup základních potravin pro cizince', což byl projekt z Prahy, takže byla možnost vybraným cizincům v tíživé situaci nakoupit základní potraviny a kosmetiku. Ruslan doporučil nějaké lidi, kteří to nejvíce potřebovali. Takže spíše v tomhle byla ta spolupráce.“

Okolnosti odchodu:

David Urban dal v březnu 2007 výpověď a do května pracoval v Poradně na dohodu o provedení práce. Předání práce nově nastoupivší vedoucí pracovníci (*pracovnice č. 13*) proběhlo asi ve dvou týdnech.

Pracovník v říjnu 2006 nastoupil do prvního ročníku doktorského studia, zaměstnání hledal z důvodu relativního dostatku volného času a potřeby finančního zajištění. „Chtěl jsem i zkusit to, co jsme se pořád učili, kouknout se, jaká je realita – je hodně jiná... Koncem roku jsem hledal a tohle mě zaujalo. První měsíce jsem časově stíhal jak doktorát, tak Poradnu, s tím, že ke konci února to pak bylo horší a horší, časová náročnost nám stoupla, takže z toho důvodu jsem pak zvažoval, co je prioritou – a věděl jsem, že pro mě je to ten doktorát. Ke konci března bylo tak nějak jasné, že takhle to dál nepůjde. Hlavním impulzem k tomu, proč jsem odcházel, byl ten čas.“

O vývoji Poradny a Multikulturního centra:

„Činnost Poradny nadále pozoruji, protože je to problematika, která mě zajímá; na fakultě i přednáším o sociální práci s cizinci. V podstatě jsem dál i v kontaktu s Ruslanem, s tím, že chceme realizovat tu přednášku, na které jsme se tenkrát domlouvali. Docela se mi líbí, že činnost Poradny se svým způsobem profilovala

a projekt 'Šance na českém trhu práce' byl získán i pro další rok, i když nevím, jak letos (rok 2009 – pozn. autorky práce). Takže si myslím, že Poradna má nějaké své specifické místo, když to porovnám s těmi jinými organizacemi, jako třeba OPU nebo Ruský klub. Jednak to jméno, jednak tu síť, kdy vlastně v každém větším městě nějaká ta Poradna je. Myslím si, že má i poměrně dobré kontakty na Cizineckou policii, když pominu ty České Budějovice, ale nevím, jak je to teď. Myslím si, že tím, že v Budějovicích je krajské ředitelství, byla by dobrá profilace právě ve spolupráci s Cizineckou policií, protože tu musí kontaktovat všichni ti cizinci, kteří neví, že nějaká ta možnost tu je, že by jejich situace mohla být lepší. Vlastně pak zpětně i jednání Cizinecké policie s těmi klienty by mohlo být jednodušší, kdyby měli základní informace z poradenství.“

„Nevýhoda poraden (pro uprchlíky a migranty – pozn. autorky práce) je to, že partner, s kterým musí diskutovat nebo něco řešit, je policie. V globálu si myslím, že tahle složka není až tak dobrá na spolupráci, pořád je tam takový odstup. V tom si myslím, že to mají poradny těžké.“

... „Dále mi přijde škoda, že Multikulturální centrum se oddělilo, protože si myslím, že otázka společenských setkání je první fází integrace nebo možností setkat se, jak pro Čechy, tak i pro cizince. Myslím si, že je fajn, jak dělal Ruslan, třeba nějaký výlet, nebo že každý uvařil nějaké to typické jídlo, pro danou zemi, že to odbourává předsudky a tak... Většina cizinců v Českých Budějovicích jsou Ukrajinci; Rusy, kteří tu jsou, hodně stahuje Ruský klub; Slováci se zase tak sdružovat nepotřebovali; Poláci tu byli vyloženě za prací, zůstat zde většinou nechtěli, takže ti Ukrajinci byli v podstatě jediná větší skupina, která zde chtěla zůstat, která se chtěla integrovat. Podle názvu tedy to Multikulturální centrum multikulturální asi není, protože tam nejsou zástupci více kultur, ale myslím si, že bylo otevřené... Určitá znalost toho pozadí pak vysvětlí důvody, proč to bylo zaměřené na tu jednu skupinu.“

Pracovnice č. 12

V Poradně pro uprchlíky a migranty je zaměstnána od ledna 2007. Nejprve byla přijata na poloviční úvazek jako asistentka projektu – vedoucím Poradny byl v té době Mgr. David Urban – a na poloviční úvazek se zabývala humanitární pomocí zahraničí. Poté (zhruba v polovině roku 2007) přešla na projekt „Adopce na dálku“ dětí v Bělorusku a nyní (od ledna 2009) je zaměstnána na poloviční úvazek v Poradně a na poloviční úvazek jako vedoucí „Adopce na dálku“.

Začátky v Poradně:

Došlo k velmi rychlému předání práce vedoucímu Poradny, jinak sami hledali svůj systém práce. Tato pracovnice před čtrnácti lety přišla do ČR, sama byla klientkou Poradny – dle jejích slov vycházela a vychází ve spoustě věcech z vlastních zkušeností, s citem a pochopením pro situaci.

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

Nedá se určit, co klienty do Poradny nejčastěji poprvé přivádí – jedná se například neprodloužení pracovního povolení, ztráta bydlení, touha po změně zaměstnání, snaha začít podnikat, sňatky, žádosti o trvalý pobyt... „Každý klient má své potřeby.“ V současné době kvůli krizi klienti přichází hlavně žádat o pomoc se sháněním zaměstnání.

„Většina cizinců nezná svá práva a povinnosti – to je první věc, kterou by se měl migrant, který odcestuje do cizí země, naučit. Hodně cizinců kvůli tomu, že je nezná, dělá spoustu chyb, které se pak nedají napravit – a musí kvůli tomu buď odjet zpátky domů nebo tady být načerno, to je taky hrozné, nebo to zkusit do azylového zařízení, kde mají strašně malou šanci.“

Někteří klienti chodí do Poradny opakovaně. „Uvědomila jsem si, že cizinec v cizí zemi by chtěl mít pocit, že se o něj někdo stará, že někam patří... A cizinec v cizí zemi – u nás v Rusku se říká, že to jsou lidé bez vlajky a bez státu, mezi nebem a zemí – tak možná proto k nám někteří chodí pořád... Pochopila jsem, že asi potřebují ten kontakt. Je to v podstatě i součástí profesionality naší práce.“

V některých případech, například pokud klienti mají psychické problémy, je pracovnice odesílají do Intervenčního centra. V Poradně se řeší zejména právní poradenství.

V době působení pracovnice v Poradně v roce 2007 se začalo s realizací projektu „Šance na českém trhu práce“ – vyučoval se český jazyk a práce na počítači.

Humanitární pomoc zahraničí:

Pracovnice převzala dva roky starý projekt – nejprve působila jako asistentka, v současné době je vedoucí projektu, který předtím vedl vedoucí humanitární pomoci. Projekt již nebyl součástí Poradny (v roce 2007 vzniklo Humanitární a rozvojové středisko – pozn. autorky práce). Pracovnice převzala 24 dětí, v současné době je do „Adopce na dálku“ zapojeno 103 dětí. Pracovnice působí v pozici koordinátora tohoto projektu – nedávno se vrátila z kontroly v Bělorusku (oblasti zasažené černobylskou katastrofou). DCH ČB spolupracuje s Diecézní charitou Pinsk, u které probíhají velice přísné kontroly i ze strany státu kvůli spolupráci s ČR. Pracovnice DCH Pinsk vybírají děti ze sociálně slabých rodin do projektu, ale pracovnice DCH ČB každý rok jezdí do Běloruska na kontrolu – některé děti jsou vyřazeny, jiné nově zařazeny. DCH ČB pořádá od roku 2005 pro tyto děti letní pobyty v České republice. V roce 2005 se účastnilo 6 dětí, v roce 2008 to bylo už 15 dětí, letos (2009) je snaha, aby mohlo přijet 17 dětí – mnoho zájemců z adoptivních rodin by chtělo mít děti u sebe. Dříve byl „tábor“ pořádán na 10 dní, v současné době je na 15 dní. Děti bydlí u sester v klášteře Na Sadech – děti letos budou část pobytu bydlet i v rodinách.

Vzhledem ke standardům kvality sociálních služeb pracovnice musela na podzim roku 2007 odejít z Poradny, jelikož neměla sociální vzdělání. Nyní má absolvovaný kurz pracovníka v sociálních službách, takže může být v Poradně opět zaměstnaná.

Pozorujete rozdíl v poskytování poradenství před a po aplikaci zákona o sociálních službách? „Je to jen můj názor, ale nemusím to být já, může to být kdokoliv jiný na mém místě - ten, kdo zažil, prožil, má životní zkušenosti.. pokud je v tom dobrý, proč by to nemohl dělat? Na druhé straně vezměme sociálního pracovníka, který neumí

rusky, který nezná mentalitu, ještě nemá životní zkušenosti, ale zná jen zákony a je sociální pracovník – myslím si, že ty lidi trochu odradí, pokud budou dva mladí sociální pracovníci, kteří neví, která bije.. tak nevím. Být já na místě těch cizinců, tak přijdu a asi pak odejdu a už se nevrátím.“

O vývoji Poradny:

„Myslím si, že Poradna je dobrá, zajímavá – v podstatě kdo může nabídnout češtinu, počítače, nebo vyslechnout – ale z pohledu zákonů si myslím, že nám to trochu chybí... Myslím si, že by to mělo být na profesionálnější úrovni. S externím právníkem je to strašně těžké – právník na cizinecké zákony, pokud jich bude na celou republiku deset, tak to je dobře – my, jižní Čechy, žádného nemáme. ...Možná, že teď začne lepší spolupráce s Cizineckou policií a budou nějaká školení...“

„Chtěla bych častěji dělat posezení, prostě pít čaj, kafe a povídat s klienty. Dát je dohromady, seznámit je mezi sebou, aby si pak mohli navzájem pomoci, jeden druhému.“ Spolupráce s Multikulturním centrem není pravděpodobná – osamostatnilo se a většina klientů jsou cizinci původem z Ukrajiny (migrantů z Ukrajiny je v Českých Budějovicích více než ostatních, převažují – pozn. autorky práce) – a cílem této pracovnice by bylo dát dohromady různé národnosti.

Pracovníci také napadlo, že by bylo možné spolupracovat s psychoterapeutem–malířem z Ukrajiny, který zde léta žije a má trvalý pobyt, který by mohl docházet na setkání a podporovat klienty. „Integrace je záležitost spousty let. Na začátku jsou ti lidé poznamenání tím, že jsou v cizí zemi, a bojí se – bojí se společnosti... Byla by skvělá věc, kdyby s nimi pracoval psychoterapeut. Alespoň když budou říkat svoje zkušenosti, ono i tohle pomůže...“

Pracovnice č. 14

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupila v červnu roku 2007 jako sociální pracovnice na pozici asistenta projektu. Pracovala zde do listopadu 2007.

Začátky v Poradně:

Pracovnice označila začátek za poněkud hektický, práce je byla nabídnuta přímo ředitelkou DCH ČB při ukončování studia. Spolu s touto sociální pracovnicí byla v Poradně zaměstnána nová vedoucí projektu (*pracovnice č. 13*) a na poloviční úvazek další pracovnice (č. 12), která se v té době stěhovala do jiné kanceláře (její činnost souvisela s projektem „Adopce na dálku“).

Klientela Poradny, hlavní činnosti:

Hlavní náplní práce této pracovnice bylo předělávání ručně vedené dokumentace, karet klientů (jméno, příjmení, národnost, poskytnutá služba) do počítače, což sloužilo i k pozdější tvorbě grafů v MS Excel při vykazování činnosti. Dále pracovnice zajišťovaly zejména překlady úředních listin kvůli vyřízení pobytu a předávaly klientům informace z právního poradenství – více než ze sociálního – viz spolupráce. V Poradně probíhal kurz českého jazyka a výuky na PC (internet, MS Word, MS Excel, psaní životopisu) – v rámci projektu „Šance na českém trhu práce“. Počítačová výuka probíhala individuálně, skupinové kurzy češtiny vedla přímo paní ředitelka, jakožto bývalá učitelka češtiny. Klientům Poradna poskytovala půjčky a úvěry na jízdné – muselo jít o dopravu jen po České republice, k níž měl klient závažný důvod, případ byl vždy konzultován s paní ředitelkou. Z pohledu pracovnice se v Poradně jednalo spíše o kancelářskou práci. „Když klienti něco potřebují, tak přijdou za vámi“. Byla vyřizována hlavně administrativa. „Cizinci, kteří tam chodili, tak už byli víceméně opravdu integrovaní, ale některé věci jim dělaly problémy.“ Většinou přicházeli cizinci s dlouhodobým pobytem; přímo „z ulice“ přicházeli např. Slováci. Také byl řešen komplikovaný případ jedné klientky ukrajinského původu, utekla z nočního klubu, byla poraněná – pracovnice Poradny do tohoto případu zainteresovaly Cizineckou policii a Magdalu (projekt nabízející pomoc obětem obchodování s lidmi – pozn. autorky

práce). Klientka nutně potřebovala ošetření – byla-li do případu zapojena policie, znamenalo to méně komplikací s ošetřením. Počet klientů byl různý, přicházeli spíše nárazově, dle slov pracovnice průměrně tak tři klienti denně – včetně účastníků projektu „Šance na českém trhu práce“. Pomoc při hledání zaměstnání probíhala přes stránky Úřadu práce nebo potom přes projekt „Hledání práce v Evropské unii“ – takto pracovnice asi třem klientům vytvořila profil v angličtině, ale základní problém cizinců v této oblasti se týkal neznalosti angličtiny.

Spolupráce s ostatními zainteresovanými subjekty:

Pracovnice spolupracovala s Organizací pro pomoc uprchlíkům (OPU), řešila různé problémy ohledně pobytu, spolupracovala i s Cizineckou policií. Vzhledem k případu obchodu s „bílým masem“ navázala kontakt s projektem Magdala. Dále se jednalo o spolupráci s Ministerstvem vnitra, s Ministerstvem práce a sociálních věcí. S Arcidiecézní charitou v Praze probíhaly konzultace. Ohledně dalších organizací se z hlediska spolupráce jednalo hlavně o ostatní centra v rámci Diecézní charity – Intervenční centrum pro oběti domácího násilí a Poradnu EVA. Pracovnice také spolupracovala s organizacemi Lékaři bez hranic, UNICEF a OSN, protože v nich dlouhodobě působila jako dobrovolnice.

Poradna také spolupracovala s nemocnicemi, pomáhala klientům v oblastech, kde jim byla překážkou jazyková bariéra – zařizování různých vyšetření, dojednávání operací, telefonický kontakt s nemocnicí, vyřizování splátek, nebyli-li klienti pojištěni. U komplikovaných případů – např. porod, kdy se dítě narodilo o pět dní dřív, než bylo pojištěno a pak nastala zdravotní komplikace (zápal plic u miminka) – byla klientům domluvena právní porada.

Práce s veřejností:

V době působení pracovnice v Poradně existoval návrh webových stránek, jinak o činnosti Poradny informoval externí novinář. „Klasické PR („public relations“ – vztahy s veřejností – pozn. autorky práce) tam v tu dobu nedělal nikdo, bylo to hodně roztržštěné.“

Humanitární pomoc zahraničí:

V té době se už jednalo o samostatné odvětví práce DCH ČB, i když v případě potřeby bylo možné zastoupit pracovníci, která se této práci věnovala, Poradnou. Docházelo také k vzájemné výpomoci – například při příjezdu pracovníků z Běloruska.

Vedoucí Poradny v tu dobu pracovala na standardech kvality sociálních služeb. Pracovnice na pozici sociálního asistenta vedla dokumentaci, další rozdělení činností nebylo striktně vytyčeno, záleželo na domluvě.

Důvod ukončení:

Pracovnice byla v době působení v Poradně spokojená s prací s klienty, ale nevyhovovalo jí čekání, zda někdo přijde nebo nepřijde. Uprchlíci už vůbec netvořili klientelu Poradny, prakticky přicházeli jen migranti. Z pohledu pracovnice „je trochu nešťastná poloha těch Českých Budějovic – většina migrantů je na Kaplicku, kde jsou fabriky. Ti lidé, když dělají ve fabrice, tak dělají od rána do večera – ti nemají čas si vzít volno a jet sem – to byl základní problém.“

Pracovnice dostala nabídku práce u policie, možnost dělat klasické public relations a k tomu preventivní programy na základních a středních školách. Ještě na DCH ČB napsala projekty „Vzdělávání k lidským právům“ a „Prevence xenofobie a rasismu“ na Ministerstvo vnitra, podařilo se na ně získat finanční prostředky. Proběhla domluva na pozdější spolupráci, s tím, že by i po odchodu z Poradny pracovnice tyto projekty lektorovala, ale z DCH ČB zůstalo bez odezvy. Zaměstnání u Policie ČR představovalo finanční jistotu, oproti DCH ČB, kde se dává smlouva na dobu určitou. Narozdíl od fungování Poradny v rámci dotačního řízení spadá Policie ČR do státní správy. Navíc pracovnice dostala možnost psát projekty – dnes je v pozici projektové manažerky, spolupracuje s pořádkovou jednotkou policie. „Mám volnou ruku“.

V době odchodu této pracovnice v Poradně nepracovala už ani vedoucí (*pracovnice č. 13*).

Pracovnice č. 15

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupila v prosinci roku 2007 na pozici vedoucí Poradny a pracuje tam dodnes. Od ledna 2008 nastoupil na pozici asistenta projektu pracovník č. 16, Bc. Jiří Kolář, DiS., který v Poradně rok pracoval. V lednu 2009 byla na pozici sociální asistentky znovu přijata pracovnice č. 12.

Začátky v Poradně:

Pracovnice byla do Poradny přijata po ukončení vysokoškolského vzdělání, s podobnou cílovou skupinou předtím nepracovala. Předání práce od předchozích pracovníků neproběhlo, vedoucí byla v Poradně měsíc sama; po dvou měsících se tato pracovnice setkala s původní vedoucí Poradny (*pracovnicí č. 13*). Systém práce tedy zůstal na ní, „jak si to udělá“.

Klientela Poradny, hlavní činnosti a poskytované služby:

„Teď, protože je tady ta finanční krize, poskytují se lidem služby hledání ubytování, zaměstnání, sociální poradenství; pak se poskytují úvěrové jízdenky; na začátku března jsme vyhlásili potravinovou sbírku, takže se dávala potravinová pomoc klientům; potom asistence, kdy je doprovázíme na úřady, vyplňujeme s nimi nejrůznější listiny, formuláře; teď se hodně řeší zdravotní pojištění, řeší se teď pracovní víza, zkrátka to, co souvisí s tím zaměstnáním, takže ta pracovní povolení, potom jsou tu různé účely pobytů a tak dále.“

Od ledna do března letošního roku přišlo 90 klientů – loni jich bylo 159 za celý rok, z toho 69 klientů za druhé pololetí.

Většinou přichází cizinci s dlouhodobým pobytem. „Tam jde hlavně o to, že jim končí to pracovní povolení, když ztratí práci, takže tam je to větší problém – u klientů s trvalým pobytem není takový problém, protože oni vědí, že se můžou přihlásit na Úřad práce a tam dostanou podporu v nezaměstnanosti. Takže spíš se řeší klienti s dlouhodobým pobytem anebo jsou to občané z Evropské unie. ...U klientů s dlouhodobým pobytem, když mají pracovní povolení, ale nemají třeba ještě ty zelené karty, které fungují od ledna, tak tam je to, že si musí ze dne na den najít práci, což je

absolutně nemožné.. tam pokud si tu práci nenajdou a případně dojde k nějaké razii z Cizinecké policie, tak je prostě vyhostí. Tam už to potom jde přes soud, oni dostanou příkaz k vyhoštění, může, ale nemusí jim být udělena pokuta, a dostanou zákaz až na několik let.“

Pracovní povolení je na rok, ale vždy se váže na pracovní smlouvu – takže jakmile nastane změna v pracovní smlouvě, musí ji cizinec vždy nahlásit na Úřadu práce. Výhodou je u solidních zaměstnavatelů výpovědní lhůta dva měsíce – takže stoupá šance najít si novou práci. „Ale teď, v době té finanční krize, je prostě nulová šance. Nebo třeba během těch dvou měsíců si vyřizují živnost, že v tom vidí nějakou určitou záchranu“ – jde však o docela velkou finanční zátěž (poplatky). K problematickým situacím pracovnice říká: „Většinou se to dá ještě nějak řešit, ale někdy jsou tady opravdu případy, kdy už je to prostě konec.“ Ohledně projektu Ministerstva vnitra „Dobrovolné návraty“, do kterého se Poradna nezapojila, sděluje: „Ta možnost tady pořád je, že se můžou přihlásit se na Cizineckou policii a vyžádat si tu ty ‚Dobrovolné návraty‘“. Poradna nemá povinnost hlásit, když přijde někdo, kdo pobývá v ČR nelegálně. Dříve bývaly řešeny spíše všeobecné problémy, v současnosti jsou problémy spojeny hlavně s hospodářskou krizí.

V době nástupu této pracovnice do Poradny už netvořily klientelu uprchlíci.

Většinou se jedná o jednorázové návštěvy – klienti přijdou jednou, nechají si poradit a pak už nepřijdou.

Ohledně národnostního složení klientely, Poradnu v současné době vyhledávají zejména cizinci z Ukrajiny, Slovenska, dále z Uzbekistánu, Kazachstánu, Ghany, Súdánu ad.

Jedná se o integrované cizince?

„O úplně integrované ne. Myslím si, že k integraci cizinců do společnosti hodně napomáhá Poradna. Taky záleží, co si pod tím představujete, integrace do společnosti. Oni vyloženě když sem přijedou, tak znají jenom práci, maximálně Úřad práce a to je všechno, a domácnost. Takže oni vůbec nemají ponětí, jak to tady funguje, v tom světě.“

Ohledně ubytování je možnost noclehu v Domě sv. Pavla pro muže nebo v azylovém domě pro ženy a pro matky s dětmi; jinak shánění podnájmu. Spolupráce s městem v téhle oblasti už nefunguje. „Tady neexistují žádná krizová lůžka, ani sociální byty pro cizince – tahle složka tady chybí, nějaký byt, kde by bylo možné ubytovat ty cizince v krizové situaci“.

Co se týče zaměstnání, hledání práce probíhá přes webové stránky Úřadu práce nebo přes další servery, z dostupných zdrojů na internetu. Přes zaměstnavatele doporučeného paní ředitelkou se podařilo sehnat práci pro 19 cizinců. „Určitě neobvolávám nebo neobcházím tyhle potenciální zaměstnavatele, to není v mojí kompetenci. Takže z dostupných zdrojů na internetu, tam se dá docela slušně najít.“

„Překlady se také dělají, máme externí překladatelku. Co se týká těch doprovodů, tak to je třeba, že oni se na ten úřad bojí jít, takže jste spíš jako takový tajný doprovod, že tam třeba sedíte, spíš jako taková podpora... To se využívá hodně. Ale spíš se snažím o to – protože já na to nemám čas ani kapacitu, abych tam s každým klientem chodila – tak se spíš snažím vždycky jim dát adresu a mapu, ať si tam zajdou sami, nebo to třeba předtím telefonicky domluvím.“

Probíhá komunikace s ambasádami – se Lvovem a v Rakousku s Arménskou ambasádou – přes e-mail nebo telefonicky, týká se např. pasu, nebo záležitosti ohledně víz apod.

Práce s veřejností:

„Proběhlo setkání „Cizinec a současné problémy“, kam přišlo sedmnáct cizinců plus nějaké studentky, které píšou bakalářské práce, z veřejnosti tam byli, myslím, tři lidé; chystá se „Beseda s cizineckou policií“, ale myslím si, že veřejnost o to nemá zájem. Ale je pravda, že při té potravinové sbírce přišlo asi sedm Čechů z veřejnosti přišlo a přispělo nám.“ „Spolupracujeme s novináři, přes novináře se to dostane do rádií, to je Kiss, Český rozhlas, Impuls, Blaník, pak někdy do toho vstupuje také televize GIMMI, nebo Prima, tam také natáčíme. Rozdávají se letáky, dávají se plakáty, už máme svůj ‚mediální svět‘ – je to díky tomu, že tady máme ty dva externí novináře, Radka Gálise a Jana Cíglera. Už mám i svoje kontakty, na ty, co s nimi dělám rozhovory, třeba

v Českém rozhlase nebo tak, takže už to sama rozesílám. ...Teď s televizí GIMMI to bylo všeobecně o Poradně, pak se natáčelo samostatně jenom o potravinové sbírce, potom se samostatně natáčí o jednotlivých akcích, vždycky se to týká toho současného problému.“

Humanitární sklady

„Vůbec nevím, jestli to funguje, nevím, v jaké je to teď fázi, já jsem tam v životě nebyla... Teď nejsou využívány, protože se zrušily ty hranice a nejsou tady uprchlíci, takže ty sklady v podstatě jsou vniveč. Největší dopad na to mělo to zrušení hranic.“

Humanitární pomoc zahraničí

Jedná se o samostatnou oblast. Pod tuto pomoc spadá „Adopce na dálku“, nespadá pod Poradnu. Pracovnice soudí, že ani nikdy k činnosti Poradny nepatřila.

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

Spolupráce s Cizineckou policií funguje spíše ohledně informovanosti veřejnosti i zainteresovaných stran, včetně samotných cizinců – v dubnu 2009 se připravovala například Beseda s Cizineckou policií (na jejich výzvu), určená zejména cizincům. Multikulturní centrum už nespadá pod Poradnu, je samostatné – letos poprvé, do ledna 2009. Předtím spadalo pod Poradnu, bylo financované z různých dotací podle konkrétních projektů. „Spolupráce s Multikulturním centrem nebyla, ani když bylo pod Poradnou, my jsme spolu nespolečovali. To vede pan Zassiedko, ten si tam vede svůj systém a my tady svůj, on má jiné klienty, my máme jiné klienty.“

Z dalších organizací se v Českých Budějovicích nachází Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU) a několik Multikulturních center.

S kým reálně spolupracujete?

„My s nikým. Třeba když OPU pořádalo nějakou besedu, tak to jsme šly, to byla docela zajímavá beseda, ale takhle s nikým.“ Problémy klientů se řeší pouze v rámci organizace. „Oni (OPU – pozn. autorky práce) mají v postatě stejné služby jako my,

takže nevymyslí nic jiného než my. Předávání klientů nefunguje – každý si chrání svoje klienty. To je prostě taková ta konkurenceschopnost, taková ta rivalita mezi organizacemi. ...Určitě to není organizace, která by nás mohla ohrožovat, třeba co se týká statistiky klientů.“

Má podle Vás Poradna pro uprchlíky a migranty nějaké specifikum či nějakou výhodu?

„Výhoda je asi v tom, že jako velká nezisková organizace uděláme daleko víc než třeba OPU, že třeba přes paní ředitelku, nebo vždycky se to tak nějak řeší.“

Kolegia pro migraci a uprchlictví probíhají v Praze. „Mělo by to fungovat asi každý čtvrtrok, to tak nějak relativně funguje. Předáme si tam nějaké zkušenosti, řekneme si, kdo co má, jaký problém, ale nespolupracujeme. Je pravda, že několikrát jsem volala Svitlaně Porche do Prahy do Poradny, protože jsem si třeba nevěděla rady s nějakým případem, což bylo zezачátku hodně, ale jinak ne. ...Na těch Kolegiích se řeší spíš celorepublikové problémy.“

Co se týče spolupráce a řízení v rámci DCH ČB, pracovnice k tomu říká: „Interní porady byly dřív každý týden, teď je to jednou za měsíc – větší porady, kde jsou přítomni všichni vedoucí pracovníci poraden – a pak ještě jednou za měsíc funguje schůzka pracovníků poraden a v přímé péči. Říkáme rovnou zkušenosti třeba ze seminářů nebo z různých kurzů.“

„Vzdělávání tady funguje perfektně – kdykoli, kamkoli... Toho hodně využívám. Netýká se to jenom cizinců, chodíme třeba i na drogovou problematiku, na sociálně vyloučené osoby, prostě co se tak nějak nabízí. Tomu se paní ředitelka vůbec nebrání – když na to jsou prostředky; když je to v Budějovicích, tak to není vůbec žádný problém...“ Perfektně funguje i supervize s externí supervizorkou.

Pracovník č. 16 – Bc. Jiří Kolář, DiS.

Do Poradny pro uprchlíky a migranty nastoupil na začátku ledna 2008 na pozici asistenta projektu k vedoucí pracovníci (č. 15), která byla v Poradně zaměstnána od prosince 2007. Jiří Kolář v Poradně pracoval přesně rok, odešel k lednu 2009.

Začátky v Poradně:

Při nástupu neproběhlo předání práce od bývalých pracovníků, vedoucí v té době pracovala v Poradně necelý měsíc a ani ona nebyla nikým uvedena do problematiky. „Tohle bylo velké mínus u Poradny... Myslím si, že by tam mělo fungovat to, že ten, kdo odchází, nějakým způsobem toho člověka uvede a chvíli tam s ním bude... Je i na vedení, aby to nějak zařídilo.“ Jiří Kolář v době studia několik let za sebou absolvoval v Poradně odbornou praxi, zhruba čtyři roky předtím, než se stal jejím zaměstnancem. Tato problematika ho bavila a zajímala; po dokončení studia sháněl zaměstnání a na Úřadu práce našel nabídku pracovní pozice asistenta v Poradně. Zužítkoval zkušenosti z praxe. „Měl jsem pak alespoň trochu představu, jak to tam funguje.“

Klientela a hlavní činnosti Poradny:

„V době, kdy jsem byl na praxi v Poradně v rámci vyšší odborné školy, tady ještě byli uprchlíci – klasičtí uprchlíci, kteří už tady dneska v Budějovicích moc nejsou. Ani tehdy jich nebylo hodně – za tu praxi jsem jich zažil možná pět.“

Oproti praxím přicházel jako zaměstnanec Poradny do pravidelného kontaktu s klienty, mezi kterými bylo méně uprchlíků než dříve, z cizinců přicházeli hlavně Slováci. „Dost často tam chodili lidi s trvalými pobyty anebo ilegálové – řekl bych, že tyhle dvě skupiny byly úplně nejčastější. A pak lidé, kteří měli nějaký pracovní pobyt, ale třeba odešli z práce a tím pádem ten pobyt ‘načernal’, že už to nefungovalo... Záleží na tom, jaký pobyt měli přiznaný – ale někdo sem už ilegálně vstoupí, někdo tady pracuje načerno a vůbec se nezatažuje s tím, že by si vyřídil nějaké povolení... Je to dost individuální. My jsme pomáhali úplně všem – ať to byl ‘legál’ nebo ‘ilegál’...“ V dotazníku, který byl předkládán klientovi při kontaktu, nebylo povinností uvést typ

pobytu. „Samozřejmě jsme to zkoumali, protože to je důležité pro to, jak tomu člověku pomoci.“

Klienti měli většinou problémy pracovní-právního rázu; problémy s tím, že nedostali zapláceno – konkrétně případy ilegálů, kteří neměli žádný doklad, že jsou někde zaměstnaní, takže nebylo možné tuhle situaci nijak řešit, byly hodně časté. Přicházeli, až když jim „začalo téct do bot“.

„Velmi těžké bylo odlišit to, kdo opravdu nelže, kdo si nevymýšlí, že se dostal do takové situace, a kdo toho zneužívá a chce jenom pomoc – chce peníze, chce si koupit jídlo a tak dál – tohle bylo opravdu hodně těžké rozlišit.“

Hlavní činností Poradny zůstávalo poradenství, mnoho lidí přicházelo s žádostí o pomoc – nejčastěji finanční. Velký zájem byl o úvěrové jízdné. Byla také možnost půjček, ale udělovaly se velmi málo (asi dvě nebo tři). „Opravdu klientům, u kterých jsme si byli jistí, že ty peníze budou splácet a že ty jejich problémy se nedají řešit jinak než tím, že jim poskytneme finanční hotovost.“

Klienti často chtěli „znovuzlegalizovat“ pobyt, snažili se vyhnout se návratu domů, moct tady zůstat. Když se jednalo o člověka, který tu měl pobyt za účelem zaměstnání, tento pobyt byl vázaný na konkrétní práci – pokud ji ztratí, ale v určitém časovém horizontu si najde novou práci a oznámí to na Úřadu práce, tak je možné na Cizinecké policii pobyt upravit. Cizinci často neznali příslušné časové lhůty, takže docházelo k ilegalizaci pobytu, přicházeli pozdě, v době, kdy už hrozilo vyhoštění. V takovéto situaci bylo obtížné poradit – možnosti: buď zůstat v ČR ilegálně, nebo se vrátit domů a po určité době se třeba vrátit zpátky. Druhou variantu cizinci nechtěli; „Snažili jsme se jim vysvětlit, že ten život ilegála je složitý v tom, že se tady nikdy nebudou cítit dobře, protože budou mít pořád černé svědomí, a kdykoliv se může stát, že na ně přijde policie, pošlou je domů a pak dostanou vyhoštění třeba na deset let. ...Bylo důležité jim říct na rovinu, jaké jsou ty možnosti – co se stane, když tady zůstanou, jaké mají šance, když se vrátí, a buď to ti lidé pochopili a poslechli nás anebo si to nějak zařídili, ale pak už jsme je dost často neviděli, tak nevíme, jak to dopadlo.“

Klienti, kteří chtěli nějakou okamžitou pomoc, jízdenky apod. většinou přicházeli jednorázově. Dlouhodobý kontakt s Poradnou udržovali většinou klienti s trvalým

pobytem, „anebo lidé, kteří se snažili žít tady úplně legálně, v souladu s právem, ale prostě nějakou hloupostí se z toho vyloučili a byli z toho nešťastní.“

Hodně se řešila pracovní problematika, bylo poskytováno právní poradenství. Práce byl nejdůležitější problém. „Odlišit, kdo tu práci opravdu chce a kdo ne, bylo opravdu těžké.“ Klientů příliš nechodilo, i když poraden, které by se v Jihočeském kraji věnovaly cizincům, je minimum. „Možná, že někteří z nich ani nevěřili Poradně, nebyli jsme u nich dobře zapsaní.“

Jako velmi dobrý se ukázal projekt „Šance na českém trhu práce“. „Kdyby tenhle projekt fungoval dál a třeba se i rozrostl, tak by mohl udělat i docela dobré jméno Charitě.“

Humanitární pomoc zahraničí už nespadala do kompetence Poradny, byla oddělená.

Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty:

Spolupráce s MKC nefungovala – jednalo se o pozůstatek z dřívějšího, zřejmě kvůli špatné komunikaci více stran.

Kontakt s ostatními charitními Poradnami pro uprchlíky a migranty byl v kompetenci vedoucího pracovníka, ale spolupráce nebyla příliš dobrá. „Na Kolegia jsem byl vysílaný já, což mi nevadilo, ale požadovali to, aby tam byl vedoucí pracovník – to se v tom i odráželo.“ Dále probíhala spolupráce s farními charitami a faráři – skrze telefonický kontakt informovali Poradnu o nových klientech.

K Organizaci pro pomoc uprchlíkům měla vedoucí Poradny negativní postoj. Ze strany pracovníka fungovala dobrá spolupráce s Multikulturním centrem vedeným I. M., která ale neměla dobré vztahy s ředitelkou DCH ČB. „Byl to hodně začarovaný kruh, podivné vztahy.“

Práce s veřejností:

Každý rok byla pořádána veřejná přednáška v kavárně „Měsíc ve dne“, v době působení pracovníka v Poradně to byla přednáška o Uzbekistánu; jinak komunikace s veřejností nijak zvlášť nefungovala, ani prezentace Poradny přes internet. „V tomto směru to bylo zatuchlé.“

Akce na zviditelnění Poradny se nekonaly. Poradna byla prezentována v rámci „Dne otevřených dveří“. Občas byly vyvěšeny letáky na nádraží nebo Úřadu práce, to se ale týkalo spíše klientů. Informování veřejnosti měly na starost charitní externí novináři. „Poradna by se měla zviditelnit. Určitě je i spousta cizinců, kteří o tom neví.“

Důvod odchodu:

„Nerozuměl jsem si s mojí nadřízenou, s vedoucí Poradny – to je jednoznačný důvod, proč jsem odešel.“ Špatná spolupráce. „Nesedli jsme si jako lidé.“

„Vedoucí Poradny tam chodí jako do fabriky, to není správný přístup. Nemá vizi a není tam empatie k lidem, není tam chuť se dále vzdělávat v této problematice. Podle mě je důležité se vzdělávat přímo v tomhle tématu. V době, kdy jsem tam byl, jsme měli možnost si něco takového sami vyhledat.“

„Myslím si, že Poradna pro uprchlíky je malinko černá ovce Diecézní charity, že tam jsou jiné projekty, které fungují dobře – Poradna EVA, Intervenční centrum, tam si myslím, že jsou lidé, kteří tomu rozumí a je vidět ten rozdíl. ...Myslím si, že ani v současné době není velká náklonnost k Poradně, dost často padaly informace, že se to zruší, že se to ´skrouhne´ – to byl taky důvod, proč jsem chtěl skončit.“

O vývoji Poradny:

„Když jsem tam šel, tak jsem měl určité plány, ale ve chvíli, kdy to nadšení je tlumené s tím, že na to nejsou peníze nebo že to není dobrý nápad, člověka to hrozně rychle přejde. Zajímalo by mě, kdyby někdo nový přišel na moje místo, jestli by to bylo to samé – třeba je problém ve mně... Myslím si, že Poradna za vedení současnou vedoucí pracovnící bude stagnovat, rozhodně se dál nepohne.“

„Myslím si, že Poradna nefunguje dobře, ani nefungovala. Možná, že za těch starších ročníků ještě ano, kdy tam pracovníci byli déle, ale v současné době je to spíše špatné. Myslím si, že by tam měl začít dělat někdo, koho ta práce vážně baví a chtěl by tam zůstat. Pokud se v Poradně tak často střídají lidé, bude zřejmě chyba i někde výš. Pokud se tomu nebudou věnovat lidé, které to vážně zajímá, a nebudou cítit oporu z vedení,

že to je činnost, kterou chce dělat i nadále, tak to asi nebude fungovat moc dobře. Chce to člověka, který má vizi, který ví, v čem pracuje a čeho chce dosáhnout...“

„Poradnu bych nezatracoval, třeba tam přijde někdo, kdo to pozvedne a koho to vážně bude bavit... Jedna věc, kterou bych udělal, kdybych měl tu možnost, by bylo získat právníka, ať už na půl úvazku, nebo prostě někoho, kdo by tam fungoval alespoň jeden den v týdnu a byl by k dispozici. Kolikrát jde jen o to napsat nějaké odvolání a tohle by se dalo řešit i studenty práva – napsat stížnost, napsat dopis nebo odvolání, což bylo dost časté, nebo si prozkoumat nějakou nájemní smlouvu, to zvládne i pokročilý student práva.“

5. DISKUZE

Téma výzkumu – tedy zaměření se na činnost jednotlivých pracovníků Poradny – se ukázalo jako velmi široké, rozsahově spíše odpovídající diplomové práci. Jelikož se jedná o první realizovaný výzkum na toto téma, v této kapitole zdůrazním okolnosti vývoje Poradny, s poukázáním na zajímavé mezníky. Při tom se budu zabývat okolnostmi nástupu a případného odchodu pracovníků Poradny, hlavními činnostmi, klientelou Poradny, vývojem spolupráce se státními a nestátními organizacemi a vznikem nových aktivit Poradny.

5.1 *Fluktuace pracovníků*

V Poradna funguje patnáct let a za tu dobu měla šestnáct zaměstnanců, z toho patnáct od roku 2000 do současnosti. Ze třinácti pracovníků, kteří mi poskytli rozhovor, se jich na pozici vedoucího Poradny se vystřídal sedm. Ostatní mají zkušenosti z funkce sociálního asistenta.

Pracovnice č. 1 byla zaměstnána jako vedoucí Poradny po dobu sedmi let, jedná se o nejdelší pracovní poměr ze všech zaměstnanců. V Poradně působila po celou dobu sama, v rámci jednoho pracovního úvazku. Stejná situace nastala při ročním pracovním poměru pracovnice č. 4, Bc. Petry Horské. Po více než deseti letech fungování Poradny, v říjnu roku 2003, došlo poprvé k tomu, že v Poradně byly zaměstnány dvě pracovnice (Mgr. Svitlana Porche a Mgr. Anna Hejlková) na plný úvazek. Důvodem byl nárůst počtu klientů a realizace dalších projektů, zejména Multikulturního centra, jehož činnost v té době zajišťovaly pracovnice Poradny. Tento způsob personálního zajištění Poradny se ukázal být vyhovujícím a umožňoval dostatečně pokrýt potřebu čerpání služby. Proto byl zachován i nadále, zhruba do konce roku 2006.

V roce 2007 došlo k narušení tohoto modelu pod vlivem mnoha personálních změn. Koncem prosince 2006 do Poradny nastoupil nový vedoucí (pracovník č. 11, Mgr. David Urban) a v lednu 2007 byla na poloviční úvazek přijata pracovnice (č. 12) na pozici sociální asistentky. V březnu dal David Urban výpověď a do května pracoval

v Poradně na dohodu o provedení práce. Zhruba ve dvou týdnech pak došlo k předání práce nově přijaté vedoucí, pracovníci č. 13. V červnu byla přijata další pracovnice (č. 14) na pozici sociální asistentky, protože pracovnice č. 12, která se věnovala na poloviční úvazek humanitární pomoci zahraničí, začala zastávat pracovní pozici asistenta vzniklého Humanitárního a rozvojového střediska. Pracovnice č. 12 navíc z důvodu chybějícího vzdělání v sociální oblasti podle standardů kvality sociálních služeb nesplňovala požadavky na odbornou způsobilost pro práci v Poradně. Vedoucí pracovnice (č. 13) ukončila práci v Poradně na podzim roku 2007, v listopadu z Poradny odešla i pracovnice č. 14. Začátkem prosince nastoupila do Poradny pracovnice č. 15, která na pozici vedoucí Poradny pracuje dodnes. Během roku 2007 se tak v Poradně vystřídal pět zaměstnanců.

V roce 2008 se situace ustálila na počtu dvou zaměstnanců Poradny. K lednu 2009 došlo k personální změně na pozici sociálního asistenta – pracovník č. 16, Bc. Jiří Kolář, DiS., po roce skončil a na toto místo byla znovu přijata pracovnice č. 12 (na poloviční úvazek).

K fluktuaci pracovníků jakožto specifiku českobudějovické Poradny se vyjádřil pracovník č. 2, Mgr. Radek Gális:

„...Je zajímavé, že jinde v diecézi se ti lidé nemění – a tady u nás je strašně velký ten kolotoč lidí.“

Pracovnice č. 4, Bc. Petra Horská, k častým personálním změnám říká:

„Bylo mi líto, když jsem viděla, že se v Poradně mění personál každý rok. Hned jsem věděla, že to není dobře, protože už jen pro klienta, když tam každý půlrok komunikuje s jiným člověkem, tak to musí být velmi nepříjemné a je narušena důvěra.“

Během let je vidět určitý posun v motivaci pracovníků k práci v Poradně – někteří pracovníci, zejména zpočátku fungování Poradny, nastupovali z důvodu osobního zájmu o tuto problematiku (vklad z rodiny, zájem o země původu uprchlíků, o humanitární činnost v těchto zemích, o příběhy konkrétních lidí, dlouhodobá praxe v průběhu studia, vlastní zkušenost...), pro některé naopak toto zaměstnání představovalo pouze momentální pracovní příležitost.

5.1.1 Personální zajištění Poradny

Důležitým bodem týkajícím se pracovníků Poradny je fakt, že dvě pracovnice jsou cizinky – pracovnice č. 6, Mgr. Svitlana Porche, a pracovnice č. 12, která byla v době, kdy přišla do České republiky, sama klientkou Poradny. K možnosti zaměstnání cizinců, resp. cizinek v Poradně se vyjádřili někteří pracovníci.

Mgr. Radek Gális:

„Dobré tady v Poradně je, že se tam dá využít toho, že jste cizinec... To je výhoda toho pracoviště, že počítalo s tím, že tam může jít dělat cizinec...“

Pracovnice č. 7, Mgr. Anna Hejlková, spolupracovnice Mgr. Svitlany Porche:

„Tehdy byla Poradna jednoznačně výjimečná Svitlanou Porche, protože to bylo ojedinělé, že by tam byl rodilý mluvčí z největší skupiny, která tam vyhledává nějakou pomoc...“

Pracovnice č. 9 o Mgr. Svitlaně Porche:

„...Vedoucí měla bohaté zkušenosti, z větší části to bylo způsobeno tím, že byla sama cizinka.“

5.2 Začátky pracovníků v Poradně

V polovině případů (začátky v Poradně pracovníků č. 4, 11, 12, 15, 16; částečně u pracovníků č. 2 a 3) nedošlo k řádnému předání práce, kdy by odcházející pracovník měl vyhrazený určitý časový úsek k zaučení nastupujícího pracovníka a tuto dobu by v Poradně společně pracovali.

Z rozhovoru s pracovníkem č. 16, Bc. Jiřím Kolářem, DiS. cituji:

„Tohle bylo velké mínus u Poradny... Myslím si, že by tam mělo fungovat to, že ten, kdo odchází, nějakým způsobem toho člověka uvede a chvíli tam s ním bude... Je i na vedení, aby to nějak zařídilo.“

Pro šest pracovníků (pracovníci č. 9, 10, 11, 14, 15, 16) bylo zaměstnání v Poradně první pracovní zkušeností po ukončení vysokoškolského studia nebo ještě v době jeho průběhu. Pracovnice č. 7, Mgr. Anna Hejlková, považuje práci v Poradně

za počátek profesní kariéry (po mateřské dovolené byla v Evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce).

Pracovnice č. 9 k začátkům v Poradně říká:

„Zařazení do kolektivu si myslím, že probíhalo přirozeně. Kolegyně a kolegové byli vstřícní a začátky bez předchozích zkušeností mi dosti ulehčovali. Do pracovního procesu mne uvedla vedoucí Poradny...“

Pracovnice č. 10 měla v začátcích ambivalentní pocity. S pracovním kolektivem byla spokojená, oceňovala podporu pracovnice č. 9, která v té době už zastávala pozici vedoucí Poradny. Na druhou stranu byl pro pracovníci stres rychle si osvojit všechny dovednosti k práci v Poradně a veškerou legislativu týkající se cizinců a uprchlíků. Z její výpovědi:

„Co se týká přímé práce s klienty, tak to pro mne zpočátku znamenalo určitou zátěž, protože se jednalo o mou první pracovní zkušenost, první práci po ukončení vysoké školy.“

K nástupu pracovníků–čerstvých absolventů říká pracovnice č. 6, Mgr. Svitlana Porche:

„U nových pracovníků bylo často patrné, že do Poradny nastoupili ihned po škole a hledali dál někde něco jiného – tím pádem se nemohli problematice migrace a uprchlictví naplno věnovat.“

V souvislosti s vpravením se do problematiky řešené v Poradně podotkla pracovnice č. 7, Mgr. Anna Hejlková:

„Ono je to těžké – myslím si, že když se v tom člověk neorientuje, že pro Čecha, pro studenta, pro člověka po škole, je strašně obtížné se do toho dostat. Bez osobní zkušenosti je těžké se do toho ponořit... Pak je těžké adekvátně radit.“

5.3 Hlavní činnosti Poradny

Existuje několik rozsáhlých okruhů činnosti Poradny. V této podkapitole jsem se zaměřila na vývoj poskytovaných služeb, práci s veřejností a humanitární pomoc zahraničí.

5.3.1 Poskytované služby

Činnost Poradny pro uprchlíky a migranty se v prvních letech výrazně rozvíjela a formovala se ve všech směrech. V té době existovala metodická a finanční podpora zahraniční charitativní organizace Raphaels–Werk, jejíž projekt v červnu roku 1997 skončil. Za sedm let působení pracovnice č. 1 v Poradně došlo k vytvoření celkového rámce poskytovaných služeb. Již v roce 1995 byla poskytována zejména pomoc poradenská – sociální i právní (doprovod na úřady, pomoc při vyplňování formulářů, orientace v uprchlické a cizinecké legislativě a zákonech o sociálním zabezpečení...) a pomoc materiální (potraviny, oblečení, nábytek; později také často využívané úvěrové jízdné). V následujících letech se tyto služby rozvíjely v návaznosti na potřeby a problémy klientů.

Specifikem Poradny byla spolupráce s Humanitárním střediskem Krašovice (dočasným útočištěm pro uprchlíky z Bosny a Hercegoviny), které bylo zřízeno Ministerstvem vnitra v březnu roku 1994 a fungovalo dva a půl roku. Od jeho zrušení v září 1996 se v českobudějovické diecézi nenachází žádné azylové zařízení Ministerstva vnitra ani zařízení pro zajištění cizinců.

Anna Hejlková, pracovnice č. 7, která v Poradně pracovala v letech 2003 – 2004, k tomuto podotýká:

„V Budějovicích byla ta situace specifická tím, že tady prostě nebyly skupiny lidí, kteří by nepracovali nebo nějaký uprchlický tábor, který by s sebou nesl nějaké další sociální problémy... Sem přišli cizinci a ti, co se s námi kontaktovali v Poradně, tak se snažili vydělávat, pracovat, zařadit se – takže vlastně ideální situace.“

Co se týče poradenství, většina pracovníků uvedla, že právní poradenství bylo poskytováno častěji než sociální. V Poradně byla velmi potřebná orientace v legislativě, i z toho důvodu, že cizinci často neznali svá práva a povinnosti (viz rozhovor s pracovnicí č. 12). V oblasti poskytování právního poradenství se ukázalo jako velmi přínosné uzavření smlouvy s externí právničkou – tato dohoda vznikla v době, kdy v Poradně byla vedoucí pracovnicí pracovnice č. 6, Mgr. Svitlana Porche.

Pracovníci Poradny poskytovali bylo také praktické „životní poradenství“, nesouvisející s legislativou, které mělo přímou souvislost se sociálním postavením cizince v České republice. Poradenská činnost se dále týkala také předávání informací z oblasti sociálního a zdravotního pojištění a dávek státní sociální podpory.

Vzhledem k rozmanitému spektru klientů (různé typy pobytů, včetně pobytu ilegálního; různá sociální situace atd.) se lze konkrétnější informace o poskytovaných a využívaných službách v průběhu let dozvědět z rozhovorů s jednotlivými pracovníky.

5.3.2 Práce s veřejností

Dá se říci, že tato činnost byla zejména zpočátku fungování Poradny stěžejní. Na základě rozhovoru v Českobudějovickém rozhlasu (1994) a další spolupráce s médii se potenciální klienti dozvídali o existenci Poradny; tato činnost byla nadále rozvíjena z důvodu informování veřejnosti o tomto projektu. Probíhala také neformální setkání se studenty vysokých škol; v dalších letech se přednášková činnost rozšířila i do dalších školských zařízení (základní a střední školy, odborná učiliště). Pracovník Poradny č. 2, Mgr. Radek Gális inicioval pod záštitou DCH ČB ve spolupráci s Nadací při ČT Člověk v tísní uskutečnění projektu „Z jednoho světa“ (2000), později „Jeden svět“ (2001, 2002) a „Ozvěny Jednoho světa“ (2001). V rámci tohoto festivalu se v Českých Budějovicích uskutečnila přehlídka dokumentárních filmů spojená s besedami o uprchlících a lidských právech. Součástí byla každoroční výtvarná soutěž dětí a výstava fotografií. V letech 2000 – 2002 došlo k prohloubení spolupráce s médii, zřejmě i v důsledku toho, že Mgr. Radek Gális měl část úvazku vyhrazenou přímo pro práci s veřejností.

V roce 2003 začala realizace projektu Multikulturního centra (MKC) – v rámci akcí MKC byla vykonávána velká část osvětové činnosti. V dalších letech se o činnosti Poradny bylo možné dozvědět z informačních letáků, prostřednictvím webových stránek a nadále díky spolupráci s médii. Probíhala prezentace Poradny a besedy o problematice ve školách. Informování o činnosti Poradny se v současné době uskutečňuje zejména prostřednictvím dvou externích novinářů.

5.3.3 Humanitární pomoc zahraničí

Významnou část doby fungování Poradny patřila humanitární pomoc zahraničí k jejím činnostem. Uskutečňovala se zejména prostřednictvím humanitárních zásilek či návštěv oblastí, kde byla složitá situace. Týkalo se to například Bosny, Bulharska, Ukrajiny, Rumunska, Zakarpatské Rusi, Kosova, Turecka, Afghánistánu, Srbska, Gruzie a Běloruska. V roce 2001 pracovník č. 3, Mgr. Štěpán Kavan, působil téměř tři čtvrtě roku v misi SČKCH v Ingušsku a Čečensku.

S Diecézní charitou Pinsk v Bělorusku byla v roce 2003 navázána hlubší spolupráce – v dalších letech se opakovaně uskutečnily pracovní stáže sociálních pracovníků z tamní charity v DCH ČB. V roce 2004 poprvé proběhl letní ozdravný pobyt dětí z Běloruska a v roce 2005 byl zahájen projekt „Adopce na dálku“. S tímto projektem začínala pracovníce č. 6, Mgr. Svitlana Porche. Poté humanitární pomoc zahraničí již nespádala pod Poradnu, vykonával ji humanitární pracovník Diecézní charity – nicméně ještě v roce 2006 agendu projektu „Adopce na dálku“ vedla sociální asistentka Poradny, pracovníce č. 10. Již před vznikem Humanitárního a rozvojového střediska (2007) se projektu na poloviční úvazek věnovala pracovníce č. 12, která nejprve působila jako asistentka projektu a v současné době je jeho vedoucí – koordinátorkou „Adopce na dálku“.

5.4 Klientela Poradny

V prvních letech fungování Poradny tvořili klientelu uprchlíci s již přiznaným statutem, uprchlíci *ex offio* (tedy s přiznaným dočasným útočištěm – platný status do září 1997), žadatelé o přiznání statusu uprchlíka, dále cizinci, kteří si nepožádali o české občanství (problematická situace zejména v roce 1997), cizinci s ilegálním pobytem, cizinci s dlouhodobým (DP) nebo trvalým pobytem (TP). Po zrušení HS Krašovice výrazně klesl počet uprchlíků jakožto klientů Poradny. Již od roku 1996 začali stále výrazněji převažovat cizinci s DP či TP. Z výpovědí pracovníků vyplývá, že od roku 2007 se nově příchozí uprchlíci mezi klienty Poradny nevyskytují.

Z osob s přiznaným statutem uprchlíka (tedy z azylantů) udržovali dlouholetý kontakt s Poradnou dva starší manželé z Bosny. Poradna pomáhala s jejich zapojením do integračního programu vlády. Tito manželé získali v ČR trvalý pobyt a posléze i české občanství. Jejich děti byly zařazeny do uprchlického programu U.S.A.

Co se týče počtu klientů, kteří využili služeb Poradny v jednotlivých letech, v příloze počet uvádím v jednoduchém grafu (viz příloha č. 5). Jedná se o názorné zobrazení prostého počtu – z důvodu výzkumného zaměření na pracovníky a vzhledem ke značnému rozsahu práce graf neznázorňuje, o jaký typ klientů se konkrétně jednalo (viz popis klientely).

5.5 Spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty

Poradna pro uprchlíky a migranty je celorepublikovým charitativním projektem, jeho realizace tedy probíhala ve všech diecézních městech ČR – kromě Českých Budějovic také v Praze, Brně, Hradci Králové, Plzni, Litoměřicích, Ostravě a Olomouci. Od počátku realizace projektu probíhají pracovní setkání poradců ze všech diecézí, v rámci tzv. Kolegií pro migraci a uprchlictví.

Již v roce 1994, kdy se činnost Poradny začínala formovat, došlo k navázání spolupráce také se státními i nestátními organizacemi. Tyto organizace se určitým způsobem podílely na životě uprchlíků a migrantů v ČR, příp. přímo v českobudějovické diecézi. Ze státních institucí a organizací byla navázána spolupráce s okresními a městskými úřady v diecézi, s úřady práce, Všeobecnou zdravotní pojišťovnou, Ministerstvem vnitra ČR, Oblastním ředitelstvím cizinecké policie ČR, okresními úřadovými cizinecké policie (Inspektoráty cizinecké policie), státními zastupitelstvími a ambasádami, později byla výrazněji rozvíjena spolupráce s Nemocnicí ČB, a. s. Z nestátních organizací spolupracovala Poradna s organizací Raphaels-Werk (Německo), Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Helsinským výborem, Organizací pro pomoc uprchlíkům (OPU), Nadací při ČT „Člověk v tísni“, Nadací Tolerance, Sdružením občanů zabývajících se emigranty (SOZE Brno), farními a oblastními charitami, farními společenstvími,

Českobudějovickým biskupstvím, Českým červeným křížem a dalšími. Tento výčet spolupracujících organizací ještě není vyčerpávající.

V průběhu výzkumu však z rozhovoru s pracovnící č. 15, která je současnou vedoucí Poradny, vyplynulo, že reálná spolupráce v současné době neprobíhá s nikým (viz rozhovor). S Cizineckou policií funguje spolupráce spíše ohledně informovanosti samotných cizinců, příp. veřejnosti; setkání v rámci Kolegií pracovníce nepovažuje za spolupráci.

Z rozhovoru s pracovnící č. 15:

„...Předáme si tam nějaké zkušenosti, řekneme si, kdo co má, jaký problém, ale nespolečně. Je pravda, že několikrát jsem volala Svitlaně Porche do Prahy do Poradny, protože jsem si třeba nevěděla rady s nějakým případem, což bylo zezáčátku hodně, ale jinak ne. ...Na těch Kolegiích se řeší spíš celorepublikové problémy.“

Ke spolupráci se vyjádřil také pracovník č. 16, Bc. Jiří Kolář, DiS., který v Poradně pracoval v roce 2008 (leden – prosinec) jako sociální asistent:

„Na Kolegia jsem byl vysílaný já, což mi nevadilo, ale požadovali to, aby tam byl vedoucí pracovník – to se v tom i odráželo.“

Tento pracovník v rozhovoru také uvedl, že k Organizaci pro pomoc uprchlíkům měla vedoucí Poradny (pracovnice č. 15) negativní postoj. Ze strany Jiřího Koláře fungovala dobrá spolupráce s necharitním Multikulturním centrem vedeným I. M., která ale neměla dobré vztahy s ředitelkou DCH ČB. Pracovník k tomu říká:

„Byl to hodně začarovaný kruh, podivné vztahy.“

Mgr. Svitlana Porche (pracovnice č. 6), která je v současné době vedoucí Střediska migrace Arcidiecézní charity Praha, uvádí, že Poradna se účastní Kolegií pro uprchlictví a migraci, ale jinak v síti charitních organizací příliš nespolečně. Mgr. Porche k tomu říká:

„Poradna je z mého pohledu delší dobu laxní, příliš se nechce sdružovat, ani vstupovat do síťových projektů s ostatními diecézemi v rámci Charity Česká republika.“

5.6 Vznik nových projektů

Nastínění vývoje činností je popsáno v podkapitole 5.3 (Hlavní činnosti Poradny), v této podkapitole se zmiňují o realizaci několika projektů, s nimiž souvisel vznik nových aktivit pracovníků Poradny.

5.6.1 Humanitární sklady

Vznik humanitárních skladů na Odděleních cizinecké a pohraniční policie iniciovala pracovnice č. 1. V rozhovoru k tomu říká:

„Po vzoru mého kolegy, který v Brně zakládal sklady humanitární pomoci, jsem si řkala, že je to skvělé a zkusím to tady – a docela se to ujalo. Pak jsem tam jezdila, postupně se sklady doplňovaly a obnovovaly.“

Z rozhovorů s pracovníky vyplynulo, že sklad měl ve většině případů podobu skříně, v níž se nacházely trvanlivé potraviny, hygienické potřeby, ošacení a obuv; proto v práci užívám i označení minisklad.

V prosinci 1998 vznikl první minisklad (v Dolním Dvořišti), v roce 1999 další dva (ve Strážném a v Nové Bystřici). Po roce 2000 byl pracovníky konstatován pokles jejich využití. Nicméně došlo k nahrazení skladu v Nové Bystřici skladem v Českých Velenicích a v roce 2002 byl zřízen ještě čtvrtý přímo v Českých Budějovicích.

Vydávání věcí bylo v kompetenci Cizinecké policie; Poradna při doplňování a obnovování zásob zdůrazňovala možnost spolupráce – kontaktování v případě zajištění cizinců. V roce 2005 začala Poradna v takovýchto případech zajišťovat opatrovnictví nezletilých. V roce 2006 vznikl velký sklad (v pořadí pátý) v Nových Hradech. V dalších letech pracovníci nadále kontrolovali a vyměňovali zásoby ve skladech, navzdory konstatování, že klesá jejich využitelnost. K jednomu z posledních obnovení spolupráce došlo zřejmě počátkem roku 2007, v době působení pracovníka č. 11, Mgr. Davida Urbana. Od té doby nemají pracovníci Poradny o skladech příliš informací. Došlo ke změně celkové situace, projevil se zejména vstup

České republiky do schengenského prostoru. Pracovnice č. 15, která v Poradně pracuje od prosince 2007, k humanitárním skladům řekla:

„Vůbec nevím, jestli to funguje, nevím, v jaké je to teď fázi, já jsem tam v životě nebyla... Ted' nejsou využívány, protože se zrušily ty hranice a nejsou tady uprchlíci, takže ty sklady v podstatě jsou vniveč. Největší dopad na to mělo to zrušení hranic.“

5.6.2 Multikulturní centrum (MKC)

O tomto projektu se zmiňuji již v úvodní části práce, proto se zde zabývám spíše participací pracovníků Poradny na něm a vývojem spolupráce MKC a Poradny.

Tento projekt se žádostí o grant psali pracovníci č. 2 a č. 3, Mgr. Radek Gális a Mgr. Štěpán Kavan. Na projekt byly pro rok 2002 přiděleny finanční prostředky, ale vzhledem k odchodu obou pracovníků z Poradny ani jeden z nich nestihl realizaci projektu. V září 2002, kdy do Poradny nově nastoupila pracovnice č. 4, Bc. Petra Horská (viz rozhovor s touto pracovnící), mělo být provedeno vyúčtování projektu. Na realizaci bylo velmi málo času a také byl problém s prostorem (po povodních, které nastaly v srpnu). Uskutečnilo se první setkání MKC; v době působení této pracovnice v Poradně se začal v rámci MKC vyučovat český jazyk.

V roce 2003 začalo centrum oficiálně fungovat, pracovnice č. 6, Mgr. Svitlana Porche, iniciovala nové činnosti, přičemž reagovala na oblasti zájmu ze strany klientů. V rozhovoru pracovnice říká:

„Ohledně Multikulturního centra bylo v začátcích velké kolečko nadšenců, jedním z nich byl pozdější nástupce otce Slyvotského, otec Zassiedko, který po mně poté Multikulturní centrum převzal. Dlouho předtím nám s ním pomáhal. Celá farnost měla velký zájem na tom, aby se to nějakým způsobem vyvíjelo, aby byli účastníky Multikulturního centra.“

Fungovala úzká spolupráce mezi MKC a Poradnou, často se obou projektů účastnili stejní klienti. Spolupracovnice Mgr. Porche, Mgr. Anna Hejlková (pracovnice č. 7) k tomu podotýká:

„Z lidí v Multikulturním centru se stávali i klienti Poradny – tím, že se sešli, povídali si o tom, najednou se objevily problémy, které bylo třeba řešit. Takže část poradenství se ‘odbyla’ při setkání Multikulturního centra, ale někdy sami ti lidé přišli i do Poradny...“

Tato spolupráce a prostupnost pro klienty fungovala i v době působení pracovnice č. 10 (viz rozhovor), tj. do konce roku 2006, a kontakt mezi vedoucím Poradny (pracovníkem č. 11, Mgr. Davidem Urbanem) a vedoucím MKC (otcem Ruslanem Zassiedkem) byl udržován ještě na počátku roku 2007.

Vzhledem k chybějícímu rozhovoru s pracovnicí č. 13, která byla nástupkyní Mgr. Urbana a neurčitěmu vyjádření pracovnice č. 12 ke spolupráci s MKC z výzkumu nevyplývá, co přesně vedlo k narušení spolupráce MKC a Poradny. Pracovník č. 16, Bc. Jiří Kolář, DiS. (zaměstnaný v Poradně po celý rok 2008) v rozhovoru konstatoval, že spolupráce s MKC nefungovala a že se jednalo o pozůstatek z dřívějšíka, zřejmě následkem špatné komunikace více stran.

Pracovnice č. 15 k MKC říká:

„Spolupráce s Multikulturním centrem nebyla, ani když bylo pod Poradnou, my jsme spolu nespolupracovali. To vede pan Zassiedko, ten si tam vede svůj systém a my tady svůj, on má jiné klienty, my máme jiné klienty.“

V lednu 2009 došlo k oddělení tohoto projektu od Poradny, MKC se stalo samostatným.

5.6.3 Šance na českém trhu práce

Projekt byl podán v roce 2006, ani jedna z pracovnic, které ho vytvořily (pracovnice č. 9 a č. 10) však vzhledem k odchodu z Poradny nestihla jeho realizaci. Pracovnice č. 9 se o podpoře tohoto projektu dozvěděla až ze stránek MPSV.

K rozhodnutí napsat tento projekt se pracovnice č. 10 vyjadřuje takto:

„S kolegyní jsme si všimly, že se mění klientela Poradny, převažují cizinci s dlouhodobým či trvalým pobytem a v důsledku toho, se měnila i poptávka po službách. Klienti–cizinci začínali mít problémy jako ‘čeští’ klienti – rozvody, výživné... Včetně hledání zaměstnání, které by odpovídalo jejich vzdělání a ve kterém by se realizovali. Například ženy–cizinky často pracují v továrnách nebo jako uklízečky, ale často mají vyšší vzdělání – zdravotní sestry nebo i učitelky a podobně. Po deseti a více letech v České republice chtěly pracovat ve svém oboru. Proto jsme se rozhodly zkusit napsat projekt ‘Šance na českém trhu práce’ zaměřený na získání základních dovedností nutných k úspěšnému vstupu cizince na český trh práce...“

5.7 Důvod odchodu

Ze třinácti pracovníků, kteří mi poskytli informace o svém působení v Poradně, se v jedenácti případech jedná o bývalé zaměstnance.

Pracovnice č. 1 odešla na mateřskou dovolenou a k zaměstnání v Poradně se poté už nevrátila. Odchod pracovnice č. 6, Mgr. Svitlany Porche, souvisel se změnou zaměstnání jejího manžela – tato pracovnice odešla přímo do Poradny pro uprchlíky a migranty (dnes Středisko migrace) pod Arcidiecézní charitou Praha a je tak jedinou z bývalých pracovníků, která se v současné době z pozice sociální pracovnice zabývá cílovou skupinou migrantů a uprchlíků.

V dalších případech se důvody různí. Pro větší přehlednost je uvádím v bodech:

- nesouhlas se snížením pracovního úvazku (pracovník č. 2, Mgr. Radek Gális)
- nesouhlas s ředitelkou DCH ČB, nekonceptní jednání ze strany vedení (pracovník č. 3, Mgr. Štěpán Kavan)
- osobní důvody (pracovnice č. 4, Bc. Petra Horská)
- nabídka jiného zaměstnání (pracovnice č. 7, Mgr. Anna Hejlková, a pracovnice č. 14)
- nejistota fungování Poradny a problematický přístup vedení (pracovnice č. 9)

- absence sociálního zázemí vyplývající z postavení neziskové organizace (pracovnice č. 10)
- časové důvody – práce při studiu (pracovník č. 11, Mgr. David Urban)
- neporozumění a špatná spolupráce s vedoucí Poradny (pracovník č. 16, Bc. Jiří Kolář, DiS.)

6. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo monitorovat vývoj Poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích. Stanovené dílčí cíle se týkaly vývoje a změn v činnosti Poradny v průběhu patnácti let, se zaměřením na činnost pracovníků v této oblasti sociální práce. Cíle byly splněny. V této kapitole shrnu dílčí závěry, zmíním hypotézy, které vyplynuly z provedeného výzkumu a nastíním doporučení týkající se dalšího vývoje Poradny.

6.1 Dílčí závěry

Základní rámec činnosti Poradny byl nastaven v prvních letech jejího fungování. V dalších letech se vzhledem k proměně klientely a celkové situace měnil charakter problémů, tím pádem i míra využití jednotlivých služeb a nároky kladené na pracovníky.

Klientelu Poradny dříve tvořili jak uprchlíci (v pozici žadatelů o mezinárodní ochranu i azylantů, tedy uprchlíků s již přiznaným statutem), tak cizinci s povoleným pobytem a ilegální migranti. Zhruba od roku 2007 se mezi klienty uprchlíci nevyskytují. Složení klientely ovlivňuje řadu let i neexistence azylového zařízení či zařízení pro zajištění cizinců na území českobudějovické diecéze.

Vznik nových projektů byl ve většině případů podmíněn vývojem celkové situace a potřebami klientů. Významně se zde uplatňoval fakt, že pracovníci byli pozorní k těmto potřebám, byli schopni je odhalit a iniciovat na tomto základě vznik nového projektu. Projekty však často realizovali jiní pracovníci než ti, kteří je vytvořili.

Na základě informací získaných ze závěrečných zpráv a provedených rozhovorů s pracovníky Poradny byla zjištěna řada okolností ovlivňujících vývoj ve vztahu k jejím pracovníkům. Domnívám se, že se mezi zásadní patří například tyto:

- délka pracovního poměru jednotlivých zaměstnanců Poradny, která se odráží v míře orientace v řešené problematice a dalším rozvoji činnosti Poradny

- osobní předpoklady zaměstnanců Poradny k práci s touto cílovou skupinou
- zájem pracovníků o problematiku a případné předchozí zkušenosti s ní
- složení pracovního týmu Poradny, spolupráce mezi vedoucím pracovníkem a sociálním asistentem
- podpora ze strany vedení DCH ČB, vytváření uspokojivého sociálního zázemí

6.2 Hypotézy

Na základě provedeného výzkumu je možné stanovit následující hypotézy:

1. Fluktuace pracovníků Poradny negativně ovlivňuje kontinuitu její práce.
2. Má-li pracovník pocit podpory ze strany vedení, vyvíjí větší aktivitu a lépe zvládá náročnost práce.
3. Dlouhodobé působení pracovníka v Poradně napomáhá lepší orientaci v problematice a erudovanému poskytování služeb.

6.3 Nástin doporučení

Vzhledem ke složitosti a komplexnosti řešené problematiky by bylo přínosné vyvarovat se v dalších letech nadměrné fluktuace zaměstnanců.

V případě personálních změn by mělo být umožněno kvalitní a řádné předání práce. Jako potřebné se mi jeví vytváření podpůrného zázemí v rámci organizace.

Další doporučení, jak pro pracovníky Poradny, tak pro DCH ČB, zmínili sami někteří pracovníci v průběhu rozhovorů. Návrhy pracovníků směřovaly například ke shánění integračních bytů pro azylanty, k profilaci Poradny ve spolupráci s Cizineckou policií či k (znovu)získání služeb právníka. Doporučení pro DCH ČB se týkala zachování stabilního týmu pracovníků, který by v Poradně dlouhodobě působil, či možnosti využít bývalé pracovníky k charitativní dobrovolnické činnosti.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ABZ Slovník cizích slov. *Pojem specifikum* [online]. [2009-03-01]. Dostupné z: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/specifikum>>.
2. Cizinci v ČR. *Sdružení Charita Česká republika* [online]. 13. 2. 2008 [cit. 2009-02-14]. Dostupné z: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=364>>.
3. Český statistický úřad. 1118-08 Život cizinců v ČR 2008. *Příloha 5: Vnitřní a zahraniční migrace ČR 1995-2007* [online]. 13. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1118-08>>.
4. Český statistický úřad. 1118-08 Život cizinců v ČR 2008. *Příloha 11: Zahraniční migrace cizinců v krajích ČR v letech 2003 - 2007* [online]. 13. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1118-08>>.
5. Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové řady. *R05 Úspěšnost žadatelů o mezinárodní ochranu podle státních občanství; 1993-2007* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyl>.
6. Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R01 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle st. občanství; 1993-2007 (k 31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyl>.
7. Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R02 Azyl udělen: počet rozhodnutí podle st. občanství; 1993-2007 (31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyl>.
8. Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *R01 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle st. občanství; 1993-2007 (k 31.12.) a 2008 (30.9.)* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyl>.

9. Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *T12 Žadatelé o mezinárodní ochranu podle státního občanství a kontinentu - září 2008* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyl>.
10. Český statistický úřad. Azylové řízení a azylanti – datové údaje. *T17 Aktuálně platné azyly - 10 nejčastějších státních občanství; září 2008* [online]. 7. 11. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_rizeni_azyl>.
11. Český statistický úřad. *Nelegální migrace* [online]. 12. 12. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nelegalni_migrace>.
12. Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR – Popis aktuálního vývoje* [online]. 29. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-popis_aktualniho_vyvoje>.
13. Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR* [online]. 29. 1. 2009 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>.
14. Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR Cizinci včetně azylantů. *R 01 Vývoj počtu cizinců v ČR; 1999 – 2007* [online]. 22. 5. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.
15. Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR Cizinci včetně azylantů. *B18 Cizinci podle kraje a účelu pobytu* [online]. 22. 5. 2007 [cit. 2009-02-09] Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.
16. Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR Cizinci včetně azylantů. *R01 Vývoj počtu cizinců v ČR; 1999 – 2007* [online]. 22. 5. 2007 [cit. 2009-02-09] Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.

17. Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů. *R02 Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2007 (31.12.)* [online]. 5. 10. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006>.
18. Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů. *T02 Cizinci podle kraje, okresu a typu pobytu* [online]. 29. 1. 2009 [cit. 2009-02-09] Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001>.
19. Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů. *G12 Top 10 st. občanství v letech 1994 - 2007 (31.12.)* [online]. 5. 10. 2007 [cit. 2009-02-11] Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001>.
20. Český statistický úřad. Počet cizinců v ČR. Cizinci bez azylantů. *T03 Cizinci podle typu pobytu a pohlaví – top 25 státních občanství* [online]. 5. 10. 2007 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001>.
21. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2006*. České Budějovice, červen 2007.
22. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva 2007* [online]. 25. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z:
<http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocnizpravy/charita07.pdf>.
23. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1996*. České Budějovice, 1997.
24. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1997*. České Budějovice, 1998.
25. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 1998*. České Budějovice, 1999.
26. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2001*. České Budějovice, 2002.

27. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2003* [online]. Červen 2004 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z:
<http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita03.pdf>.
28. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2003*. České Budějovice, červen 2004.
29. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2004* [online]. Červen 2005 [cit. 2009-02-24]. Dostupné z:
<http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita04.pdf>.
30. Diecézní charita České Budějovice. *Výroční zpráva za rok 2005* [online]. Srpen 2006 [cit. 2009-02-26]. Dostupné z:
<http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Vyrocni_zpravy/charita05.pdf>.
31. Charita Česká republika. *Jak Charita pomáhá* [online]. 13. 9. 2007 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1192&nLanguageID=1>>.
32. Charita Česká republika. *Koordinace práce s migranty a uprchlíky v rámci CHČR* [online]. 13. 9. 2007 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1202&nLanguageID=1>>.
33. Charita Česká republika. *Migrace a uprchlictví* [online]. 11. 10. 2004 [cit. 2009-02-13]. Dostupné z:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1217&nLanguageID=1>>.
34. Charita Česká republika. *Pomoc cizincům v nouzi na území ČR* [online]. 13. 9. 2007 [cit. 2009-02-13] Dostupné z:
<<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=1191&nDepartmentID=183&nLanguageID=1>>.
35. Charita Česká republika. *Výroční zpráva Sdružení Česká katolická charita za rok 2006*. Nučice: Gemmapress, léto 2007.

36. Charita sv. Alexandra. *Odborné poradenství* [online]. 30. 1. 2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.charitasvalexandra.cz/odborne-poradenstvi.htm>>.
37. *Charitní služba pomoci* [online]. 1. 9. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <http://web.katolik.cz/feeling/7_12.htm>.
38. JANSKÁ, Eva, DRBOHLAV, Dušan. Reemigrace volyňských a „černobylských“ Čechů. In *Menšiny a migrace v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Tatjana Šišková (ed.). 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.
39. KOPŘIVA, Jaroslav, HAVRDOVÁ, Zuzana, HORÁKOVÁ, Drahoslava. *Deset let práce a směřování České katolické charity* [online]. 8. 10. 2004 [cit. 2009-02-23]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nLanguageID=1&nArticleID=311>>.
40. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd., přeprac. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0 (váz.)
41. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Cizinci v ČR* [online]. 27. 9. 2007 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=439>>.
42. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Výsledky dotačního řízení pro rok 2007* [online]. 12. 4. 2007 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/3961/vysledky_2007.xls>.
43. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Výsledky dotačního řízení pro rok 2008* [online]. 15. 8. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/5618>>.
44. Ministerstvo vnitra ČR. *Azyl udělen – počet rozhodnutí obou instancí v jednotlivých letech 1990 – prosinec 2008* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor2008-2008-2008-09-pdf.aspx>>.
45. Ministerstvo vnitra ČR. Mezinárodní ochrana – Statistiky. *Přehled – azyl (prosinec 2008)* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-14]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-983545.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>>.

46. Ministerstvo vnitra ČR. Mezinárodní ochrana – Statistiky. *Přehled – doplňková ochrana (2008)* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-14]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-983545.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>>.
47. Ministerstvo vnitra ČR. *Počet žadatelů o mezinárodní ochranu podle roků zahájení řízení červenec 1990 – prosinec 2008* [online]. 6. 1. 2009 [cit. 2009-02-17]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor2008-2008-2008-14-pdf.aspx>>.
48. Ministerstvo vnitra ČR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2007* [online]. 17. 9. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-migraci-za-rok-2007-pdf.aspx>>.
49. Policie České republiky – Služba cizinecké policie. *Cizinci s povoleným pobytem na území ČR* [online]. 13. 2. 2009 [cit. 2009-02-13] Dostupné z: <<http://www.policie.cz/soubor/tudu-01-2009-pdf.aspx>>.
50. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Poradna pro uprchlíky a migranty při DCH České Budějovice (zpráva o projektu)*.
51. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Situace v českobudějovické diecézi. Rok 1994 – 1995*. ČB, 1995.
52. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Sklady humanitární pomoci v českobudějovické diecézi*. Projekt diecézní charity České Budějovice.
53. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva Poradny pro uprchlíky a migranty při DCH České Budějovice za rok 2007* [online]. 21. 4. 2008 [cit. 2009-02-12]. Dostupné z: <http://www.charitacb.cz/download_exec.php?name=Poradna_pro_uprchliky/vz-uprchlici-2007.doc>.
54. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2002. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2003.
55. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2003. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2004.
56. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2004. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2005.

57. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Závěrečná zpráva za rok 2005. Projekt „Poradna pro uprchlíky a migranty“*. ČB, leden 2006.
58. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1995*. ČB, leden 1996.
59. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny DCH pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích*. ČB, červenec 1995.
60. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1996*. ČB, únor 1997.
61. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1997*. ČB, únor 1998.
62. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1998*. ČB, leden 1999.
63. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 1999*. ČB, leden 2000.
64. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2000*. ČB, leden 2001.
65. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti poradny pro uprchlíky a migranty v Českých Budějovicích za rok 2001*. ČB, leden 2002.
66. Poradna pro uprchlíky a migranty DCH ČB. *Zpráva o činnosti Poradny pro uprchlíky a migranty v období od 1. ledna 2006 do poloviny listopadu*. ČB, listopad 2006.
67. Poradna pro uprchlíky. *Šance na českém trhu práce 2* [online]. [cit. 2009-02-13]. Dostupné z:
<<http://www.charitacb.cz/index.php?id=&site=stranky&kategorie=9&element=60>>.
68. SEDLÁK, Robert. *Kdo jsme. Diecézní charita České Budějovice* [online]. [cit. 2009-02-17]. Dostupné z:
<http://www.charitacb.cz/index.php?id=&site=stranky&element=8>>.

69. TESAŘ, Filip. Albánci. In *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Tatjana Šišková, ed. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.
70. Z rozhovoru s ředitelkou Diecézní charity, Mgr. Michaelou Čermákovou. Květen 2008.
71. Z rozhovoru s ředitelkou Diecézní charity, Mgr. Michaelou Čermákovou. Březen 2009.
72. ZEMAN, Kryštof. Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785 - 2007, absolutní údaje. *Obyvatelstvo – roční časové řady* [online]. 4. 6. 2008 [cit. 2009-02-04]. Dostupné z:
<[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/70205e505233c01cc12570820040b7e7/\\$FILE/oby01.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/70205e505233c01cc12570820040b7e7/$FILE/oby01.xls)>.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Cizinec

Diecézní charita České Budějovice

Migrant

Poradenství

Poradna pro uprchlíky a migranty

Uprchlík

Vývoj

9. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Vývoj počtu cizinců; nejčastější státní občanství cizinců k 31. 12. 2008

Příloha č. 2: Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR v letech 1993 – 2008

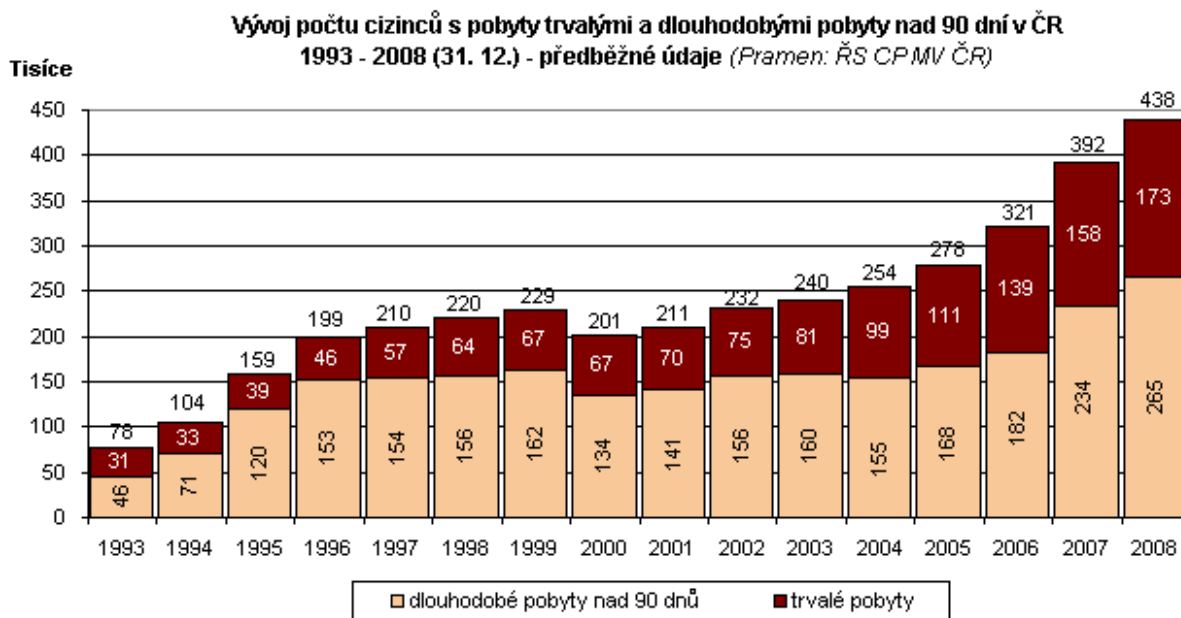
Příloha č. 3: Počet udělených azylů v letech 1993 - 2008

Příloha č. 4: Stěžejní otázky rozhovoru týkající se výzkumných oblastí

Příloha č. 5: Vývoj počtu klientů Poradny pro uprchlíky a migranty v ČB
v letech 1996 – 2007

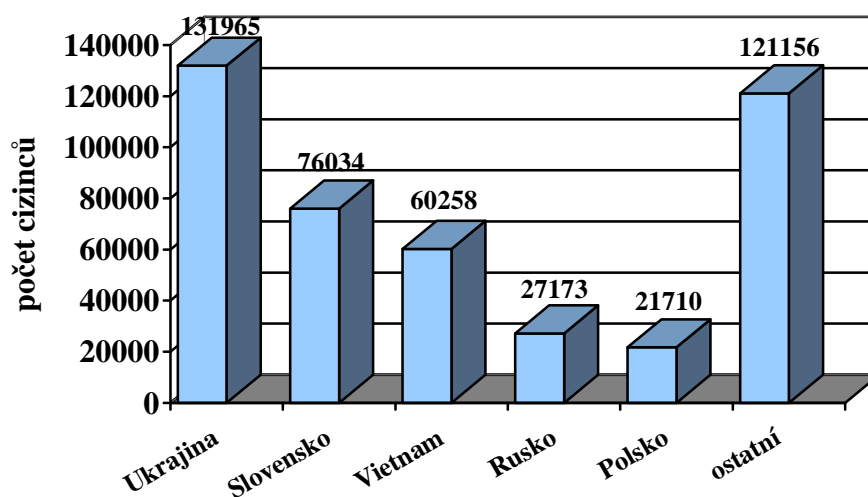
Příloha č. 1: Vývoj počtu cizinců; nejčastější státní občanství cizinců k 31. 12. 2008

Graf 1.1: Vývoj počtu cizinců (v tisících)

Zdroj: Český statistický úřad

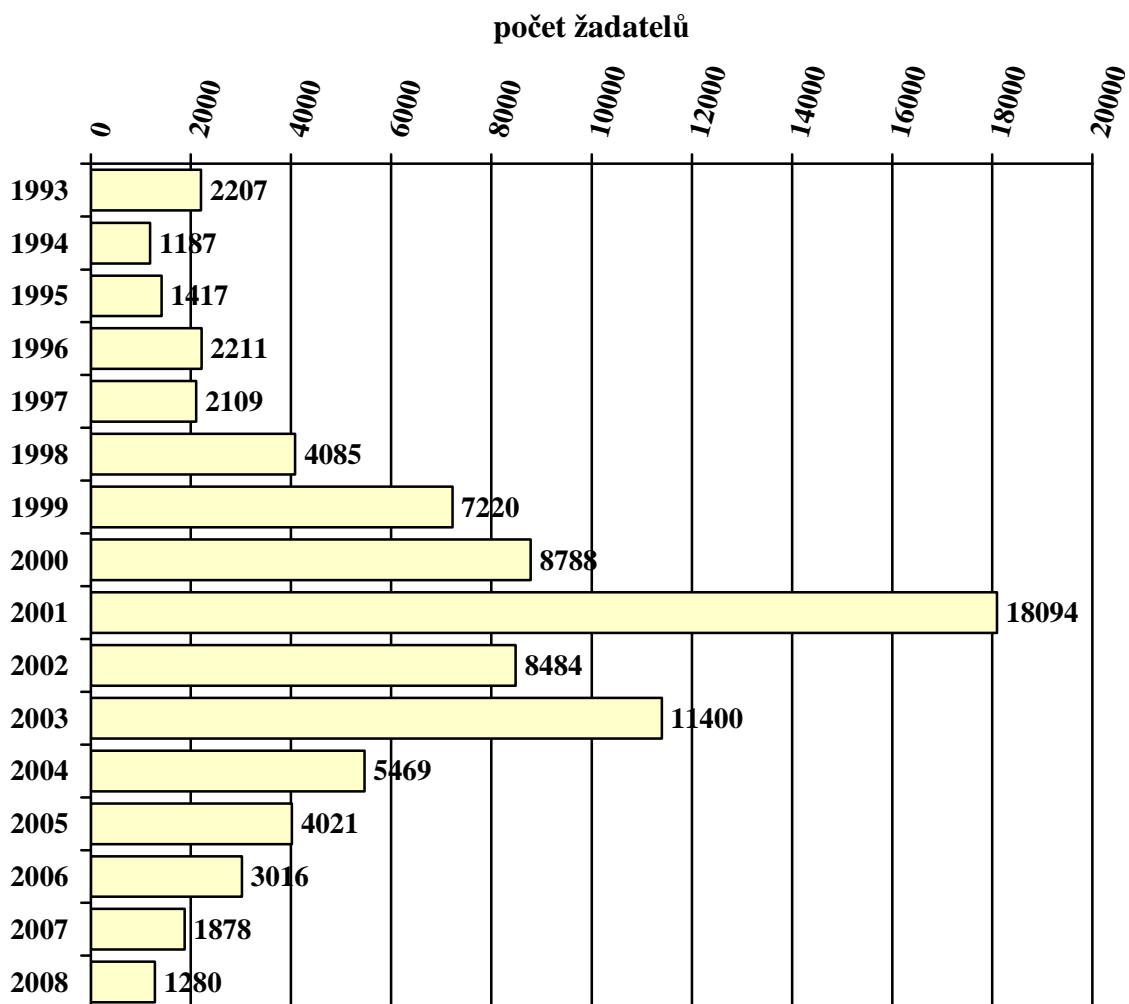
Graf 1.2: Nejčastější státní občanství cizinců - k 31. 12. 2008 (v absolutních číslech)

Zdroj: Český statistický úřad

Příloha č. 2: Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR v letech 1993 - 2008

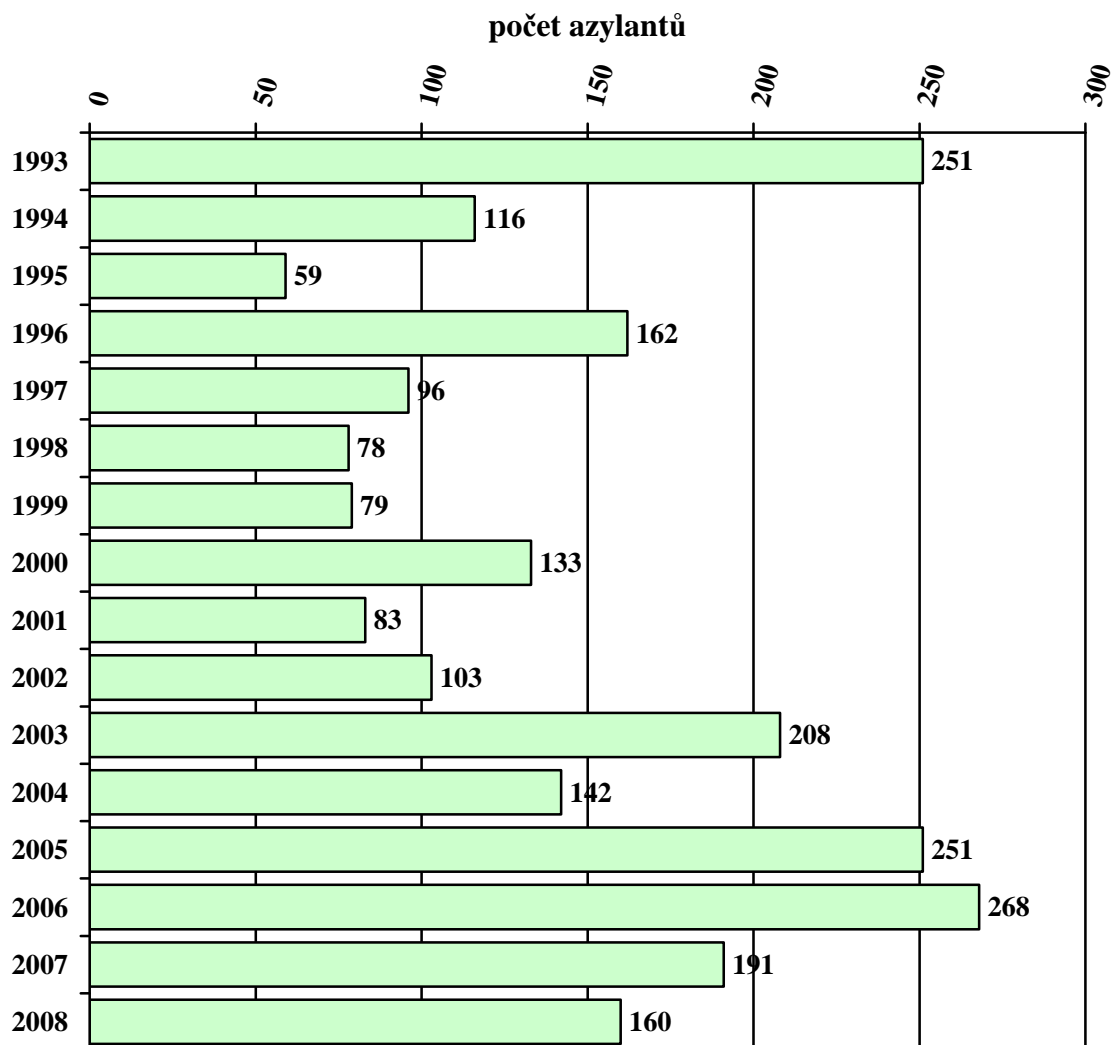
Graf 1.3: Žadatelé o mezinárodní ochranu v ČR
v letech 1993 - 2008 (v absolutních číslech)

Zdroj: Český statistický úřad

Příloha č. 3: Počet udělených azylů v letech 1993 - 2008

**Graf 1.4: Počet udělených azylů v letech 1993-2008
(v absolutních číslech)**

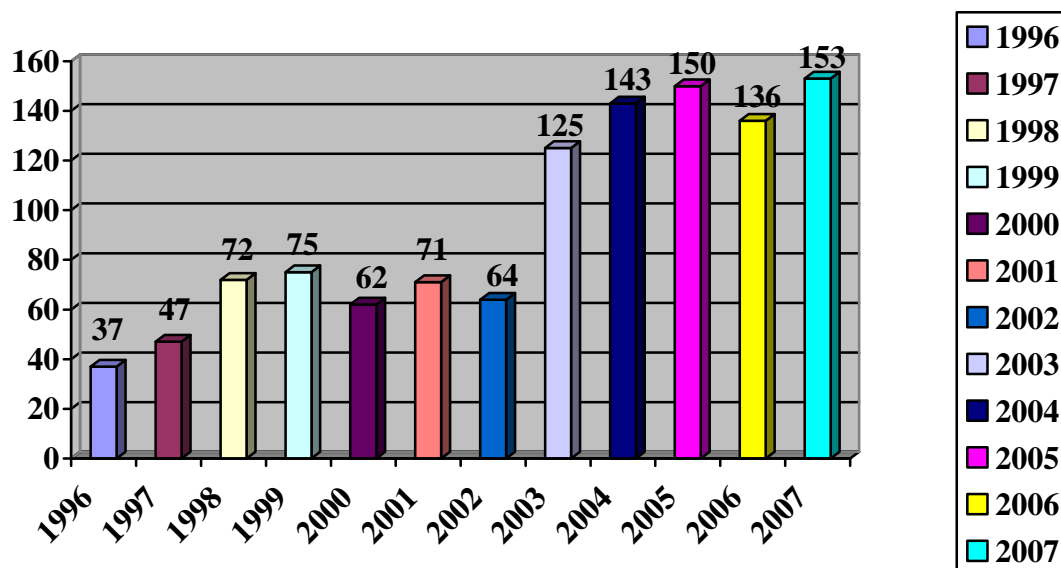
Zdroj: Český statistický úřad

Příloha č. 4: Stěžejní otázky rozhovoru týkající se výzkumných oblastí

- 1) **Začátky:** Jaké byly Vaše začátky v Poradně? Jakým způsobem probíhalo začlenění do pracovního týmu? Došlo k předání práce původním pracovníkem Poradny?
- 2) **Poskytované služby:** Co bylo hlavní náplní Vaší práce v Poradně? S jakými činnostmi jste se během svého působení setkal/-a?
- 3) **Využívané služby:** Mohl/-a byste uvést, jaké služby klienti v době, kdy jste pracovala v Poradně, nejčastěji využívali? S jakými problémy klienti přicházeli?
- 4) **Humanitární pomoc zahraničí:** Jakým způsobem jste se angažoval/-a v humanitární pomoci zahraničí? Byla v době, kdy jste pracoval/-a v Poradně, součástí její činnosti?
- 5) **Práce s veřejností:** Jak byla realizována práce Poradny s veřejností? Jaké prostředky k tomu byly využívány? Podílel/-a jste se na této činnosti?
- 6) **Vývoj, rozšíření služeb:** Došlo za dobu Vašeho působení v Poradně k rozšíření činnosti v některých oblastech?
- 7) **Spolupráce s dalšími organizacemi:** Jak byste popsal/-a spolupráci s dalšími organizacemi věnujícími se problematice uprchlíků a migrantů? O jaké organizace se konkrétně jednalo?
- 8) **Délka pracovního poměru:** Jak dlouho jste v Poradně pracoval/-a?
- 9) **Důvod ukončení:** Jaký byl důvod ukončení Vašeho pracovního poměru v Poradně? (*chcete-li na tuto otázku odpovědět*)

Příloha č. 5: Vývoj počtu klientů Poradny pro uprchlíky a migranty v ČB v letech 1996 – 2007

**Počet klientů Poradny pro uprchlíky a migranty DCH ČB
(v absolutních číslech)**

Zdroj: vlastní analýza (2008)